MUHİT

Sene 3 № 29 *Resimli Aylık Aile Mecmuası* *Mart 1931*

Müvezzilerden Şapka kalıbını isteyiniz.

NUSHASI 50 KR.

İŞ ADAMI FORD'U TERCİH EDER...

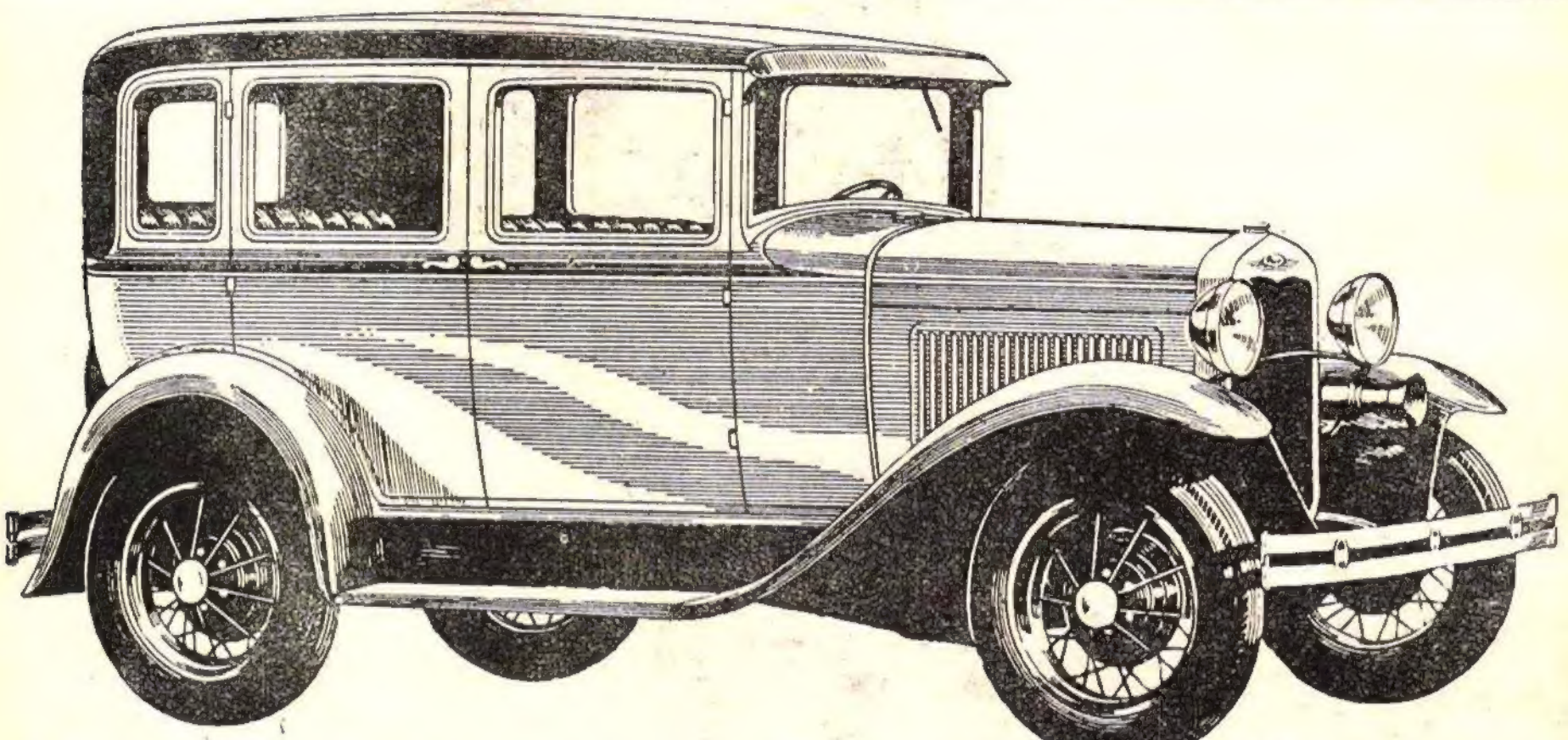

ÇÜNKÜ DAYANIKLIDIR ...

Dayanıklık, iktisadın başlıca unsurudur. Ford iktisatlıdır, çünkü her şeyden evvel dayanıklıdır. Bir arabanın çalışma senelerinin çok veya az olması mevaddı iptidaiyesinin cinsine bağlıdır. Halbuki, fiati ne olursa olsun. hiç bir marka, Ford'un kullandığından daha iyi cins mevaddı iptidaiye kullandığını iddia edemez.

Otomobilin imalinde tamamen hususî Ford celiği kullanılmıştır, bu çelik otomobilin hem mukavemetini hemde ömrünü arttırır. Hiç bir markada elektrik lehimi bu kadar vasi mikyasta tatbik edilmemiştir; her tekerlekte jant, teller ve porya tek bir parça teşkil etmektedir. Karoseri ise kaynakla tek bır kütle haline getirilmiş olup müsademelere karşı hakiki bır kalkan mukavemetini haizdir.

Bir mukayese ediniz : acaba hangi araba dayanıklık itibarîle Yeni Ford'un gösterdiği teminati gösterebilir.

Hafifliği inanılmıyacak derecededir. Yıldırım gibi hızlanır. Sürati saatte 100 kilometrodur. Yokuşları 3ncü vitesle çıkar. Mevaddı iptidaiyenin cinsi fevkalâdedir. Amortisörler Houdaille markalıdır. Müteaddit karoseri modelleri mevcut olup, camları parçalanmaz cinsten ve diş çerçeveleri paslanmaz çeliktendir. Renkler fevkalâde caziptir

•

Lincoln

Ford

Fordson

Yeni

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Sene 3 | Mart, 1931 | № 29

İçtimai Musahebe

İzmir nutuklarından aldığımız dersler

İçtimai-îktisadi teşkilat ihtiyacı

AHMET CEVAT

GAZİ Hazretlerinin İzmir nutuklarını vecd ile okuduk. Gözlerimizin önünde O bütün Türkiye Cumhuriyetinin mücessem timsali olarak göründü. Sanki bütün emeller, bütün ihtiyaçlar, bütün zıt menfaatlar ve dilekler, bütün ihtiraslı çırpınışlar-her nev'i hususiliğini muhafaza etmek şartiyle - Onun dimağında birbirlerine yaklaşmış ve O en komplike görünen meseleleri kamaştırıcı kıvılcımlarla aydınlatıyor.

Kemalizmin nasıl derin bir içtimai-siyasi doktrin olduğunu bu nutuklar bir kere daha ispat etmiştir. Bu nurlu doktrinin ruhunu mübdii bize veciz bir vuzuh ile anlatıyor:

«Mahdut zümreler, mesela tüccarlar, çiftçiler kendi menfaatları için fırkalar teşkil edebilirler, fakat bizim hedefimiz böyle mahdut bir nazar değildir. Bizim fırkamız *bilakis her sınıf halkın menfaatlarını mütesavi bir surette, biri diğerini mutazarrır etmeden, te'min etmeyi istihdaf eden bir teşekküldür.*" *(1)*

Bundan daha yüksek, bundan daha tarihi zaruretlere mutabık bir hakîkat yoktur: genç Türkiye Cumhuriyetinin selameti, medeniyet yolunda inkişafı, atide refah ve saadeti bu yüksek prensipin hakkîyle tatbîk olunabilmesindedir.

Kemalizm siyasi ve îktisadi gayeleriyle yalnız bize değil, bizim içtimai şeraitimizde bulunacak her hangi bir memleket ve millete de muvafıktır; mesela bir gün Mısır veya Hindistan İngiliz boyunduruğunu sarsabilirse geçireceği ilk istihale devrinde ancak bu yüksek doktrinin tatbikî ile, dahili ve harici tehlikelerden masun, hur birer memleket olarak inkişaf edebilecektir. Ve böylece Kemalizm umumi *"universel"*, ilmi bir *disiplin* mertebesine yükselmektedir.

Bu doktrinin esasları da bizim içtimai-îktisadi bünyemizin zaruretlerinden alınmıştır; bu içtimai-îktisadi bünye şöyle bir manzara arz eder:

1) Mali sermaye (bangerlik) teşekkül ve inkişaf halindedir. Mali sermayenin inkişafı umumi refahımız için elzemdir. Fakat mali sermayenin inkişafı demek bütün çalışan kütlelerin yarattığı fazla kîymetlerin birikmesi demektir. Servet birikmesi olmadıkça mali sermaye (bangerlik) olmaz, bu da olmazsa medeni inkişaf olmaz. İşte bu zincirleme zaruretler önünde dikkat olunacak nokta şudur: mali sermaye birikmesinden doğacak siyasi îktidar o serveti emekleriyle yaratan kütlelerin zararına kullanılmasın.

2) Sınai sermaye (fabrikacılık) ve ticari sermaye de, maalesef aşağı bir derecede, teşekkül ve inkişaf halindedir. Bilhassa küçük sanayi' başı dönmüş bir halde bocalayor. Esnafın mustakîl, kuvetli ve şuurlu teşkilatı yoktur. Yüksek ticari teşkilata tabi' tutulmaları ve aynı teşkilat içinde bulundurulmaları yüzünden de hiç bir ilerleme hamlesi gösteremeyorlar.

3) Orta çiftçilik mukannen bir istihsal ve sabit bir satış piyasasına muhtaç. Halbuki böyle bir piyasanın te'mini ticari ve mali sermayenin yalnız milli menfaatin dikte edeceği bir tarzda, vukuflu ve şuurlu

(1) Kânunusani nushamızda kemalizmi tahlil ederek yürüttüğümüz muhakemelerden şu neticeyi çıkarmıstık: Kemalizm sermayenin ve sa'yın muhtelif şubelerini ahenk dairesinde çalıştırarak memleketin inkişafını te'min etmek isteyen bir doktrindir.

olarak işlemesine, zirai istihsali tanzim edebilmesine bağlı.İki sınıf arasında ise daimi ve muntazam bir temas ve münasebet sistemi ve organizasyonları yok.

Ticari sermaye henüz muhtaç olduğumuz derecede muntazam ve şuurlu bir ticaret, hususiyle harici ticaret sistemi tatbîk edememiştir.

4) Küçük köylü tamamiyle teşkilatsız ve son derece vesaitsiz. Seneden seneye *rant* getirebilecek toprağını bile elinden çıkarmağa mahkûm. Yegâne imdadına yetişecek müessese (Zıraat Bankası) ise azîm ihtiyaca karşılık verecek sermayenin ancak onda birine malik (300 milyona mukabil 30 milyon). Bunun neticesi olarak köylü faizcilerin istismarı altında, boynu bükük, vatana çocuk yetiştirmekten dahi âciz bir halde. Ve bu zucretin yarattığı mistik zihniyet içinde yobazların, şeyhlerin, üfürükçülerin riyakâr telkînlerine nefsini teslim etmiş bir vaziyette.

5) İşçiler adet iytibariyle sanayiin ve ma'denciliğin inkişafiyle mütenasip mîktarlara çıkıyor, fakat medeni ihtiyaç ve zaruretlerin amele kütlelerine te'min etmesi lazim gelen asgari haklardan mahrum: mukannen çalışma saatleri, sıhhi şerait layıkîyle te'min olunmamış; kazaya, hastalığa, ihtiyarlığa ve ölüme karşı sigortası mefkut. Ve bu en tabii haklarını kanuni şekillerde taleb edecek teşkilata gayrımalik. Bunun neticesi olarak amelenin ileri saflarında komünist propagandasına kolaylıkla kapılacak bir zihniyetin teşekkülüne mahal verilmekte.

6) Münevverler mevki' avlamak peşinde, birbirleriyle müthiş bir rekabet, medeni ihtiyaçların çılgınca artması yüzünden de kendi nefslerine karşı daha müthiş bir ıztırap içinde. Kültür son derece noksan. Hukûmet me'murlukları, mali, ticari ve sınai sermaye müesseseleri hepsini tatmine gayrıkâfi. Geniş çalışan kütlelerle temassızlık ve onlara karşı zaruri bir lâkaytlık.

İçinden kahramanca bir mücadele ile sıyrıldığımız eski rejimin (saltanat feodalitesinin) mirasi olan bu içtimai-îktisadi bünyenin umumi karakteristikleri: 1) teşkilatsızlık, 2) kültürsüzlüktür. Bunun neticesi olarak halk bizde *devletçi* dir, yâni kendi kuvvetli içtimai-îktisadi teşkilatları ve kültürü ile te'min edemediği her şeyi devletten isteyor.

Kemalizm bu yüksek tarihi zarureti tahlil etmiş, *devletçi* bir îktisadi-siyasi rejim ile ona cevap veriyor. Şüphesiz en doğru ve ucu muvaffakîyete çıkan yol budur. Bakınız Büyük Lider ne kavi bir iyman, ne aydın bir sezgi ile bu nurlu yolu gösteriyor:

«Fırkamızın ta'kîb ettiği program bir istikametten tamamıyle *demokratik* (halkçı) olmakla beraber îktisadi noktai-nazardan *devletçidir.* Bu iytibarla fırkamıza müstenid olan hukûmeti-Cumhuriyenin her suretle vatandaşların *hayatiyle, istîkbaliyle, refahiyle* alâkadar olması tabiidir. Halkımız tab'an devletçidir ki her türlü ihtiyacı devletten taleb etmek için kendisinde bir hak görüyor. Bu iytibarla milletimizin tabayii ile fırkamızın programı arasında tamamiyle mutabakat vardır. Bu istikametten yürüyeceğiz, ve muvaffak olacağımızda şüphe yoktur.»

SON birkaç aylık hadiseleri sentetik bir muhakemeden geçirmek isteyenlerden İzmir nutuklariyle ikinci bir fırka yaratmak teşebbüsünü tasvip ve teşvik arasında tenakuz arayanlar olursa Kemalizmin iki esaslı karakteri üzerine dîkkatlerini celb ederiz: Kemalizm *demokratik* ve *etatist* tir; ve kapanan serbest fırka lideri tarihi misyonunu layıkîyle anlamış olsaydı memleketimizde demokratik hayatın normal işlemesini te'mine hizmet edebilecekti.

İçtimai sınıflarımızın en büyük ihtiyacı içtimai-îktisadi teşkilatadır. Kemalizmin devletçiliği de bu noktada halkı içtimai-îktisadi teşkilat ile techiz etmede görülecektir. Burjuva sınıflarının en kuvvetli içtimai-îktisadi teşkilatı Ticaret Odalarıdır ki devletin muzaheretiyle vucut bulmuş müesseselerdir. Esnaf da, orta ve küçk köylü de, amele de bu kuvvette, bu himayeye mazhar teşkilatlara muhtaçtır. Fırka Büyük Gazinin son irşatları altında, bu tarihi ihtiyacın iycabı altında, hümmalı bir faaliyetle çalışıyor: iş kanunu, esnaf teşkilatı, kooperatifler... hepsi bir arada ta'kîb ediliyor ve ihtimal önümüzdeki birkaç ay içinde, intihabattan evvel, hepsine tatminkâr tesviye tarzları bulunacaktır.

Büyük Gazinin *kooperatif* teşkilatına hararetle himayesini bezl etmesi de halkı teşkilatlandırmak zaruretinin ne derece layıkîyle anlaşılmış olduğuna delildir. İçtimai-îktisadi teşkilatı kuvvetli olmayan bir memleketin demokratik bir konstitüsyonu yok demektir. Bankalar, kooperatifler, ticaret odaları burjuva sınıfları için ne kadar elzem ise *trade-union* lar da ücretli sınıflar için o derecede elzemdir. İngiltereye bakılsın, *trade-union* ları kuvvetli olduğu için, üçüncü internasyonalin bütün tahrikâtına rağmen, oranın amele muhitlerinde komünizme müsait bir efkârı-umumiyeye asla zemin bulunamamıştır, halbuki amele partisi sulh ve müsalemet içinde burjuva fırkalariyle beraber İngilterenin siyasi idaresini deruhte edebiliyor. İşte biz de memleketimiz için böyle bir içtimai îktisadi konstitüsyonu hazırlamalıyız.

KEMALİZMİN memlekette açtığı devletçi-demokratik devir bugünden değil, belki 1920 Nisanından ve en feyizli tezahürlerle 1922 Eylülünden başlar. Bu devir bizi metin içtimai-îktisadi teşkilat, en lüzumlu ve en müterakkî istihsal ve mübadele vasıtalariyle techiz ederekten diğer büyük,

medeni demokrasiler seviyesine götürecektir. Bu devir, teşkilat ve inşaat devri, ticaret odaları, bir taraftan kooperatifler, trade-union lar, trustlar, sindikalar; diğer taraftan da inşaat devri, demir yolu, şose, kanal, bent, liman, rıhtım devri olacaktır.

Büyük Gazi devrin iki yüzünü en beliğ, en mukni', en realist, en halis ve samimi bir anlatışla söyleyor :

"Fırkamızın maksadı gün kazanmak değildir; bütün hayatımızı hakîkî hedeflere sevk etmek, milleti bir gün eliyle tutacağı hakîkî hedeflere sevk etmektir."

Bunun için iki şey lazımdır: *Zaman* ve *Efkârı-umumiye:*

«Arkadaşlar, zaman telek kîsi çok mühim bir meseledir ... (bütün ihtiyaçlar) yapılacaktır, fakat zaman mefhumunu idrâk etmek lazımdır ... Bütün bu noksanlar asırların terakûm ettirdiği noksanlardır. Bu nesil, hattâ bundan sonraki nesiller, çok seneler çalışarak bu noksanları telafi edebileceklerdir...»

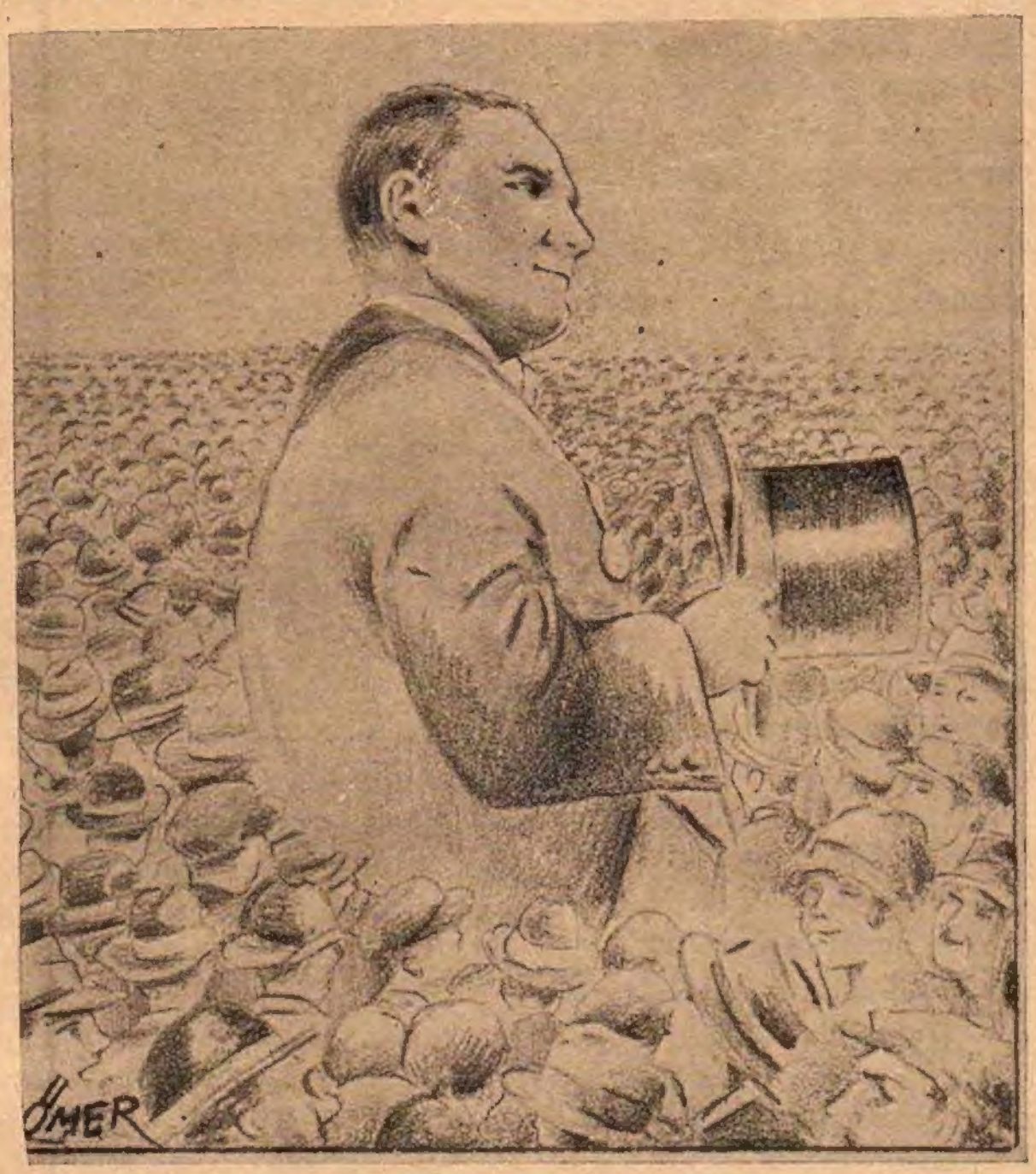

«Hangi işlerin der'akap yapılması mümkündür, hangileri te'hir edilebilir?... Bunlarla şahsan alâkadar olacağımı va'd ediyorum. — Yapılabilecek olan şey *herkesin arzuları muhassalasının vasatisi olabilir."*

Bu realist vaziyeti anlayacak efkârı-umumiye ve bu efkârı-umumiyeyi hazırlayacak, yetiştirecek elemanlar lazımdır:

"Efkârı-umumiye her içtimai muhitte daima ve daima mevcuttur. Fakat halkın efkârı-umumiyesi tabii olarak mevcut olan efkâr ve hissiyatın yine tabii olarak yarattığı bir havadır. Halbuki beşer daima te'sir altında kalır. Yalnız yeter ki, bu te'sir içtimai hey'eti vucuda getiren insanlardan hakîkaten onları **(milleti-halkı)** *düşünen ve bütün varlığını onlara hasr ve tahsis edenler tarafından yaratılsın. Bu suretle yaratılacak olan efkârı-umumiye bu memleketin istîkbalini te'min edebilir. Yoksa her hangi esen bir hava ile tebeddül edebilecek bir efkârı-umumiye içinde yaşarsak yarına iytimat mümkün olmaz..Her şeyin husulüne çalışırken bütün mesainin, bütün teşebbüslerin fevkînde Türk efkârı-umumiyesini hakîkati idrâk ve imtisasa alıştırmak, bu hali ona hali-tabii yapmak, şuradan ve buradan gelecek günlük fikirlere, sahtekâr ve igfalkâr telkînlere asla ehemmiyet vermeyecek bir olgunlukta yapmaktır"*

BUefkârı-umumiyenin ancak demokratik içtimai - îktisadi teşkilat ile yaratılabileceğine bizim iymanımız vardır. Demokratik içtimai-îktisadi teşkilat yolu ma'şeri heyecan yoludur. Beşer içtimai bir mahlûktur ve içtimailiği gündelik bir ihtiyaçtır. Bugünkü medeni hayatın yarattığı içtimailik ihtiyacı kurunu-vustanın kahvehaneleriyle bertaraf edilemez.Mahalle ve köy ocaklarından sınıfi ve zümrevi klüplere, futbol veya izcilik takımlarından kooperatif ve trade-union organizasyonlarına kadar içtimai-îktisadi teşkilatlara ihtiyaç vardır.

Bir millet demokrasi terbiyesini bu suretle mektep sıralarından başlayarak alır ve bütün hayatını ma'şeri heyecan ile cazibelerine kapılacağı demokratik uzviyetler içinde geçirir. Kanunun sedd ettiği tekkelerin kapı ve çatılarını ma'şeri heyecan ile aranacak ve koşulacak içtimai-îktisadi organizasyonlar yıkabilecektir.

Kemalizmin prensipleri dairesinde efkârı-umumiyeye rehberlik etmek münevver gençliğin tarihi misyonudur. Kemalizmin mütevazi' bir militantı, kanaatkâr bir *softası* olmak münevverlerimiz için en büyük şereftir.

Bir Türk San'atı Niçin Vardır?

Müderris İSMAİL HAKKI

DR. Gustave Le Bon gibi bâzı müellifler bir Türk san'atının varlığında şüphe etmişler, Türk san'atkârlarını mukallitlik ve kopyacılıkla itham etmek istemişlerdir. Bu müellifler müstakil bir Türk san'atı yoktur, Türk san'atı Arap, Acem ve Bizans halitasıdır diyorlar... Çünkü Türk san'atı teşekkülü esnasında ve hattâ tekâmülü sırasında komşu san'atların tecribesiden ve eserlerinden istifade etmiştir. Bu münekkîtlere göre müstakil san'at kendisini yoktan var eden san'attır... Halbuki tarih böyle bir yoktan var oluş kayd etmeyor. Dünyanın en orijinal san'atı olarak kabul edilen eski bir san'at, Yunan san'atı bile hiç yoktan vucut bulmuş bir san'at değildir. Bütün milletler gibi Yunanlılar da komşularına muracaat etmişler, bir çok şey almışlardır. Eski Yunanlılar ilk eserlerini Asuri, Mısır ve Fenike medeniyetlerinden îktibas etmişlerdir. Yunan san'atı da beşeri tekâmülün bir safhasından başka bir şey değildir. Yine dünyanın en orijinal san'atlarından biri sayılan Gotik de öyle yapmıştır. Gotik in mümeyizesi sayılan beyzi kemerlerin miyladi on ikinci asırdan beri Araplar tarafından Mısırda, Sicilyada ve İtalyada kullanıldığını bizzat Dr. Gustave Le Bon yazıyor. Hayatiyatta olduğu gibi içtimaiyatta da kendi kendine nesillenmek yoktur. Diğer milletlerden unsur, motif, teknik almak başka, orijinal bir san'at sahibi olmak başkadır. Nebat da topraktan bir çok malzeme alıyor, fakat kendisine mahsus olan yaratıcı kudretle onları hususi bir esere kalb ediyor. Bunun için meyvayı vucuda getiren topraktır, denilebilirmi?...

Milli bir san'atın esaletini veren şey motiflerinin, yahut tekniğinin başka hiç bir millette kullanılmamış olması değil, hattâ aynı motifler ve aynı teknikle yeni bir eser, yeni bir terkip vucuda getirebilmesidir. San'at eserinin hüviyeti işte bu terkip ve yaratıcılık fi'lindedir. Hırfette de böyledir: hırfet de ham malzeme ile çalışır, fakat daima yeni bir ihtiyaca hizmet için bir fikir ortaya koyar.

San'at eseri bir ma'na ifade eder. Bu ma'nayı veren şey parçaların yekûnu değil, canlı imtizacı, ahengidir. Onun için Türk san'atı tarihin tanıdığı, en müstesna san'at şekillerinden biridir. Çünkü şuradan ve buradan malzeme almış olmasına rağmen umumiyeti iytibariyle bakirdir. Türklük deyebileceğimiz bu keyfiyet ne Arapta, ne Acemde ne de Bizansta vardır. Hattâ bâzan vucuda gelen terkip o derece şahsidir ki onu mücavir eserlerden ziyade eski eserlere yaklaştırmak zaruri olur.

Mesela İstanbul fethini müteakıp bilhassa, ikinci Bayezit devrinde ve ikinci Bayezit camiinde inkişafının en yüksek noktasını bulan miymari devrinde gördüğümüz kuruya yakın bir sadelik, vuzuh, ma'kullük, tezyinat korkusu... gibi vasıflar hemzeman olan san'atları değil, eski Yunan dehasını hatırlatır. Yeni miymarlardan Le Corbusier nin dediği gibi, bu san'at yeni bir Hellenisme dir. Bu devrin ve Yeni camie kadar kendisini ta'kîb eden devirlerin bütün eserlerinde bu vasıfları bulmak kabildir.

O devrin Fatih ve Bayezit medreselerinde munhasıran riyaziyeye ve riyazi tekniklere istinad eden medrese harsı, Türk entelektüalizmi aynı devrin miymari eserlerinde gördüğümüz bir riyazi güzelliğin, mantıkî insicamın, heyecan ve düşmanlığının ihtimal ki en yakın sebepleridir. Eski Yunan miymarisinin aynı sadeliği, aynı vazıhlığı da Yunan harsının muvazi vasıflarından başka bir şeymidir?

Bir millete ma'nalı eser yaptıran, hususi zevk kazandıran şey cografi münasebetleri değil, kendi benliği, hususi vicdanıdır. Fakat bu hususi terkibin san'ata göre tecellisi ne şekilde oluyor? Miymaride bu terkip hususiyeti yeni bir inşa ve teazzi tarzının keşfiyle, tezyinatta bu terkip hususiyeti hem yeni motiflerin iltihakı hem de yepyeni bir insicam tekniğinin keşfiyle, yazıda bu terkip hususiyeti hem morfolojik tahavvüllerden hem de mesela Araplarda olduğu gibi camit bir telakkînin yerine Türklerde canlı ve insani bir telakkînin geçmesiyle oluyor. Türk san'at tarihi işte bu değişikliklerin bir tarihidir.

Türk san'atı hakkındaki yanlış kanaatler yalnız bu şahsiyetsizlik hükmünden ibaret değildir. Birçok kimseler Türk san'atını bir cami' miymarisinden ibaret zann ediyorlar. Halbuki Türk san'atı yalnız ma'betlerde değil medeniyetin bütün maddi şekillerinde, evlerde, kalelerde, çeşmelerde, bentlerde, köprülerde, hamamlarda, silahlarda, yazılarda, ciltlerde, tezhiplerde, tezyinatta, toprak, tahta avanide, kumaşta,

halılarda, yağlıklarda, elbiselerde, bahçede tecelli etmiştir. Gerçi büyük yangınlar bu güzelliklerin çoğunu mahv etmiştir. Fakat Anadolunun mesela Niğde, Nevşehir, Avanos gibi şe-

Nevşehirde Damat İbrahim Paşa kütüphanesinde Türk san'atının nefis bir eseri

hirlerinde ve Fertek gibi köylerinde sırf taştan yapılmış hem Türk ustalarının elinden çıkmış Türk evi enmüzeçleri pek çoktur. Mesken miymarisinin halis enmuzeçleri oralardadır. Anadoluda Çankırı gibi ahşap şehirler vardırki Türk san'atının tahta üzerindeki tecellileri iytibariyle çok şayanı-dikkattir. Türkiyedeki şehir mezarlıkları müstesna zevk ve teknik nümuneleridir. Bunlar birer açık hava müzeleridir. Türk âlemi yalnız siyasi bir âlem olmakla kalmamış, bütün ma'nasiyle bedii âlem olarak yaşamıştır.

Ayrıca Türk san'atının muayyen devirlerde canlı mahlûklardan, insan vucudundan ve siymasından kaçan temayülünü tabiat düşmanı bir harsın za'fı şeklinde ve gerilik numunesi olarak teşhir eden hükümler de verilmiştir. Bu hükümler bir kere yanlıştır. Çünkü Türk tarihinde canlı mahlûkların tasviri daima memnu kalmamıştır. Bunu yalnız İslam medeniyetinin kîymetlerinde aramak lazım gelir. Saniyen bedii faaliyet daima tabiatçı olan bir faaliyet değildr. Bedii heyecanları veren şey ne ilim, ne de zekâdır. Bu, faaliyetimizin apayrı bir şeklidir. Tabiatçı olmamak san'atkâr olmamak değildir. San'atta natüralizm, renesans an'aneciliğinden başka birşey değildir. Bugün san'atın kübist, antinatüralist, sürrealist şekilleri en yeni, en asrî telakkîler olarak anlaşılıyor. İslam dinine girdikten sonra canlı mahlûklar üzerinde bedii faaliyetlerine müsait zemin bulamayan Türkler, güzel yazılar üzerinde çalışarak sürrealist bir şu'be iycad ettiler. Bu vaziyet bir millet için emsalsiz bir vaziyettir.

Tabii hakîkatı sonuna kadar ihmal eden perspektif yerine ruhi ahengi kanun olarak kabul eden, ilim ve hendese yerine yalnız hades ve sayrureti arayan Türk hattatlarının eseri yüzlerce sene evvel antinatüralist telekkîyi taşıyan orijinal bir hamlenin ifadesinden başka ne olabilir?... Türk san'atı garazsız ve ivazsız bir tarzda eyice tetkîk edilseydi onda hususi bir estetiğin büyük dehası keşf edilecekti...

TÜRK san'atını gören mütefekkirler Gustave Le Bon dan ibaret olmadığı cihetle bu san'at hakkında verilen hükümler de daima menfi değildir. Fransada Cubisme cereyanına kitaplariyle ve zekâsiyle en çok hizmet eden miymar Le Corbusier Türk eserlerinin numunelerini beşer fikrinin yarattığı mühim eserler sırasında görüyor. İslam san'atına dair yazı yazmış olan Migeon ve Saladin türk eserlerinden bahs ederken bunları bütün diğer İslam san'at şu'belerine faîk ve gerçi Avrupa klasikleri nev'inden değil, fakat başka bir nevi'den yüksek insaniyet eserleri olarak zikr ediyor. Ne yazık ki bir çok şey bilmediğimiz gibi kendimizi de bilmeyoruz.

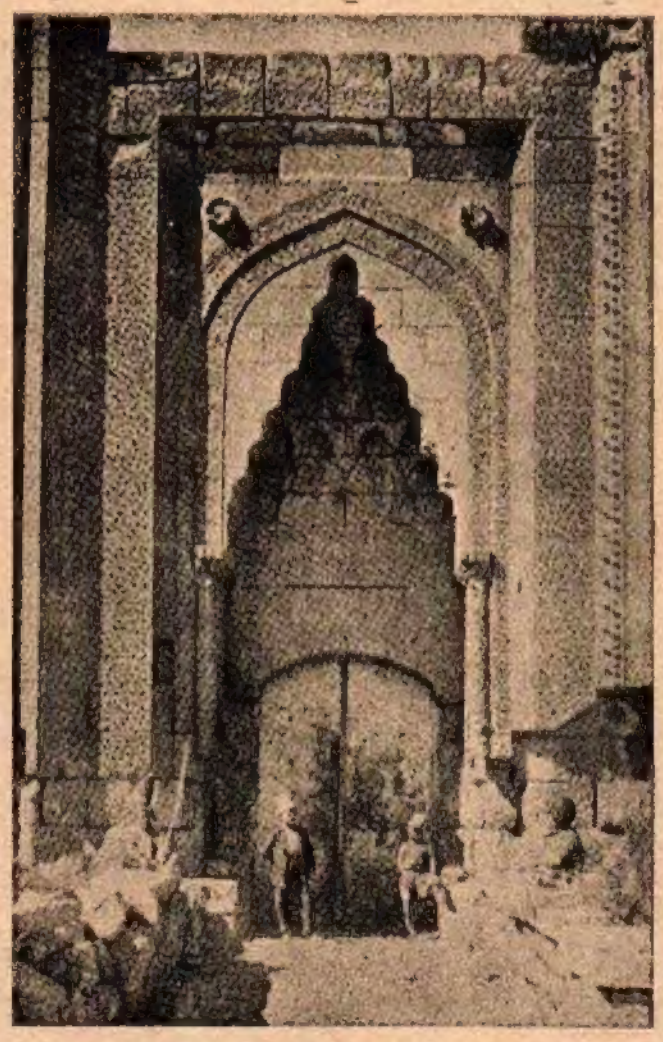

Kayseride eski bir medrese kapısı

Türk mütefekkirleri Türk san'at tarih ve içtimaiyatçıları bu derece büyük ve asil san'atın teşrihini, fizyoloji ve felsefesini yapmaya muvaffak olsalardı mazi fikri çok aydınlanır, milli hatıra çok zenginleşirdi...

Cenap Şahabeddin Beyle

Konuştuklarım

KENAN HULUSİ

Şimdilik öyle zann ediyorum ki muhtelif TÂTONNEMENTlar devrindeyiz. El yordamiyle yarın gideceğimiz yolu arayoruz.

C. Ş.

ÖN tarafta dar ve bakımsız bir bahçe şeridiyle çevrili köşkün camekânlı kapısındaki zili döndürürken "Bernard Shaw„ u hatırladım.

İngiliz mizahçısı ve Avrupanın en genç adamı Shaw ziyaretçilerin hücumuna karşı, telefonundaki haber zilini çıkarmak mecburiyetinde kalmış.

Parmaklarım arasında, hareketine sür'at verdiğim zil, mahfazasının boşluğu içinde yuvarlanıyor, bâzan da, boğazına kılçık kaçmış kediler gibi acayip hırıltılar çıkarıyordu.

Muannit zil, sahibini rahatsız edecek ziyaretçiye karşı, o kadar ta'lim görmüş bir vaziyette dilsizliği taklit ediyordu ki, parmaklarım arasında tuttuğum bu sert ve ucu yuvarlak şeyi, âdeta koparacağım geldi. O vakit, son bir yardım ümidi ile, köşkün ikinci kattaki açık pancurlarına doğru başımı kaldırdım: bir kedi pencerenin dış pervazında, tuvaletini müsterihane tamamlayordu.

Taş methalden içeri girerken, beni kabul odasına doğru götüren hizmetçi sordu:

— Randevunuz bu gün mü?

— Evet, dedim tehalükle, bugün öğleden sonra dörde kadar.

Kapıdan çekildi. İçerde kaldım.

Hiç bir zaman dekor çizmeyi, yahut bulunduğum yerin dekorunu kafamda saklamayı bir merak derecesine getirmemişimdir. Bununla beraber, bu oda içinde kaldığım aşağı yokarı on dakîka zarfında, gözlerim, hiç te elimde olmaksızın, etrafımdaki eşyanın ince muhteviyatiyle oyalanıyordu.

Filhakîka, herşeyi tam bir vuzuh içinde toplayan büyük aynanın hemen önünde, yan yana sıralanmış duran renkli ve küçük taş köpekler, bu oda içindeki muhayyel bir ava doğru saldırırlar gibiydi. Kulaklarım, odanın sükûnu haricinde, av borulariyle av trampetlerinin bir birine karıştığı muazzam bir süreği düşündü.

Bu satırları yazdığım sıralarda, Avrupanın en genç adamı "Bernard Shaw„ u tekrar hatırlamıştım. Aynı zamanda, Cenap Beyin son yazdıkları *Selviler* nesri de aklıma geliyor; ve bu, odaya giren Cenap Beyi düşünmekten olsa gerek. Cenap Bey ve Selviler: ne büyük tezat.

On dokuzuncu asırla başlayan yeni devirler edebiyatında, Fransa bir şan ve şeref devri geçirmişti. Büyük harbin başına kadar, Avrupa edebiyatının merkezi-sîkleti Fransa kaldı. Bu edebiyat, herşeye rağmen, mütefevvîk vaziyetini daima muhafaza ediyordu. Onun içindir ki harpten sonraki dünya edebiyatında, Fransanın mevkîini, son devirler edebiyatını hangi milletin temsil etmek kudretini göstermeğe başladığını ve umumi edebiyat mevzuu etrafında Cenap Beyi dinlemek istedim:

— Bütün dünya edebiyatında büyük bir intibah devri açılıyor, dediler. Bu intibahı-edebi bilhassa şahsilikten gayrışahsiliğe, hayalden müşahedeye doğrudur. Yeni devirler edebiyatında, İngiliz ve Amerikalıların tefevvukunu zann ediyorum. Fransa artık *epüize* dir. Bundan otuz kırk sene evelki büyük muharrirler kâ'bında geniş soluklu, vasi' düşünen bir edip yetişemeyor. Mesela Zola gibi. Yalnız seyahat edebiyatında, Fransa parlak mevkîini muhafaza ediyor. Hiç bir millet edebiyatı bu hususta Fransızları geçemedi. Onlar şüphesiz ki bunun tadını aldıkları için başka hiç bir şeyden zevk duymayorlar. Çok para kazanan genç muharrirler, paralarının bir çok kısmını artık seyahata sarf ediyorlar. Ve edebi müsabakalarda kazananların hepsi ya doğrudan doğruya, yahut dolayısiyle seyahat edebiyatı mahsulleridir. Bu gösteriyor ki umumi temayül his ve hayal edebiyatına değil, müşahede ve tasvir edebiyatına gidiyor. Onun için mesela Atlantid müellifinin romanları çok rağbete mazhar oldu. Bu adam hakîkaten roman yazıyor, ve çok güzel bir üslupla.. Seyahat edebiyatında bilhassa Paul Maurand zevkle okuduğum muharrirlerdendir.

— Ya, dedim, harpten sonraki Avrupa harp edebiyatı? Mesela Ernest Hemingway ın Silahlara veda'ı; Tom-

linsin Dünkü ve Bugünkü günlerimiz i; Fransızların *Ateş* i, Almanların meşhur kitabı, İngilizlerin Seferin sonu..

— Ateş, Fransızların en eyi harp romanı değildir. Danyeles in Tahta salipler i ondan çok daha mükemmel bir eser. Henri Barbus ünki klişe bir kitap... O, daha ziyade mesleki-siyasisine bir destek olmak üzere romanını neşr etti. Bütün komünistler gibi şiddetle harp aleyhtarı tabii... Çalıştığı gazete, halkı yalancı va'tlerle ifsad eden bir gazetedir. Barbus, son zamanlarda mevkiini eyice kayb etti. Bilhassa cesim Rus parası aldığını söyleyorlar.

Her halde "Remargue„ ın kitabı, harp romanları içinde en eyi mevkîi işgal ediyor. Ve Fransada iken de söylediğim gibi, Danyelesin kitabı çok daha eyi bir mevkî'de (*) Barbus komünisiten başka hiç bir şey değildir. Almanlardan "Kurtiüs„ ü de çok severim, fevkalade bir kritik.

— Bu sene bir Amerikalının Nobel mükâfatını kazanması, her şeyde olduğu gibi, acaba edebiyatta da mı Amerikanın yâni bir iş adamı edebiyatının tefevvukunu iycab ettirecek?

— Babitt i henüz okumadım. Bununla beraber Nobel mükâfatında daima isabet olduğuna inanmayınız. Siyasetin büyük bir hissesi var. Onun için, mesela bizim Hâmidin çok dununda adamlar mûkâfat aldıkları halde Hâmit alamaz; çünkü onun hesabına kuvvetli propoganda yapabilecek âmiller yok.

Cenap Şahabettin Bey

Cenap Bey daima ellerini oğuşturuyordu. Bu ellerin çok genç ve çok taze olduklarını burada ilave etmek isterim.

Serveti-Funun edebiyatının nesir ve nazmı hakkındaki fikirlerini dinlemek isteyince:

— Bilirsiniz ki, dediler, her nesil, kendini fevkalade bulur: klasikler, yaptıklarından daha güzel bir edebiyat olacağını zann etmeyorlardı. Onları ta'kîb eden romantikler kendi kendilerine aynı şeyi söylediler: en güzel edebiyat budur; biz en güzel edebiyatı yapıyoruz.

Her nesil kendi vucuda getirdiğini enfes tanır, ve ondan daha güzel olamayacağını zann eder. Halbuki güzel edebiyat, bu'dü-namütenahide *intact* (el sürülmemiş) bir halde durur; ihtimal ki hiç bir zaman hiç bir nesil onun civarına yaklaşamayacaktır.

Her kesin kendi yaptğını en eyi tanıması, şüphesiz ki beşeri bir gaflet... Her şey gibi, edebiyat ta tahavvüle, tabi'; daima değişen bedii zevkîn tahakkümü altında inkıta'sız bir tekâmül... Onun içindir ki, her kes ancak kendi yaşadığı devrin şair ve muharriridir, ve bir eski meslektaşımızı düşündüğümüz zaman ancak içinde yaşadığı muhit ile beraber düşünürsek hükmümüzde aldanmayız.

Serveti-Fünun çok güzel teşekkül etmişti. Bizim içimizde bir romancımız vardı ki, hâlâ, kırıldığına kani' olmadığım bir rekorda duruyor. Kendi lisaniyle okuduğumuz takdirde çok güzel romanları var. Biz bir kül teşkil ediyorduk. Öyle bir grup henüz meydana gelmedi. Burada çok ma'lûm bir sözü tekrar etmek isterim: Bütün inkilaplardan sonra edebiyat bir tevakkuf ve inhitat devresi geçirir. Mücadelei-hayatiye meşrutiyetten beri sertleşti ve sertleşiyor. Tabii bir çok ihtirasat gençliğe has olan necip hisleri bulandırdı. Bununla beraber kaniim ki, bir müddet sonra bizim memleketimize büyük ve ciddi bir inkişafı-edebi mev'uttur. Şimdilik öyle zann ediyorum ki muhtelif *tâtonnement* lar devrindeyiz. El yordamiyle yarın gireceğimiz yolu arayoruz. Bilhassa şiirde çok müsteit gençler var: Cevdet Kudretler, Yaşar Nabiler — ve kuvvetle ilave ettiler — Vasfi... (Vasfi Mahir) daha bir çok... Bunların hepsi, bakıyorum, âlatı noksan, lehçeleri dar; eminim ki istediklerini ifade edemeyorlar; daha oynak bir lisan lazım.

— Nazım Hikmet Beyin harikulade velut faaliyetini şüphesiz ta'kîb ediyorsunuz?

(*) Muhitin 26 ncı nushasında bu edebiyata dair Y. Nabinin bir musahabesi vardır.

— Evet, kanaatımca boş değil. Bununla beraber yazdıklarına manzum demek için vicdanımda bir hak hiss etmeyorum. Çünkü onlardaki nizam, Nazım Hikmetin keyfinden ibaret... Filan mısraı şu kadarda keseceğine, şu kadarda da kesebilirdi; hiç bir obligasyonu yok. Muhteviyatı iytibariyle bir çok güzellikler ötede beride görülüyorsa da, evvela, bütün bunları buğulandıran bir mubalağa, bir ifrat var. Eğer Nazım Hikmet hakîkaten de nazımdan anlaşılması lazım gelen (nesir+musiki) dusturunu kabul etmiş ve ona göre ifrattan mümkün mertebe tevakkî ederek manzum eserler yetiştirmiş olsaydı, sanıyorum ki neslinin — nasıl deyeyim — mümtaz bir şairi denilebilirdi. Pederini tanırım, dostumuzdu; oğlunun ilk yazılarını bana getirdi: "şuna bak, dedi, şu oğlanda istiydat varsa çalıştıralım; yoksa gideceği yolu değiştirelim.„ Ben de "birak, dedim, devam etsin, muvaffak olacaktır.„ Evet şüphesiz boş değil.

— Son gençlerden bahs ederken, (âlatı noksan) buyurdunuz. Acaba, kullandıkları vezni mi kast ediyorsunuz? Aruzu terk etmekle şi'rimiz bir hatamı işledi?

Hece vezninin o kadar kat'iyetle ve yerini brakmayacak bir nufuzla hüküm sürdüğü senelerde, bu sual, şüphesiz nabemevsimdi. Bununla beraber Cenap Beyi, bu bahs mevzu' olduğu zaman çok dolu buldum:

— Aruzu terk etmek bizim için büyük bir gaflettir. Eski edebiyat, yâni Yunan ve Latin edebiyatı kâmilen aruziydi. Biz, aruzu kendi lisanımıza göre tanzim etmeliydik; parmak hesabına gitmek irticai bir harekettir. Beş yüz altı yüz sene evvel okumak yazmak bilmeyen ecdadımız parmak hesabı yapıyorlardı. Bugün İngiliz şiirleri kâmilen aruz vezni gibidir. O kadar aksanların taksimini gözetirler. Fransızlar için bu imkân haricinde bir şey; onlar zaruret sevkîyle parmak hesabını kabul etmiş bulunuyorlar.

Burada milli edebiyata intikal etmiştik:

— Her milletin edebiyatı, dediler, bizzarure millidir. Ben ne kadar Fransız taklidi yazarsam yazayım: Türk olur. Çünkü o, benim melekâtımın muhassalası olacaktır. Mademki ben Türküm, melekâtım Türktür; onun mahsulü bizzarure Türk olur. Kalıyor şekil meselesi: Burada da milli edebiyat yazıyorum deyenlerin kabul ettiği şekillerle diğerleri arasında hiç bir fark görmeyorum. Yeter ki orijinal olsun. O, milli demek değil, *ibdai* demektir. Onu vucuda getirmek şüphesiz ki bizim için parlak bir muvaffakîyet olur: fakat bilmeyorum, bugün içimizde buna muvaffak olan varmı? Fransaya nispeten Pierre Loti nin eserleri gayrımilli midir? Demek ki mevzu' meselesi milliyet, gayrımilliyet farklarını îycap etmez; Milli edebiyat demek Kör Oğlanı göklere mi çıkarmak demektir?

Bizim edebiyatımızın gitmesi lazım gelen istikamete gelince her şeyden evvel *orijinalite*dir. Buna hiç şüphe yok. Fakat bunun için kültürümüzün kâfi olmadığına kaniim. Korkuyorum ki biz daha haylı müddet muhtelif taklitler devrinde yaşamaya mecbur olmayalım.

GÜVERTEDE

Solur makinaların duvarda homurtusu;
Camlı delikten çini mürekkebe benzer su;
Karanlık, damla damla doldurur kamarayı.

Çırpınır büyük kuşlar gibi ruhu tentenin,
Kâğıt fenerler gibi yukarda, güvertenin
Demirlerinde erir ılık bir Temmuz ayı.

Ne karşıda bir ada, ne suda kırışıklar;
Işıklar önünüzde, arkanızda ışıklar
Kızıl balıklar gibi vapurun yanlarında

İçinizde kalb atar pervane gürültüsü;
Uykunuza karışır bir gemici türküsü
Vakît, vakît öksüren kumanda çanlarında.

Nasıl bir sürü martı toplanırsa denize,
Yıldızlar birer, birer düşer içerinize;
Bir halat yığınında başınız ağırlaşır

Pervane dilsizleşir, makina sağırlaşır;
Beyaz bir etek gibi sularda hışır hışır
Artık ru'yalarınız böyle vapuru taşır.

SABRİ ESAT

CENAP Beyefendinin beş senedenberi, Türkçeden Fransızcaya, Fransızcadan Türkçeye bir lugat te'lifiyle meşgul olduklarını işitiyordum. Bu çok kîymetli sa'yin neticesini öğrenmek istedim:

— Lugatı islah ve tekmil ile meşgulüm. Çerçeveyi biraz geniş tuttum; beş senedenberi bu te'lifle uğraşıyorum. Pariste bulunduğum iki sene zarfında hiç inkîta'sız ona çalıştım; her gün öğleye kadar da muntazaman meşgul oluyorum. İlk cildini yakında çıkaracağız...

OTURDUĞUMUZ masanın üstünde "Muhit"in iki nushası duruyordu. Mecmuamızdan sitayişle bahs ettikten sonra kîymettar yardımlarını da va't buyurdular. Evvelki nushaha çıkan "Bir çaycı dükânında" adlı nesrim için söyledikleri kelimeleri daima zevkle hatırlayacağım. Yazının üstüne doğru dîkkatle bir çok defa eğildikleri zaman, Doktor Cenap Beyin karşısında bir hasta vaziyetinde bulunuyordum. Gözlerini satırlardan ayırmaksızın "istiydatlı" deye ilave ediyorlardı.

Türkiyenin Yeni Çehresi

BU unvan ile, Cenevre Etnografya müzesi müdürü profesör E. Pittard yeni bir eser neşr etmiştir.Türklerin tarihi-medeniyette işgal ettikleri kîkî mevkîi keşf etmek hususunda bir alime yakışacak bir bitaraflıkla birçok kîymetli tetkîklerde bulunmuş olan Pr. Pittard ı başka bir eserini türkçeye terceme etmekle tanımış, nazarının nafizliğini ve hakîkat-sevenliğini takdir etmiştik.

Yeni eserinde Türklerden, Türklerin son inkîlabından, bu inkîlabı başarmak için sarf ettikleri harikulade cehtten, bilhassa Türk inkîlabının Büyük Rehberinden samimi ve güzel bir heyecan ile bahs ediyor. Fakat eserinin en büyük kîymeti, bize göre, Türk medeniyetinin ve Türk ırkının menşei hakkında ileri sürmeye cesaret ettiği nazariyededir.

Bu nazariyenin *a priori* bir hakîkat olarak kabul edilmesi lazım gelen ilk tezi şudur:

Yunaniler henüz bedavet halinde iken Anadoluya istiyla etmişlerdi. O zaman Anadolu parlak bir medeniyet ve büyük bir servet ve refah içinde idi. Böyle olmasaydı bedevî istiylacılar bu tarafların fethine gitmezdi. Yeni fatihler mevcut medeniyeti kabul ederek medenileştiler; Anadolu medeniyetinin yeni safhasından da asıl Yunanistanın medeniyeti doğdu.

Aklın bu hakîkatları kabul etmesine hiç bir mani' yoktur. Tarihte bu hadiselerin muhtelif misallerine tesadüf ediyoruz: bedevî Cermen kavımları Roma medeniyetinin hüküm sürdüğü memleketlere istiyla etmiş, ondan sonra istiylacıların az çok temessül ettiği Roma mediyetinden Avrupa kurunu - vustası çıkmıştır.

Şarkta da Arapların Bizans ve İran medeniyetlerine istiylası ve bu istiyladan İslam medeniyetinin doğması aynı suretle vukua gelmiştir.

Tarihin elimize verdiği misaller bu ikisinden ibaret değildir, ancak bunlar bütün kari'lerimizce ma'lûm şeylerdir.

Bunların delaletiyle E. Pittard ın nazariyesini pek eyi kavrayabiliyoruz.

Bu nüshamıza kitabın methalinden ilk kısmı derc ediyoruz. İlerde daha bâzı kısımlarından da bahs edeceğiz.

A.C.

Anadolu tarihine bir bakış

Türkiyenin Yeni Çehresi mukaddemesinden.

Krallar Kralı Agamemnon Küçük Asya (Anadolu) sahiline çıktığı vakît, tarihi, Yunan hurafelerinin insan menşe'lerini iyzah için tahayyül ettiği efsanevi zamanların ötesine varan bir memlekete girmiş oluyordu.

Hakîkaten sergüzeştlerle yüm yüklü olan bu arazi — muhtelif noktalarında — Elam, Asuriye, Kaldan medeniyetleri ile aynı tipte ve onlarla aynı devirlerde vukua gelmiş medeniyetlerin inkişafını görmüştü. Fakat bu medeniyetler de, cihan tarihinin ancak ani bir halinden, pek eski sayılamayacak birkaç sahifesinden ibaretti. Onlardan evvel, *a priori*, beşeriyetin menşe'lerine kadar giden sıra sıra medeniyet merhaleleri geçmişti.

Filvakî', tabiatın bunca niymetlerine mazhar olmuş bir erazinin — yakın komşusu Avrupa gibi — paleolitik medeniyetlerinin tevalisini görmüş olması lazım geldiğini her telkîn altında kalmamış zihin tasdîk ve kabul etmezmi?

Fakat şimdiye kadar beşerin en eski mevcudiyetine dair izler boşuna aranmıştır. Hattâ Şark arkeolojisinde ihtisası müsellem J. de Morgan bile vefatından sonra neşr olunan son kitabında şöyle yazıyor:

"Henüz, cenuptan Kara Deniz sahiline uzayan dağlık mıntakada, Sincar vadilerinde, cenubi Ermenistanda hiç bir fenni taharriyata teşebbüs olunmadığından hükmümüzü veremeyoruz. Halbuki cenup ovalarının paleolitik sanayiinden sonra gelerek, ma'denlerin, dokumaların, çömlekçiliğin istiymalini bilen, Elam ve Kaldan müsta'mirlerinde hayretle gördüğümüz ilerlemiş medeniyet seviyesine vasıl olmuş insanlar tarafından iskân olunmasına takaddüm eden harsler, bir gün keşf olunacaksa, orada keşf olunacaktır."

Anadolunun ilk iskânı hakkında ne düşünmek lazım geldiğini ilerde göreceğiz. Yalnız şunu söyleyelim ki küçük Asya üzerinde paleolotik medeniyetinin izleri 1928 yazında keşf olunmuştur (Muhit e derc ettiğimiz resimler o eserlere aittir).

Diğer taraftansa Neolitik devri bu "maşrık diyarında" mebzul keşiflerle temsil edilmiştir. Hattâ Neolitik medeniyetinin bu erazide aslen inkişaf etmediği ne ma'lûm? Zıraatta kullandığımız nebatların ve ehli hayvanlarımızın çoğu Garbi Asyadan gelmiştir. Bu suretle maddi mevcudiyetimize hizmeti sebebiyle bu eraziye borçluyuz, bu erazi ki ihtimal menşei vatanlarımızdan biridir, çünkü Avrupa beyazları muhakkak müteaddit vatanlardan çıkmışlardır.

Şunu da derhatır edelim ki ma'denciliğin iycadını Kara Deniz havalisine atf eden efsane bir hakîkatın silinmiş hatırası olabilir.

Şayet bütün bu menşe'ler ispat edilmiş olsa, Anadolu beyaz insanlar için mukaddes bir kıt'a, bütün medeniler için bir tavaf yeri olacaktır.

Bütün bu sebepler, diğer bir çoklariyle beraber, Garbi Asyanın Avrupaya rapt edilmesi için zikr edilemezmi (nitekim Kafkas da bu mulâhazalarla Avrupaya bağlanmaktadır)?

Bu erazi, üzerinde ihtimal menşeimizi bile keşf edeceğimiz için bu derece mukaddes oluyorsa, dünyaya verdiği zekâ ve ruh zenginlikleri sebebiyle de mukaddestir.—İlk Grekler Lidya ve Karya sahillerine çıkarak en müstesna limanları ele geçirdikten sonradır ki medenileştiler ve iktidarlı ve çok nufuslu şehirler te'sis edebildiler. Grek Anadolusu asıl Yunanistanın medeniyet rehberi olmuştur. Halbuki mekteplerde alınan iytiyatlarla "Grek Küçük Asyası Yunanistanın gölgesi altında farz edilmektedir". Georges Perrot: "Ionien medeniyet Yunan medeniyetinin beşiği olmuştur, ilmin turfandalarını, destani ve lirik şi'ri veren bu medeniyettir" demiştir.

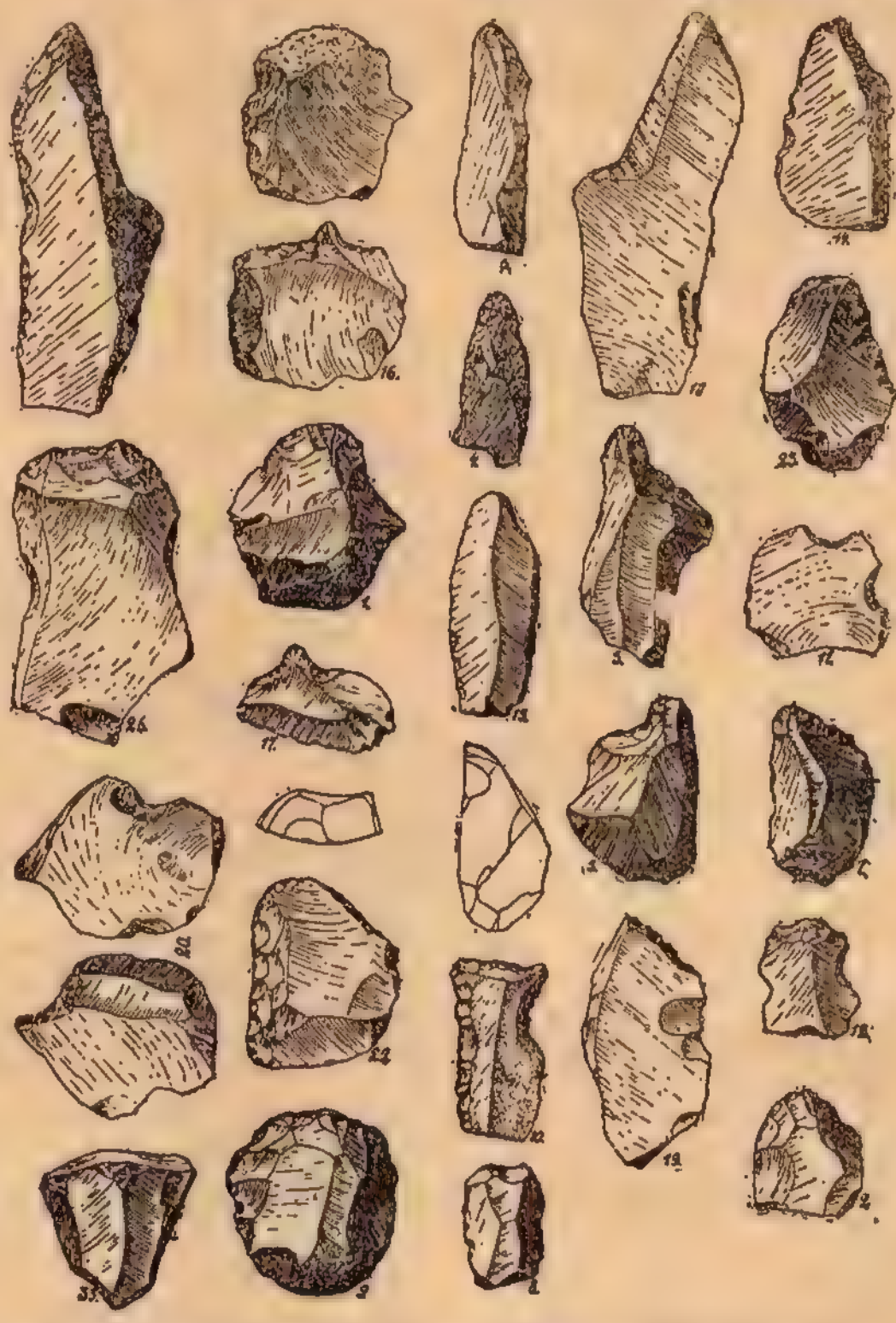

Adıyamanda keşf olunan paleokik sanayii nümunelerinden muhtelif eşya

Avrupa Yunanistanı medeniyetinin en yüksek anında bütün şa'şaasını bir Atinada topladığı halde Küçük Asyada medeniyet nurları müteaddit mihraklar vucuda getiriyordu: Bergama, Efez, Milet, Halikarnas.

İlimler, san'atlar, felsefe orada kuvvetli bir şa'şaa ile parlar. Cografya ve tarih, Milet de, Anaksimandr ve Hekate ile doğmuştur. Strabon Amasyalıdır. Tales fiziğin ve hey'etin mucitlerinden biridir. Herodot Halikarnas da doğmuştur, Azîz Pavlos da Kilikyadandır.

Grek Küçük Asyasında bu meşhur ilim adamlarının yetişmesi nasıl iyzah olunabilir? Kendileri Grek ırkından mı idiler? O zekâ inkişafına ve o iktisadi ilerlemeye müsaade eden zengin memleketlerin ehalisii hangi beşeri mahkûklardan teşekkül ederdi?

MUHAKKAKTIR ki en eski Grekler Küçük Asya sahillerine yanaştıkları zaman memleket bir çölden ibaret değildi. Yoksa fethinde bir menfaat olmazdı. Onlar orada ehaliye — hem de zengin ehaliye —, ilk kablettarih zamanlarından beri Anadoluda birbirlerini ta'kîb etmiş nesillerin torunları olan insanlara rasgelmişlerdi. Derhatır edelim ki bu kıt'anın hiç olmazsa garbi kısmı müterakim servetlerle bir medeniyet bahçesi halinde olmak lazımgelir; mütevali fatihler ve istiylacılar burayı tahrib etmişlerdir.

Yine muhakkaktır ki Küçük Asya ilk iskânından iytibaren hiç bir zaman metrûk kalmamıştır. Hem ne suretle metrûk bir hale gelebilirdi? İstiylalar ehaliyi bastırır, fakat imha etmez. Her devre ait bunca misaller bunu ispat eder. — Küçük Asya Grekleri aslen yunanileşmiş Anadolulular idi; ataları birçok kavmi isimler taşıdıktan sonra, Grek istiylası altında da Yunan yaftasını kabul etmişlerdi.

Devlerin Uyanışı

MİHALY BABİTS den

ÇİRKİN canavarlar yolumun üstüne çullanmışlar, onlara meydan okuyorum:

İçimde uyuşuk devlerin uyanışını hiss ettim...

Hotgâmlık yavaş, yavaş ruhumun bütün istihkâmlarını işgal ediyor.

Kara bayrağını en gizli ma'bede dikiyor.

Hotgâmlık sayıklamalı sevinçler içinde «Neye eyi?» lobutunu sallayor.

Senelerden beri korkunç karakteri gözlerimi örtüyor ve tannan gözlerim sessiz kaldı, tıpkı derisi ve değnekleri pamukla astarlanan bir davul gibi.— Yalnız en taze renklerin ahengi orada in'ikâs eder.

Benim için ne ehemmiyeti var.

Yaprakların, güneş şua'larının, yabancı güzelliğin — Danaitlerin — bütün bunların artık ne ehemmiyeti var?

Artık kafiyeler yapmayacağım, ey kari', kafiyeler bekleme benden.

Benim için artık kafiyenin ne ehemmiyeti var:

Fecrlerin sukûti kafiyesi.

Şehrin, otomobillerin gümbürdeyen kafiyesi...

Heyhat! Benim için neye eyi: bu köylü kızı ki,

Civcivlere darı serper?.. yahut uzak misafirhanede duyulan keman solosu?

Yahut artsız arasız sıcak insan vucutlariyle dolup boşalan şehir tramvayı?

Şimdi ruhumun bütün bu gümbürtüsü dinmiştir.

Ve ruhum boş bir gramofon kutusu dur ki, mu'zikal kursu (plağı) olmasa, ancak bayağı gıcırtılar çıkarır.

En derin kalesinde Hotgâmlık kloroformalı bir hırsız gibi kurulmuş.

Ruhumun devlerini yenebilir miydi uyuşturmasaydı? . . .

(Ey ruhumun devleri) daha ne vakîte kadar böyle serilip kalacaksınız?

Ne zaman körlenmiş göz kapaklarınız arasından, ıztırab ile, ilahi Nur geçecek?

Ne zaman ruhumun bütün kapılarını bend eden Tenbellik canavarlarını boğacaksınız?

Uyanınız, ruhumun devleri, çünkü kötürümden daha kötürüm, körden daha körüm:

Kör yine gülü rayihasından, yaprakları serinliğinden, ve bütün Âlemi görülmez sevgiden hiss eder.

Mihaly Babits (tevellüdü 1883)

MACARİSANIN en büyük şiir ve edebiyat ustatlarındandır. Aynı zamanda ilimde de bir mütebahhirdir. Bir kaç cilt şiirden ve müteaddit romanlardan başka en muhtelif lisan ve muharrirlerden enfes tercemeleri vardır (Sofokl den, Dante den, Shakespeare ve E. Poe dan, Baudelaire, Verlaine, Shelley v. s. den). En ziyade sa'yini romana, hikâyeye, dastani eserlere vakf etmiştir.

Macaristanın en büyük ve en kudretli edebi mecmuası olan *Nyugat* (Garp) ın baş muharrirlerindendir. Geçen nüshamızda tanıttırdığımız E. Ady ile bir yüksekliktedir, hattâ ondan üstün tutulmaktadır.

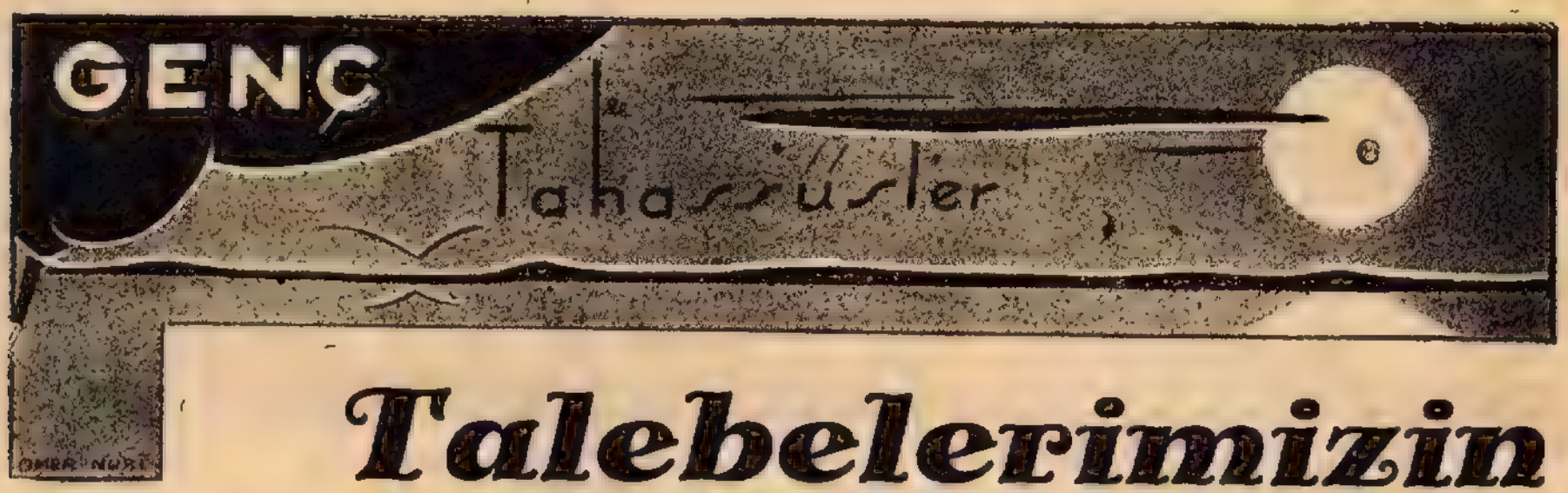

Talebelerimizin

GÖNLÜMÜN SESİ

İçimde düğümlendi kuduran fırtınalar,
Gönlümde ne sen varsın, ne de her hangi biri
Önümde yükseldikçe yalçın kayalı dağlar,
Göğsümden kopan rüzgâr tekrar geliyor geri....

Bir fırtına olsam da azsa hırçınlıklarım,
Yaralı kuşlar gibi vadilerde haykırsam,
Yüce dağlar ardına erişse çığlıklarım,
İnleyen nefesimle yalçın kayalar kırsam!....

Hızını derinlerden alan menba'lar gibi,
İçimden taşan derdim kendi kalbime sığmaz,
Engin denizler gibi, serseri rüzgâr gibi.
Ne kadar haykırsam az, ne kadar haykırsam az!..

FEYZİYE APTÜLHAK

BOĞAZDA AKŞAM

Su sesleri yalayor akşamın saçlarını,
Bu saçlarla heryerde sessizlik örülürken,
Son ışıklar içinde yeni ay görülürken.

Karşıki sahillerin şu mor yamaçlarını
Benekleyor uçuşan martıların renkleri;
Akşamı besteleyor rüzgârın ahenkleri.

Ay sessiz gök yüzünde altın bilezik gibi
Takıldı penbe tenli bir bulutun koluna,
Yıldızlar serpilirken meleklerin yoluna.

Helecanla atıyor şimdi denizin kalbi.

VAHDET GÜLTEKİN

GURBETTE GECE

Ufuklara çevrilmiş dumanlı gözlerimiz,
Sevgilerden uzak bir genç kafilesiyiz;
Yadırgayor ruhumuz neşe'yi, tebessümü,
Bilmem bütün âşıklar bu kadar hüzünlü mü.

Şişesi ışıl, ufak bir lamba etrafında
Uzakta kalanları getiriyoruz yada;
İnildeyor ruhumuz rü'yaya gömüldükçe,
Fısıldayor, uzayor derinleşiyor gece...

Seher solgun tülünü gölgelere seriyor...
Yıldızlar birer birer, birer birer eriyor...
Ruhumuza aşina soluk günlerden biri
Uyanmaya başlayor daha bitmeden biri...

ŞUŞUT FERİDUN

HARAP BELDE

Bir zaman dağlarında coşup çağlardı sular,
Ovalarda otlayan nazlı sürüler vardı,
Kaynayorken kalplerde temiz asil duygular,
Ufukları neş'eli kuş sesleri sarardı...

Bağlarda toplanırdı efeler sıra sıra,
Başlardı kemençeyle titrek bir orkestıra,
Zeybykler oynayorken dizini vura vura,
Yalın katlı palalar boşlukları yarardı.

Ah... artık ovasında dolaşmayor bir davar,
Ne çeşmeden su alan kahkahalı kızlar var,
Bir can gibi hüzünden yıkılınca bu diyar,
O bahçeler çiğnendi, o tarlalar sarardı...

EMİN HALİL

Güzel Şiirleri

ADIM.. ADIM...

Adım.. Adım...
Yuvamdan uzaklaştım.
Adım.. Adım...
ılık
bir ayrılık
havası esen
bir dağa tırmandım

Hırçın bir taşa dayadım başımı
Saçlarımı verdim rüzgârların eline
Şimdi elimde ufalanan bir taş
Ve: gönlümden gözüme çıkmak isteyen
İri bir yaş
var...
Düşünmek!
Mazimin siyah kuyusuna inmek!...
Oradan: göz yaşlarımın kâsesini
doldurmak isteyorum.

Hey!... yüce dağ!...
Hey!... aşkımızın muhteşem mezarı!...
Her taşından bir damla azap
Her köşenden bir damla göz yaşı
içmeye geldim...

Adım... Adım...
İzlerimizin karıştığı köşeleri aradım...
Adım... Adım...
Beraber kokladığımız çiçeklerden topladım
Onları kokladım, kokladım
Onlarda içtim yeniden aşkımı
yudum... yudum...
Sonra, çiçeklerin de rengi silindi...
Sonra, o kadehler de boşaldı...
Onları da rüzgâr elimden aldı...
aldı elimden...

Adım... Adım...
ılık
bir ayrılık
havası esen
bu dağdan uzaklaştım.

BEDRİ RAHMİ

BATAN GEMİ (Topal)

İnsanlar dalgasına tutulmuş bir gemiyim!
Sağa sola sallanıp, bakın, çırpınıyorum;
Fakat bilmem ki sarhoş onlarmıdır, benmiyim;
İnsanlar dalgasına tutulmuş bir gemiyim!

Deliklerim açıldı tazyikinden suların;
Kudurmuş denizinde hakkın çırpınıyorum!
Güverteyi yıkıyor çığlığı yolcuların.
Kudurmuş denizinde hakkın çırpınıyorum!

Gittikçe kabarıyor, amanın, bu dalgalar;
Ufuk sise gömülü, ne gelen var ne giden.
Kaptan imdat düdüğü durmadan çalar çalar!
Kaptan imdat düdüğü beyhude çalar çalar!

Ne zaman kara yüzü göreceğim, ne zaman!
Bir ümit dağılıyor çıkan her nefesimden.
Batacağım galiba bir limana varmadan!
Ne zaman kara yüzü göreceğim, ne zaman.

CAHİT SITKI

Kimya Harikaları

Nakleden : İ. H.

MÜTAREKENİN aktinden bir gün sonra büyük bir Amerikan fabrikasının direktörü masasında oturmuş; siparişlerin iptalini bildiren bir çok telgraf ve mektupları okumakla meşguldü. Elindeki bir muhtıra kâğıdı içinde şunlar yazılıydı :

Mevcut 62,000 ton dumansız barıt...

Dün milyonlar eden o barıtın bugün hiç bir kîymeti kalmamıştı.

Direktör düşündü, «Selüloz» diye mırıldandı. Barıt bu maddeden iymal edilmişti. Kâğıdı alarak âtıl kalan fabrikanın koridorlarından geçti, ve bir laboratuvara girdi, içeride meşgul bulunan kimyagere hitaben «Bu barıtı tekrar Selüloza çevirip bir başka şeyde kullanabilirmisin, ve satmak ihtimali varmıdır?» deye sordu.

Kornell enstitüsünün taharriyatı-fenniye laboratuvarı

Kimyager bir kaç kimyevi tahlilden sonra barıtı mayie inkîlab ettirdi, ve içerisine bir kaç boyalı madde ilave etti. Bu suretle otomobilleri telvine yarayan mühim bir boya meydana getirdi. Bu güne kadar milyonlarca otomobil bu madde ile boyanmış ve yeni bir san'at ortaya çıkmıştır. Bu günkü kimyager sanayiin sihirbazıdır. O, sihirli tüpleri, ve mevadı ile mütemadiyen yeni bir şey keşf etmekle meşguldur. Bir maddenin iymalinde ufak bir ziyan olduğunu gören bir kimse hemen kimyagerin yanına koşarak o zararı bir faydaya çevirmesini isteyor.

VAŞİNGTON şehrinde dünyanın en büyük bir laboratuarının direktörü, en muktedir kimyagerlerinden bir kaçını da'vet ederek, köylere gidip çiftliklerde ziyan olan her bir şeyi müşahede ve bunları kullanmak için bir usul bulmalarını söyler.

Her biri muhtelif çiftliklere giden kimyagerler, ayrı ayrı noktaları tetkîk ettiler. Kimyagerlerden biri süthaneye gitti, diğeri mısır tarlalarını, bir üçüncüsu ise pamuk tarlalarını gezdi.

Müşahedatını mısır tarlalarına hasr eden kimyager ziyanın en büyüğünün mısır koçanlarında olduğunu gördü. Ayova şehrinde büyük bir ziraat mektebi müderrisleriyle el ele verip çalıştı. Bu çalışma neticesinde mısır koçanlarında mühim miktarda Selüloz olduğunu gördü. Demek oluyor ki o âna kadar çiftliğin gübresi deye kullanılan bu maddeden şimdi kâ-

ğıt, mukavva, ve selülozdan iymal olunan daha bir çok şeyler yapılabilecekti.

Mısır koçanlarında tetkîkat yapan diğer bir kimyager koçanın sert kısmını toz haline getirinceye kadar dövdü, ve buna kabili infilak bir toz ilave ederek dinamit çubukları şeklinde ufak fişenkler haline koydu.

Sonra bir kömür ma'denine gidip büyük bir kömür kölçesinin deliklerine bunları sokarak ateşledi. Gayesi de infilak ile dağılacak olan kömürün bu dağılma neticesinde çok toz yapmaması idi, ve muvaffak da oldu.

Sterling Kimya laboratuvarı

Vazifesini pamuk tarlalarında iyfa eden kimyager ise şu mühim şeyi keşf etmiştir Pamuk tohumundan yağ çıkarılırken tohumların kabukları şimdiye kadar ziyan oluyor, ve âdeta gübre halinde çiftlikte bir yerde çürüyordu. Kimyager lazım gelen bâzı tahlillerden sonra bundan «glase» ismi verilen ve gayet pahalı olan bir nevi' şekerin istihsal edilebileceğini meydana çıkardı. Bu ameliye neticesinde şekerin iymali pek ucuza mal oldu.

Süthaneleri tetkîk eden zata gelince bu adam sütün içinde mevcut olan vitaminlerin sütü evvela gayet çabuk kaynatıp ve gayet çabuk soğutmasiyle vitaminlerin muhafaza olunacağını keşf etti. Bu ma'lûmatla sütü pastörize ve muhafaza etmek için formüller buldu. Bunlar para ile satın alınabilecek niymetler değildi.

***

AMERİKANIN her tarafında hususi taharriyat ve tetkîkat yapılmaktadır. Meşhur bir Japon kimyageri kömürü mayi' haline inkîlab ettirmeğe muvaffak olmuştur. Bu mühim ameliyeyi ucuz bir suretle yapmağa muvaffak olursa milyonlar kazanacaktır.

Almanyada buna müşabih bir ameliye yapıyorlar, kömürü o kadar ince dövüyorlar ki âdeta bir su gibi akıyor. Bu nevi' kömür de hiç kül brakmayor, Alman hukûmeti bunu lokomotiflerde kullanmış ve eyi semerler almıştır.

Hasılı, bu harikalı tatbikî kimya tecrübeleri âleminde, her istenilen şeyin meydana getirilebileceğinden asla şüphe etmemelidir.

Yine "Lisanımız" a Dair

ALİ Ekrem Bf. bir mecmuada bizim küçük tenkîdimize iytiraz ederek hükümlerimizi mutlaka aynen zikr edilecek metinlere istinad ettirmek luzumunu iddia ediyor. Neşr olunmuş eserlere dair yazılan tenkîtler için böyle bir usul yoksa da yazımızın bir «isnatname» olmadığını *Muhit* in kari'lerine göstermek için arzûlarını tatmine çalışıyoruz.

Ali Ekrem beyefendi en ziyade lisanın tekâmülünü yirmi yirmi beş sene evvelki safhasında durdurmak, hattâ tekâmül nehrini tersine akıtmak istediği hakkındaki hükmümü redd ediyor ve bu *isnadın* ispatını isteyor.

Emirlerine itaat ederek beni bu hükme sevk eden noktaları arz edeyim:

Ali Ekrem beyefendi, risalede, tekâmülü sarahaten kabul ediyor: «Gayrıtabii tasannu'lari kaldırmak, halkın seviyesine inmek, *münevverleri ma'nasız, faydasız girivelerden kurtarmak lisanı sadeleştirmeye tavakkuf eder.* Maamafi sadeleştirmenin luzumu hakkında bir iki söz ilave edelim:

...Yaşamasını isteyen blr millet elbette medeni olacaktır. Medeniyet de tahsil ile kabildir. Tahsilin yegâne vasıtası olan lisan tabii ve mantıkî bir surette sadeleşmeli ki millet medeniyeti telekkîye *sa'yı-akal kanuniyle* muvaffak olabilsin ve lisanının da istîklalini te'min etsin» (S. 9).

Bu sadeleştirme luzumunun da zamanını şu suretle tespit ediyor: «Eski lisanda muzlim, muğlak, gayrıtabii sözler, ifadeler, üsluplar halka giran gelmeye başlayınca ve üdeba ve muharririn de bunlardan kurtulmak luzumunu hiss edince.»

Bu tezi ayniyle kabul ettikten sonra şu noktalara da bakalım:

Ali Ekrem beyefendi lisanımızın tekâmül tarihini şöyle hülâsa ediyor:

« Lisan edebiyat tarihinde Şinasi Mektebi namını alan hey'ete dahil zevatın bülent himmetleriyle âlemin edebiyat tarihlerinde ender belki de mefkut bir teceddüde mazhar olmuştur. Şinasi başta olmak üzere namına izafe edilen hey'ete dahil müceddıtler hem tarihi ilcaatın, hem kendi vicdanı-ma'rifetlerinin te'siratiyle lisanda tedrici ve ma'kul ve mu'tedil bir tekâmül yolunu tuttular ve lisanımızı gayet zengin, güzel, temiz, kuvvetli bir medeni lisan haline getirdiler. Onların gösterdikleri bu muazzam teceddütte yegâne kusurları luzumundan fazla Şarklı kalmalarıdır.

«Daha sonra Serveti-fünun Edebiyatı namını alan edebi mektep teessüs etti ve Türkçemiz ikinci bir tekâmüle nail oldu ki birincisi kadar mükemmel olmamakla beraber yine fevkalade yüksek bir muvaffakîyettir. Bu mektebe müntesip olanların tek kusurları da luzumundan fazla Garplı olmalarıdır.

«Bu iki kutbun arasında hakîkî tekâmül kemmiyet değilse de keyfiyet iytibariyle mahsus olmakta iken aksülamel de baş kaldırır:

«Lisanı eski haline irca' gayretinde birkaç kişi çıktı. Bunlar emellerini istihsal edememişlerse de meşrutiyetin iylanından sonra lisanda hürriyeti-mutlaka taraftarı bâzı gençler göründü. (Üslupta mümtaziyet), (San'at için san'at) gibi ma'nası bile anlaşılmamış düsturlar revaç buldu. Eski tahsil usulüne iylanı-harp olundu, yeni bir tahsil usulü bulunamadı, velhasıl lisan müthiş bir hercümerce uğradı. Tereddinin yılan suratı bütün yazılarda sırıtmağa başladı.»

(Devamı 75 nci sahifeden)

MUHİT in İlavesi *Resamı ALİ SAMİ*

LALELİ CAMİİNİN BİR TARAFI

Yedi Metelik

Macar edibi Zsigmond Moricz den

FAKÎRLERİN de bâzan kahkaha ile gülebilmeleri Allahların eyi kanunları iycabıdır.

Viranelerde yalnız ağlayışlar değil, çok defa kalpten gelen gülüşler de duyulur. Ve çok muhakkaktır ki fakîrler alel'ekser ağlayacakları yerde gülerler.

Fakîrler âlemini gayet eyi tanırım. Babamla bizim de içinde yaşadığımız bu hayatta, sefaletin en müşkül merhalelerini tırmandık. Babam o vakît bir makina atelyesinde işçi idi. Bu müşkül zamanı anarak tefahur edilecek değil ya... Fakat ne olursa olsun hakîkat bu.

Ve bu da bir hakîkattır ki çocukluğumun birkaç senesini içinde gaçirdiğim bu hayatta güldüğüm kadar ömrümün bakîyesinde gülemeyeceğim... Ama ne gülmek? Onu şimdi hayattа olmayan, kırmızı yüzünden neş'e akan, annem bilirdi... Öyle gülerdi ki: göklerinden yaş akıncaya kadar... Sonra da tıkanıncaya kadar öksürürdü...

Annem, bir öğle üzeri ikimiz beraber yedi metelik ararken güldüğü kadar, hayatında gülmemişti. Metelikleri aradık, bulduk da... Dikiş mekinasının çekmecesinde üç metelik, dolapta bir metelik. Fakat diğer üçünü pek büyük zahmetlerle bulabildikti.

İlk üç meteliği bulan annem oldu. Küçük çekmecedekini de o buldu, zira para ile dikiş diktiği için, her gün kazandığı parayı oraya koyardı. Benim için, bu çekmece tükenmek bilmez bir hazne idi.

Annem iğneleri, yüksükleri, makasları, kurdele parçalarını, şerit kırpıntılarını karıştırıyor, altüst ediyör, ben de onun bu vaziyetine hayretle bakıyordum, birden bire şaşkın şaşkın bağırdı:

— Saklanmışlar...

— Kim saklanmış?

— Metelikçikler... dedi, ve kahkahayı kopardı.

Çekmeceyi çıkardı.

— Gel, oğlancığım, bu saklanan maskara metelikleri beraber arayalım... dedi.

Yere çömeldi ve sanki meteliklerin uçmasından korkuyormuşçasına kemali-ihtiyatla çekmeceyi yere koydu, ve sonra birden bire, kelebekleri bir şapka altına kapar gibi, çekmeceyi eliyle örttü.

Onun bu haline gülmemek mümkün değildi. Kendisi de gülüyordu:

— Yakaladım... dedi, hâlâ çekmeceyi eliyle sıkı sıkı kapayor ve onu açmak istemeyordu.

Çömeldim, meteliğin fırlayıp kaçmamasını bekler gibi gözlerimi dört açtım. Fakat çekmecenin içinde hiç bir kımıldamış yoktu. Zaten, başka bir şeyin çıkacağını göreceğimizi de ümid ediyor değildik ya...

Göz göze geldik ve bu çocukça latifeye güldük.

Çekmeceye dokunmak istedim. Annem darıldı:

— Yavaş... kaçarlar sonra... Meteliklerin ne kadar ele avuca sığmaz haşarı şeyler olduğunu sen bilmezsin... O kadar hızlı koşarlar ki... Yuvarlanıncaya kadar ve eğer bir de yuvarlanırlarsa...

Gülmekten kendimizi tutamayorduk. Çünkü paranın hakîkaten ne kadar çabuk yuvarlandığını ve ortadan kayb olduğunu bittecribe biliyorduk...

Gülmemiz bitip ciddiyetimizi bir parça ele alınca, ben çekmeceyi boşaltmak için elimi uzattım. Annem:

— Olmaz, dur, acele etme... deye bağırdı.

Korktum ve ateşe dokunmuşum gibi parmaklarımı geri çektim.

— Dikkat et, müsrif çocuk... Bak onu harcamak için ne kadar acele ediyorsun... Onlar ne kadar saklansalar yine bizim elimize geçecekler. Brak, biraz daha dursunlar, çünkü görüyorsun, çamaşır yıkayacağım: sabun yok. Almak için en aşağı yedi metelik lazım, eğer bulamazsak, bize sabun vermezler. Henüz üç tane bulabildik; burada, bu küçük evde bizden saklanan diğer dört meteliği de bulmalıyız. O haspalar burada otururlar, fakat rahatlarının bozulduğunu istemezler, eğer arzuları hilafına hareket edilirse kızarlar, çıkarlar, bir daha yüzlerini göremeyiz... O halde eyi dikkat et... Zira para magrurdur. Ona ağır başlı muamele etmeli, şerefini kollamalı. Asil matmazeller gibi çabucak da kızar ha... Sen şöyle cazip bir türkü bilmeyormusun? Sümüklü böceği kabuğundan çıkardıkları gibi*)

*) Macar Halk edebiyatındaki şu türküye telmih ediliyor:
Sümüklü böcek çık!
Evin yanıyor...

Hâlâ çekmeceyi eliyle sıkı sıkı kapayordu.

onu tatlı dil ile kandırıp yuvasından çıkaralım.

Bu gevezelikleri yaparken ne kadar çok güldük ... Öyle kandırıcı bir türkü de bilmeyordum, annemin hatırladığı sümüklü böcek türküsü çok münasebetsiz bir şeydi; fakat ne çare... Türkümüzü ona benzetmeye çalıştık:

Çıkınız, metelik amcalar...
Ateş damınızı sardı...

Biraz sonra, metelik amcaların küçük evini -yâni çekmeceyi-ters çevirdim.

İçinde seksen bin türlü hırdavat vardı, lakin para, işte o yoktu...

Annem bu hırdavatı yüzünde acı bir işmi'zazla nahak yere, karıştırdı durdu...

— Bir masamız olmaması ne kadar fena... Eğer bu evi bir masa üzerine boşaltsaydık haysiyetlerini korumuş olacak ve kolaylıkla bulacaktık...

Bütün bu hırdavatı toplayarak tekrar çekmeceye koydum. Annem bu zaman zarfında kafasını kırarcasına düşündü. Acaba başka nereye para koymuştu? Hatırlayamayordu.

Beni bir fikir dürtüyordu.

— Anne, meteliklerin nerede olduğunu biliyorum, dedim.

— Nerede? Oğlum aman, kar gibi erimeden evvel arayalım.

— Aynalı dolapta vardı.

— Aferin çocuğum, daha evvel söylemediğine eyi ettin, şimdi, onları bulamayacaktık...

Kalktık ve aynası çoktan beri kırılmış bulunan dolaba doğru gittik. Hakîkaten, hatırladığım gibi, çekmecesinde bir metelik vardı. Onu oradan aşırıp çikolata almak için üç gündür hazırlanıyordum, bir türlü cesaret edememiştim. Annem bu yeni meteliği de kemali-iytina ile diğer kardeşlerinin yanına koydu:

— İşte metelikleri dört ettik, dedi, nevmit olma: İşin en zor tarafını becerdik. Şimdi sıra üçüne geldi. Mademki bir saatte dört metelik bulduk, o halde yemek zamanına kadar diğer üçünü de buluruz. Ben de akşamdan evvel çamaşırı yıkamış olurum, Çabuk olalım, belki diğer çekmecelerde de buluruz...

Sanki diğer çekmecelerde ne bulacaktık... Her evde bir yığın eşyayı istif etmeye yarayan zavallı aynalı dolap bizim bu boş evimizde luzumsuz bir kalabalık yapmaktan başka uzun boylu bir iş görüyor değildi. Zaten o kadar eski idi ki her tarafını kurt yemiş kırık bir dal gibi sallanıyordu...

Annem her çekmeceyi açarken uzun bir nutuk söyleyordu:

— Bu çekmeceler evvelleri ne kadar zengindi.., Bu çekmecenin içinde bir şey yok... Şu çekmece hiç bir işe yaramaz bir hale gelmiş... (başka bir çekme-

ceyi açarak) ya sen, çingene, sende de bir metelik yok... olmayacak da, fıkaralığımızın farkındasın galiba ... (ve içinde hiç bir şey bulanmayan en alt çekmeceyi çekerek bağırdı) sen hepsinden zenginmişsin.

Beni umuzumdan yakaladı ve bir kahkaha tufanı içinde yere oturttu. Sonra birden bire hiddetli bir sesle:

— Acelenden patlayormusun, bekle... dedi, şimdi para bulacağım. Babanın ceketinde muhakkak vardır.

Kiminin kolu, kiminin yakası yırtık bu eski püskü ceketler, dıvarda çakılı çivilere asılı idi. Mu'cizelerin mu'cizesi denecek bir hadise oldn: annem ceketin bir cebine elini sokar sokmaz bir metelik buldu.

Gözlerine inanamayordu.

— İşte bu hoşuma gitti... deye bağırdı. E.... şimdi meteliklerimiz kaç tane oldu? — doğrusunu isterseniz saymaya da cesaret edemeyorduk — bir, iki, üç, dört, beş... tamam beş... İş iki taneye kaldı. İki meteliğin lafımı olur? Ateş olmayan yerde duman çıkarmı: mademki beşini bulduk, diğer ikisini de bulacağız...

Bütün cepleri ihtimam ile karıştırdı, fakat birşey bulamadı... Bu ceplerin bütün sermayesi ancak bir metelikten ibaretti... Ne gülmek, ne ağlamak.... ne oturmak, ne de kalkıp aramak bize bir metelik daha te'min edebilecek değildi: bunu anlamıştık.

BU uzun didinme yorgunluğunun iri kırmızı gülleri annemin yanağında parlayordu. Halbuki o çalışmaktan da men' edilmişti; fazla çalışırsa hastalanıyordu. Fakat ne denebilir, bu müstesna bir çalışma idi: para aramaktan kimse men' edilemezdi ki....

Yemek zamanı geldi, hattâ geçti de. Akşam oluyordu. Babamın yarın bir gömleğe ihtiyacı vardı... Ne yapalım ki, yıkamak da imkânsızdı... Kuyunun berrak suyu yağ lekelerini çıkarmaya kâfi değildi.

Annem birden bire elini alnına vurdu:

— Ne kadar akılsızım... Kendi cebimi aramadım. Dur bir de oraya bakayım...

dedi ve baktı İşte orada da bir metelik vardı. Altıncı metelik.

Artık büsbütün kızıştık. İş bir meteliğe kadar ucuzlamıştı. Bana:

— Sen de ceplerini göster, bakayım. Belki bu haşarı meteliklerden birisini de orada buluruz... dedi.

Benim ceplerim? Gösterebilirdim: tamamiyle boş.

Gece oluyordu ve hiç bir işe yaramayan altı meteliğimizle kalmıştık. Yahudi bakkal bize veresiye vermeyordu, komşularımız da bizden fakîrdi, onlardan bir metelik bile isteyemezdik...

Sefaletimize bol bol gülmekten başka yapacak bir şey yoktu.

Bu sırada kapının önüne bir dilenci geldi. Sanki bizim bu husranımıza mersiye okuyor gibi acıklı bir türkü söyleyor ve sadaka isteyordu.

Annem gülmekten adeta sarhoş olmuş gibi idi.

— Yeter be adamcağız, dedi. Ben yarım kalıp sabun için bir metelik bulacağım deye bütün günümü kayb ettim... sen böyle kolayca havadan metelik koparmak isteyorsun...

Sakin çehreli ihtiyar dilenci, şaşkın gözlerini ona dikti:

— Bir melelikmi? deye sordu.

— Evet..

— Ben vereyim.

— Nasıl olur, bir dilenci sadaka verirmi?

— Bana bakma sen, kızım, bir metelikle benim bir şeyim eksilmez... Sade, mezarımı kazacak kazmanın sapı biraz daha kısa olur... Halbuki sen bu metelikle bir iş görebilirsin.

Avucuma meteliği koydu ve bir gölge gibi kapının önünden silindi. Annem:

— Allah razı olsun... dedi. Öyle ise koş bakkala...

Bir lahza durdu, sonra güldü, güldü.

— Nihayet metelikler bir araya geldi... Fakat çamaşır yıkayamayacağım: gece oldu, lambada bir damla yağ yok.

Yine her vakît olduğu gibi kahkahalardan sonraki tıkantısı tuttu: ıztıraplı ve fena bir tıkantı.. sallanıyordu, düşmemesi için koştum ve tuttum, bir kaç defa salladığı başını avuçları içinde sakladı... Elimin üstüne sıcak bir şey damladı.

Bu *kan* dı, onun — fakîrler içinde pek az kişinin bildiği o kahkahaların sahibi anneciğimin — aziz ve mukaddes kanı idi...

Lisan Meseleleri

Pedagogya mı, Pedagogi mi Pedagoji mi?

Yazan: **AHMET CEVAT**

ISTILAH mahiyetindeki beynelmilel isimlerin şekli ve imlası büyük bir munazara mevzuu olmuştur.

Münakaşa olunan başlıca tezler ikidir. Tıp fakültesi müderrislerinden Dr. Kemal Cenap Beyin temsil ettiği tez taraftarlarınca ancak: *sosyologya, pedagogya... darvinisma, sosyalisma...* şekil ve imlası ilmi sayılıyor. Bâzı zatlar benim bu fikirde olmadığımı işiterek fikrimi sormuşlardır. Bu münasebetle *Muhit* in sahifalarında, düşündüklerimi muhtasaran neşr ediyorum.

Hakîkaten, bana göre, neslimizin münevverleri tarafından yüzde doksan dokuz nispetinde kullanılan **pedagoji, sosyoloji, darvinizm, sosyalizm** şekil ve imlası ilme muhalif görünmeyor. İstinad ettiğim esaslar şunlardır:

1. Beynelmilel ıstılahların lisani unsurları umumiyetle grekçe ve latinceden alınmıştır. Bâzı lisanlar bu ıstılahların vaz'ı usuliyle çok eskiden, bâzıları da daha yeni zamanlarda meşgul olmuşlardır. Bu iktibas bütün lisanlarda, muhtelif sebeplerden dolayı, az çok ayrı şekil ve imlalarla vukua gelmiştir. Başka sözlerle asli harflerin muhafazası gibi umumi, beynelmilel bir imla kaidesinin mevcut ve mer'i olmadığı görülmektedir. Evvela vokal, sonra konson seslerin yazılmasında ta'kîb olunan muhtelif usulleri gözden geçirelim: Mesela ilmi ıstılahların sonunda görülen *loji* unsurunun muhtelif lisanlarda şekil ve imlası şöyledir:

*Fransızcada: — log***ie** *(telaffuzu: — loji)*
*Almancada:— log***ie** *(telaffuzu: — logi)*
*İngilizcede:— log***y** *(telaffuzu:— locl)*
*İtalyancada:— log***ia** *(telaffuzu:— locia)*
*İskandinavya lisanlarında:—log***i** *(telaffuzu:—logi)*

Görülüyor ki bu unsurun son vokal sesi beş muhtelif lisanda: *i, y, ie, ia* şekillerinde yazılmıştır. *-izm ve -ist* lahikaları (eklentileri) de şu şekillerde yazılır:

*Fransızcada:— ism***e**, *— ist***e**
*Almancada:— ism***us**,*— ist*
İngilizcede:— ism,*— ist*
*İtalyadcada:— ism***a**,*— ist***a**

Bu unsurların da son vokal "*sait*„ sesi: *e, o, us, sıfır* ve *e, a sıfır* olarak yazılmıştır.

O halde neslimiz münevverleri tarafından umumîyetle mu'teber olan telaffuza göre *-loji* ve emsalinin son vokali *-i* ile, *-izm* ve *-ist* lahikalarının sonu da sıfır vokal ile yazılmasında bir ilimsizlik yoktur. Bu misaller karşısında çıkarabildiğimiz bir netice varsa o da, Almanlar ve ya İskandinavyalılar gibi, bizim de *-i* ve sıfır vokal ile bu eklentilerin sonunu yazabileceğimiz merkezindedir; *-ya* ve *-a* vokaliyle yazmak mecburiyeti hiç bir ilmi sebebe müstenit değildir.

Grekçeden alınmış bâzı lisani unsurlardaki "*y*" ipsilon vokali de fransızca, ingilizce ve almancada *y* ile yazıldığı halde italyancada ve İskandinavya lisanlarında "*i*" ile yazılmaktadır. Fakat grekçe ve latinceden alınan kelimelerin vokallerini yazmakta muhtelif işaretler kullanıldığı hakkında istenildiği kadar misal getirilebilir:

Al. Chemie — fr. chimie,
Al. Rheumatismus — fr. rhumatisme,
Al. Konjunktur — fr. conjoncture,
Al. Morphaea — fr. morphée,
Al. Moschus — fr. musc, vs. vs.

Bundan da istidlal olunur ki umumiyetle grekçe ve latinceden alınan kelimelerin imlasında vokal sesleri yazmak için beynelmilel bir kaideye riayet olunmuş değildir. Bu hususta yalnız milli telaffuzu yazıda esas tutan lisanlar (italyanca, ispanyolca...) değil, akademik ve alimane imla an'analarına riayet eden lisanlar (fransızca, almanca...) dahi öyledir. Bizim de alışmış olduğumuz (tabii yaşayan nesil münevverlerinin ve bir dereceye kadar halkın alışmış olduğu) telaffuza göre imlamızı tespit etmemizde hiç bir gayriilmilik yoktur. O halde bu telaffuzun bir de mahiyetini tetkîk edelim.

2. Lisanımıza zikr ettiğimiz şekillerdeki isimler iki kanaldan geçmiştir: Evvela İtalyan (Ceneviz-Venedik) harsının te'siri altında italyancadan, son zamanlarda ise fransızcadan. Italyancadan geçen isimlerde **a, ya** sonu göze çarpar, bu da italyacada *ia* şeklindeki müennes alametidir: *cografya, psiholocya,* gibi. Bundan başka *ipnotizma, romatizma* gibi isimlerin, asıllarında *-a* yokken, *ıttırat* "**analogie**„ kanuniyle diğer ecnebi isimler gibi *-a* ile yazılmıştır. Memleket isimleri de aynı te'sir ile *a-ya* sonu ile geçmiştir:

Fransa, İtalya, Türkiya (Türkiye), Rusya, hattâ *Danimarka, Brezilya* (ki bunlarda esasen *(y) a* yoktur).

Bir çok bahriye ıstılahları da aynı son ses ile lisanımıza intikal etmiştir (borda, pruva, pupa, alabanda.. v.s.).

Son otuz kırk sene zarfında ise ilmi lisanımız fransızca ıstılahların istiylası altında kalmıştır ve bütün son

nesil münevverlerimiz fransızcadan geçen telaffuza milli telaffuz nazariyle bakmakta, *psikolocya* ve *fisiolocya* gibi telaffuzları eskimiş ve uygunsuz saymaktadır. Son neslin alışmış olduğu kısa (*a-ya* sız) telaffuzun mu, yoksa eskilerin almış olduğu uzun (a-ya lı) telaffuzun mu daha ziyade milli fonetiğe muvafık olduğu düşünülürse kısanın tercihe layık olduğu anlaşılır, çünkü az yukarıda söylediğimiz gibi *a-ya* sonu esasen müennes alametidir, lisanımızda ise cinsiyet için sarfi bir şekil yoktur. Bundan başka uzun (*ya-a* lı) şekilde vurgu **(accent)** sondan evelki hecededir, milli fonetiğimizde ise vurgu son hece üzerinde olur. İşte iki cihetten (sarfi luzumsuzluktan ve fonetiğe muhalif gelmekten) uzun şekil iytibara layık değildir; *-i* ile nihayet bulan kısa şekil mürecceahtır.

Bunların sıfatları da düşünülürse yine kısa şekli kabul etmek lazım gelir: Eskiler *psiholocya* şeklinin sıfatını *psiholocyai* suretinde farisi kaidesiyle ve bugün artık pek sakil gelen imalelerle teşkil ederlerdi. Şimdi de *psikologya* suretini tervic edenler sıfatını *psikologyalık* şeklinde yapılmasını düşünüyorlar. *Psikoloji* şeklini alanlar ise *psikolojik* sıfatının da kabulünü zaruri görüyorlar. Böylece tam beynelmilel bir sistem teessüs etmiş olur.

3. Beynelmilel mahiyetteki ilmi ıstılahların ve diğer kelimelerin konson seslerinde de umumi ve muttarit bir imla kaidesi ta'kîb olunmuş değildir. Mesela grekçeden alınan bâzı kelimelerdeki *k* sesini Almanlar *"k"* ile, Fransızlar ise *"c"* ile yazarlar: akademie-académie gibi. Fransızlar Latinceden aldıkları kelimelerin *k* sesini, muhtelif şekillerde, *c* ve *que* ile yazmaktadırlar: communi*quer*, communi*ca*tion gibi.

Şu kelimelerin imlası da mukayese olunsun:

Fr. concurrence — Al. Konkurrenz

Fr. concert — Al. konzert

Fr. caractère — Al. charakter

Fr. phonétique — Al. phonetika...

Görülüyor ki fransızcada latince ve grekçeden alınmış kelimelerdeki damak sesi *c* ve *qu* ile yazıldığı halde almancada *ch, z, k* ile yazılmıştır.

Latincenin *-tio* eklentisi Fransızcada *-tion* (telaffuzu: -sion), ingilizcede *-tion* (telaffuzu: -şın), almancada *-tion* (telaffuzu: -zion) olduğundan, yalnız bu hadiseye bakan biri, telaffuza rağmen, Latincedeki *t* konsonunun bütün lisanlarda muhafaza olunduğuna hükm eder; fakat bu aynı eklenti italyancada *-zione* ve ispanyolcada *-cion* şeklinde, milli telaffuza mutabık bir imla ile, yazılmaktadır.— Grekçenin *fita* sesi fransızca, ingilizce ve almancada *th* ile yazılırsa da italyanca ve ispanyolcada yalnız *t* ile işaret edilir. Fransızcada dahi yalnız *t* ile yazılmış *fita* lı grekçe isimler vardır: trône (rumca thronos dan). Bu kelime almanca ile ingilizcede *th* iledir.— Grekçenin *fi* sesi de fransızca, almanca, ingilizcede *ph* ile italyancada *f* ile yazılmıştır.

ASKER TÜRKÜSÜ

Gece... karanlık sağ, sol;
Ay-yıldız gösterdi yol,
Biz ilerledik kol, kol.

Ey yüce ay-yıldız, sen
Dünya durdukça var ol!

Arayıp düşman izi,
Boyladık Ak-Denizi.
Sorun tarihe bizi,

Onun yapraklarında
Şanımız dizi, dizi.

Yüreği yana, yana
Bizi doğuran ana
Bağışlamış vatana.

Tek sen yaşa, ey vatan,
Kurban olalım sana!

Anadır vatan bize;
Odur veren can bize,
Gazi kumandan bize.

Düşman saldırırken
Dar gelir meydan bize.

Kum gibi sayılmayız;
Kavgaya bayılmayız,
Fakat ondan yılmayız.

Bir başımız döndü mü,
Yenmeden ayılmayız.

CELAL SAHİR

Bütün bu imla hadiseleri asli harflerin muhafazası kaidesinin umumi ve muttarit bir surette mevcut ve mer'i olmadığını ispat eder.

Bizde de herkes grekçe *-th* ve *-ph* seslerinin *t* ve *f* ile, latince *c*, grekçe *k* seslerinin *k* ile yazılmasını kabul ettiği halde grekçe (gamma) sesinin mutlaka *g* ile yazılması luzumunu, ilim namına, iddia edenler vardır. Fakat aslen grekçe gammalı olan kelimelerin bu sesini İtalyanlar *c* sesiyle telaffuz etmeseydi ve bu sesi *g* ile yazmamış olsaydı imlada, mahza Fransızlar, İngilizler ve Almanlarla beraber olmak için, telaffuzlarına muhalif bir işaret ile yazarlarmıydı? Hattâ ta menşe'de,

(Devamı 76 ıncı sahifede)

Düşünce ve Duygu Çiçekleri

Iskandinavya edebiyatından vecizeler...

Analık vazifesi

KADININ analık vazifesi yalnız birdir. O da: hayat vereceği yeni mahlûku aşk ve pâklik içinde, ahenktar ve tam bir karşılıklılık, tam ve müşterek bir irade, müşterek bir saadet içinde almaktır.- Hiç bir zaman sarhoşlukta, iytiyattan gelen alâkasızlık, tokluk, duygu bunalması ve şaşkınlığı içinde değil. *Ellen Rey*

ELLERİ arasında bir yavrunun latif elciğini duymak hissiyle heyecanlanmamış, bütün mevcudiyetleriyle kendilerini başka bir mahlûka vermek arzusunu beslememiş kadınların ana olması hakîykaten meş'um olur. Çocuklarına kendilerinden ziyade acımır. *Ellen Rey*

Seçmek hakkı

ZAMANIMIZIN erkeği henüz şu fikri kabule alışamayor ki, bundan sonra kadın, seçmek ve redd etmek, hattâ müşkülpesentlik etmek hakkını kendine alacaktır. *Karen Bramson*

Aşkın doğuşu

AŞK onların kalbinde vardı ve aynı zamanda yoktu; tıpkı meşbu' bir mayi'de billur hem vardır, hem yoktur, ta ki bir cisimcik gelsin, mayiin içinde hareketsiz duran molekülleri birbirleri üzerine yuvarlasın; bu molekülller anlaşılmaz kanunlara tabi' olarak bir lahzada karışırlar ve billur olurlar.

İ. P. Jacobsen

B. Bjornson

BİR delikanlı bir kadını görüp sevdiği zaman atiye ümitle bakar. Ümitleri her zaman hakîykat olamayorsa delikanlı ma'zur görmelidir.

Auguste İştrindberg

İzdivaç mu'cizesi

ZANN ederim ki izdivaç bir nevi' mu'cize olmalıdır, onda kadın derece derece değişmeli: kocasına benzeyinceye kadar.

Hendrik İbsen

İZDİVAÇ aşktan fazla bir şeydir. Aşk izdivaca götüren yoldur.

Bjornstjerne Bjornson

Vazifeler çenberi

DAİMA genişleyen bir vazifeler çenberi vardır, o da çocuğun hakkını içine alan çenberdir.

Ellen Rey

Saadet

SAADET sadık ve vefalı kalplerin nasibidir.

Richard Gustafson

HAYATIN sırrı ormanda gizlenen bir kuşa benzer. Bu kuşu ölü veya diri ele geçirmek için kabalıkla atılanlardan olma. İhtiyatlı ihtiyatlı yaklaş ve hiç sesini çıkarma. — İşte o zaman öttüğünü işitirsin.

Hans Lorsson

İnsan ve beşeriyet

YALNIZ kendimiz, yalnız kendi sevincimiz için yaşamak hakkına malik değiliz. Her birimiz beşeriyetin bir parçasıdır, ve kuvvetini beşeriyetin terekkîsine borçludur. *Karen Bramson*

BİR insanın vazifesi her düşen mahlûku kaldırmak değilmidir? *Hendrik İbsen*

Fırtınadan sonra

SEMANIN berraklığını, havanın saflığını ancak sislerin ağır sıkıntılarını çektikten sonra tadarız. *Nicolas Klimins*

HASTALIKLAR, bize verdikleri ıztırap ile, başkalarının ıztıraplariyle alâkadar olmamızı öğretir. *Nicolas Klimins*

Sükûn içinde

ANCAK sükût ve sükûn içinde iç hayatın devamlı heyecanı içinde ruh keskin bir nufuz kazanır, gizlenen şeyleri ta'kîb eder. Valnız o halet içinde ruh tam ve dolu yaşar, bütün kuvvetlerini derin bir *vahit* halinde toplar.

Hans Lorson

Eyi olmak

SEREF onlara ki refah günlerinde eyi kalpli olurlar; şeref, hususiyle onlara ki, felaketle temizlenerek hasımlarına karşı daha eyi hisler beslerler.

Richard Gustafson

Hayattan istifade

YAŞANDIĞINA deymek için hayat güzel olmalıdır: Böyle olmayan hayattan ben bir şey anlaman. Bu za'fmıdır, kuvvetmidir? Kendim bunun hakkında bir hüküm veremeyeceğim.

Karen Bramson

BU hayatta saadeti aramak hakîkî isyan fikrinden ileri gelir. Saadete ne hakkımız vardır. Hayır, biz ancak vazifemizi yapmalıyız, madam, sizin de vazifeniz hayat arkadaşı olarak seçtiğiniz ve mukaddes bağ ile birleştiğiniz adamın yanında kalmaktı. *Hendrik Ibsen*

H. Ibsen

DÜNYAYA gelişimizin bugünkü hayatı yaşamak için olduğunu nasıl kabul etmeli? Bu boğuşmalar, kavgalar, kinler hayatını? Tabiat ne fena oyun oynayor.... *Karen Bramson*

Hakim olmak hakkı

BİR kadın kocasının hakimi mevkîine çıkmak hakkına malik değildir.

Hendrik İbsen

Kocanın vazifeleri

BİR erkek sevgi veren bir koca olmasa da mert bir koca olabilir. Kocalığın üstünden hararetle olduğu kadar vicdanla da gelebilir. Vazifelerin muayyen hudutları vardır. *Camilla Collett*

ERKEĞİN kendisine krrşı ne vazifeleri varsa karısına karşı da aynı vazifeleri vardır.

Islanda Kanunu

Çocuğun vaziyeti

ÇOCUĞUN ana ve baba üzerinde aynı hakkı olmadıkça, ana ve babanın çocuğa karşı aynı vaziferi tanınmadıkça erkekle kadının müşterek hayatına ait müstakbel ahlâk kaideleri kuvvetli olmayacaktır.

Ellen Rey

Gür'etli kadınlar

ÇEKİNGEN erkekleri seven cür'etli kadınlar vardır... Cür'etli kadınları seven çekingen erkekler de olmalıdır.

Auguste Strindberg

Büyüleyen güzellik

.... meleğim ağlama, bu kadar harikulade güzel olmaktan, göz yaşlarının tebessümün kadar fûsunkâr olmasından başka kusurun yok. Hangi ruhi vaziyette olursan ol, çiçeğin rayihası gibi kalbi büyüleyen halin var.

Bjornstjerne Bjornson

Eyi yurt

EYİ bir yurt daima neş'e ocağıdır. Sevgi onda sağlamdır, hissi değildir.

Ellen Rey

Darülbedayiin İkinci Ölüşü

Musikî kısmının ilgası — İlk rejisörler — Artistler isyan ediyor — Yeni sahne, Türk Tiyatrosu, Milli sahne — Ertuğrul Muhsin ve arkadaşları trupu — Meclisi-İdareden kimler gelip geçti ?

Yazan: REFİK AHMET

DARÜLBEDAYİ' için şehremanetinin kabul ettiği ilk tahsisat senede üç bin lira idi. Darülbedayi' başlangıçta te'sis için haylı masraf yapmıştı, ilk defa çürük temel oynandıktan kısa bir zaman sonra Darülbedayi'de para sıkıntısı baş gösterdi. Bunun üzerine ilk iş olarak esasen üvey evlat olan musikî kısmının 1916 senesi martının birinci gününden iytibaren tamamen ilgası kararlaştırıldı. Bu sırada İsmail Canbolat Bey şehremini olmuştu, meclisi - idare kendisinden istiytalfa bulundu, aynı zamanda maarif nazırı Şükrü Beye müracaat edilerek başka memleketlerde olduğu gibi bizde de maarif nazaretinin tiyatroya nakdi yardımda bulunması istenildi, fakat bunların hiç birinden bir netice elde edilemedi. Meclisi-idare tasarruf kararıyle artık ücretli talebe alınmamasını, artistlerden bir kadınla iki erkeğin yine darülbedayie merbut kalmak üzere maaşsız olarak terhis edildiklerini müdüriyete tebliğ etti. Bütün bu sıkıntı, gürültü arasında da ikinci eser olarak Halit Fahri Beyin BAYKUŞ isimli üç perdelik manzum masalı temsil edildi. Darülbedayi' meclisi-idare ve hey'eti-edebiyesi bu ilk te'lif eseri fevkalade beğenmiş, genç müellifini himaye ve memlekette tiyatro muharrirliğini teşvîk etmiş olmak için Halit Fahri Beye tam on lira ikramiye vermiştir. Baykuştan sonra oynanan eserler sırasiyle İbnirrefik Ahmet Nurettin Beyin Hissei-şayia isimli vodvili, Tahsin Nahit Bey tarafından adapte edilmiş olan Bir çiçek, iki böcek isimli komedidir. O zaman darülbedayi'de rejisör yoktu, meclisi-idare her piyeste mümessillerden birinin rejisörlük etmesine ve eserin muharririnin de nezaret etmesine karar vermişti. Bu karar mucebince Hissei-şayia nın rejisörlüğünü Nurettin Şefkati, Bir çiçek, iki böcek piyesinin rejisörlüğünü de Ertuğrul Muhsin Beyler yapmışlardı. 1916 senesi de böylece bitti. Darülbedayi' iki sene içinde dört eser çıkarmış oluyordu. Bu son sene zarfında Reşat Rıdvan Bey müdürlükten istiyfa etmiş, yerine Alfons Psalti Efendi ta'yin edilmişti, şehremaneti darülbedayiin senevi tahsisatını da üç bin liradan bin liraya indirmişti. Türkçe okuyup yazma öğretilen ermeni aktrislerin imtihanları yapılmış, kendilerine ehliyetnameler verilmiştir.

1917 senesi martında eski müdür Reşat Rıdvan Bey 1500 kuruş aylıkla darülbedayiin daimi rejisörlüğüne ta'yin edildi. Aynı zamanda mektep kısmının da yeniden faaliyete geçirilmesi kararlaştırılmış ve tarihi-temaşa hocalığına Nigâr Münir, Adabı-muaşeret hocalığına İzzet Melih, İnşat ve mimik hocalığına da Rıza Tevfîk Beyler ta'yin edildiler. Darülbedayi' bu sene içinde şehzadebaşındaki Letafet apartmanından Beyoğlunda Hammalbaşında bir eve taşındı. Hey'eti-edebiye içtima'lar akd ediyor, eserler okuyor, bâzı piyesleri kabul ediyordu, fakat harp devam etmekte, artistlerin bir çokları silah altında bulunmakta, bir kısmı da askerliğini Hilaliahmerde veya mümasil müesseselerde silahsız olarak yapmakta idi, binnetice temsil vermek imkânı olmayordu.

Darülbedayi'de yıllarca hüküm süren ihtilaflar, geçimsizlikler de bu parasızlık ve işsizlik senesinde başlamıştır, kânunuevvelin 24 ncü günü meclisi-idare aktörlerden Muhsin ve Şadi Beylerin serkeşliklerinden dolayı darülbedayi'den çıkarılmalarına karar vermişti. Şadi Bey bir kaç ay sonra tekrar kabul edildi, Ertuğrul Muhsin Bey başını alıp Almanyaya gitmişti.

1918 in ilk hadisesi Askerlikten dönen san'atkâr Büyük Behzat Beyin — 15 kânunusanide — darülbedayi' kadrosuna alınmasıdır. Behzat Bey, meşrutiyetin ilanından büyük avrupa harbininin başladığı 1914 senesine kadar bir çok sahnelerde çalışmış, Antuvan darülbedayii açtığı zaman ilk talipler arasında imtihana girerek kabul edilmiş, fakat bilahare askere alınarak Çanakkaleye gönderilmişti. Behzat Bey, darülbedayi'de ilk defa Münir Nigâr ve Hüseyin Suat Beylerin adapte et-

miş oldukları Kayseri gülleri isimli vodvilde rol oynadı.

Bu senenin martında Ertuğrul Muhsin Bey almanyadan avdet ederek yeniden darülbedayie kabul edilmiş, fakat nisanında da hariçte İbsenin Hortlaklar piyesini kendi hesabına temsil etmek cürmünden dolayı meclisi-idare kararıyle "sureti-kat'iyede ihraç" edilmiştir.

1918 in en mühim hadisesi şehremini vekiliğine ta'yin edilmiş olan Kâni Beyin darülbedayie yeni bir hayat vermek istemesi ve müesseseye pek luzumlu ve kîymetli bir hedef tesbit etmesidir. Daha 1914 de hey'eti -edebiye darülbedayi'de oynanılacak eserlerin mahiyetini tesbit etmek için müzakerede bulunmuş, terceme eserlerin tasvir ettiği hayat ve ihtiva ettiği eşhas isimleri iytibariyle türk seyircilere yabancı geleceği, te'lif eser vücuda getirecek türk muharrir de bulunamayacağı mülahazalariyle adapte eserler oynanmasını kararlaştırmıştı. Kâni Bey şehremini ve nizamname mucebince darülbedayiin de umumi reisi olunca bir gün meclisi-idare içtimaına geldi, darülbedayiin tuttuğu yola aleyhtar olduğunu söyledi. "Klasikler hatlâ ermeniceye, rumcaya terceme edilmişken bunların türkçeye terceme edilmemiş olması ayıptır, dedi, tanınmış dünya eserlerinin terceme ettirilip oynanması lazımdır. Sonra memlekette tiyatro eseri te'lif edilmesini darülbedayi' mutlâka teşvîk etmelidir. Adapte eserler tiyatro edebiyatımıza hiç bir şey kazandırmamaktadır, muasir garp eserlerinin bile terceme olarak oynanması taraftarıyım. „

Ertuğrul Muhsin Bey *Baykuş* piyesinin ilk temsilinde

Darülbedayi' meclisi-idaresi o zamana kadar böyle san'attan bahs eden, hele yaptıkları işi beğenmeyen şehremini görmemişti. Kâni Beyin bu sözleri karşısında meclise önce derin bir sükût çöktü, sonra ilk iytiraz eden a'zadan Savni Bey oldu: "Mümessiller avrupa adabı-muaşeretine vakıf değillerdir, terceme eser oynayamazlar.„ dedi. Halbuki mümessiller içinde Avrupada bulunmuş gençler olduğu gibi memleketimiz adabı-muaşeretinde Avrupa te'siri günden güne çoğalmakta idi. Kâni Beyin ısrarı üzerine Avrupa klasik tiyatro eserlerinin türkçeye terceme ettirilmesi için mütercimler arasında musabaka açılması kararlaştırıldı. Aynı zamanda yeni mümessil ve mümessile yetiştirilmek üzere darülbedayiin mektep kısmına ehemmiyet verilmesi karar altına alındı, temaşa tarihi muallimliğine Salih Fuat, Osmanlı edebiyatı muallimliğine Yahya Kemal, evza' ve etvar muallimliğine Ahmet Rasim, inşat muallimliğine Rıza Tevfik, türkçe muallimliğine Halit Fahri Beyler, makyaj muallimliğine Mösyö Marsel ta'yin edilmek suretiyle yeni bir ta'lim hey'eti kadrosu vücuda getirildi, bu kadroda adabı-muaşeret muallimliği de münhaldi.

Mektebe bir çok yeni talebe alındı, bu arada yalnız bu 1918 senesinin değil bütün tiyatro tarihimizin en mühim hadisesi olmak üzere darülbedayie türk kadınları da kabul edildi. Pek meraklı safhaları olan bu bahs, başlı başına ayrı bir makaleye zemin teşkil edecektir.

1919... Mütareke senelerinin sönük hayatı ve siyasi takallübatı arasında sık sık şehreminleri değişiyor, meclisi-idarede mütemadiyen değişiklikler oluyor, darülbedayi' sarsıntılar geçiriyor, artistler girip çıkıyor, imkân bulundukça zaman zaman muhtelif tiyatrolarda, Şehzadebaşında, Beyoğlunda, Kadıköyünde temsiller veriliyor. 1919 şubatında Ertuğrul Muhsin Bey aktör olarak tekrar darülbedayie kabul edildi, o sırada darülbedayi'den tamamen ayrılmış olan eski müdür ve rejisör Reşat Rıdvan Bey, 1919 ağustosunda öldü. Bu senenin teşrinisanisinde Salih Fuat Bey, kendisine ayda otuz lira yol masrafı verilmek üzere, rejisörlüğe ta'yin edildi.

1920 Meclisi-idare reisi İsmail Cenani Bey öldüğü için yerine Nuri Bey ta'yin ediliyor. Meclisi-idarede bir çok tebeddüller... Yine artistler zaman zaman müesseseden ayrılıyorlar, imkân bulundukça temsil veriliyor.

1921... Darülbedayii yine brakıp gitmiş olan Ertuğrul Muhsin Bey yüz elli lira maaşla artist ve rejisör kabul ediliyor. Darülbedayi'den ayrılmış olan Raşit Rıza, Müvahhit, Galip, Behzat Beyler müesseseye avdet ediyorlar. Müesseseden ayrılmış olan Eliza Binemeciyan Hanımın da ramazan temsillerine iştiraki te'min ediliyor. Darülbedayi'de yeni bir canlılık vardır. Fakat meclisi-idarede yine bir çok tebeddüller olmakta, tiyatro ile uzaktan yakından alâkası olmayan bâzı kimseler müesse-

(Devamı 77 inci sahifede)

Rollins Kolleji

Readres Digest ten:

1— Rollins Kollejinin bahçesi.
2— Virginia gölünün bahçeden gürünüşü.
3— Carnegie Kütüphanesi.
4— Erkek talebeye mahsus bir yatakhane binası.
5— Bahçede çamlar.
6— Virginia gölünden bahçenin görünüşü.
7— Gezinti yeri.
8— Bir göl.
9— Mektep Müessisi şerefine tertib edilen senelik merasimde.
10— Kış ortasında sınıflar arasında.
13— Bir mektebe en lazım olan büyük muallimlerdir.

9—(Altta) Heykeltraşlık stüdyosu.
1—(Altta) Gazetecilik ve Edebiyat muallimi talebeye rehberlik ediyor.
2—(Altta) Bankacılık dersi.

EYİ bir gazete muhbiri için havadis peşinde koşmak veya mektebin futbol takımı a'zası için futboldan bahs etmek ne kadar alâka bahş ise öğrenme ameliyesini de gençler için o kadar canlı bir iş haline getirmek... İşte Rollins Kollejinin tahsil hakkındaki fikri! Vakıa bu fikir yeni bir şey değildir. Yeni olan, kollejin bu maksadın husulü için ta'kîb ettiği usuldür.

Rollins Kollejinde talebenin ayrı ayrı inkişafı herşeyden üstün tutulur. Sonra, her ders, okutuluş tarzı ile, talebenin hayat hakkındaki anlayışını genişletmeli,

ve Yaptıkları

KÂMRAN ŞERİF

derinleştirmelidir ki o dersi okutmakta bir ma'na olsun.

Takrir ve derse kaldırma sisteminnin fenalığı nazariyle baktığım şeyleri düşünürken bana öyle geldi ki bugünkü tahsilde en esaslı müşkülat iki sebebe irca' olunabilmektedir: okutma usulü ve hocaların şahsi ehliyeti.

Takrir sisteminde talebeye *"passif"* vaziyette bulunan bir takım eşya nazariyle bakmak iycab eder; muallim bunlara ma'lûmat boşaltır ve zaman zaman yaptığı imtihanlarda bu ma'lûmatın bir kısmını geri alır. Bu işin böyle devam edip gidebilmesi için ne muallimin, ne de talebenin yarıdan fazla uyanık bulunmasına ihtiyaç yoktur.

Şayet muallim, bir mümeyyiz gibi hareket edip, talebeye, kendikendine çalışmak üzere, ders olarak verdiği bahislere dair arasıra sorduğu suallere alacağı cevaplardaki muvaffakiyetine göre derece vermiş olsa takrir usulü yine aynı muvaffakiyetsizliğe uğramağa mahkûmdur. Ekseri mekteplerde tatbik edilen şekli ile bu usul, dershaneyi bir cinayet mahkemesi haline getirir. Hoca bu mahkemenin hakimi, müddei-umumisi ve polis hafiyesidir.

Talebenin dersini kavrayıp kavramadığını tahkîka çalışır ve ekseriya muvaffak olamaz. Talebe de göz boyama ve sair suretlerle hocanın üzerinde eyi bir te'sir husule getirmeğe gayret eder durur...

ROLLİNS Kollejinde iki saatlik konferans planını te'sis ettik. Öğleden evvel ve sonraki zamanlar ikişer saatlik derslere taksim edilmiştir. Öğleden evvelki iki ders, talebenin bilhassa zihni mesaisine tahsis edil-

miştir. Öğleden sonraki derslerden ilki mümkün mertebe laboratuar mesaisine, ikincisi de bina harici idmanlara hasr olunur.

Rollins Kollejinin, kendine has evsafı haiz dershanelerinden birini gezen bir ziyaretçi, talebeyi odanın ötesine berisine dağıtılmış iskemlelere rahatça oturmuş veya geniş bir masanın etrafına toplanmış bulur. Odanın her tarafında kitap rafları vardır. Dershane ya sessizdir; herkes okur veya yazar. Yahut hararetli bir konuşmadır gider; talebe, grup grup, çalıştıkları mevzu' hakkında münakaşada bulunur. Muallim kürsüde oturur, ya ders takrir eder veya ders dinler. Hocanın vazifesi sual sormaktan ziyade sorulan suallere cevap vermektir. Hoca talebenin işini yapmaz, onlara yol gösterir, gayretlerini arttırır. Hattâ talebenin sordukları suallerin cevaplarını bizzat bulmalarını haklarında daha faydalı görürse, cevap vermekten büsbütün istinkâf eder. Bâzı derslerin bir kısmı muallim takrirlerine tahsis edilmekle beraber, hocanın asıl vazifesi ferden ferda talebe ile meşgul olmaktır. Talebe muhtelif derecei-tahsilde olabilir.

TALEBENİN aradıkları ma'lûmatı asıl menba'lardan almaları için her türlü esbap ihzar edilmiştir. Doğrudan doğruya alınması mümkün olan ma'lûmat ikinci elden alınmamaktadır. Mümkün mertebe ders kitabı yerine dosya konulur; hayatiyat dersinde sünger sanayiini tetkîk için Tarpon Springse bir seyahat yapılır; gazetecilikle alâkadar talebe Hükûmet Matbuat konferansına iştirâk ederler; mektebin Beynelmilel Münasebat Kulubü a'zası mektep müdürünün evinde gayrıresmi bir surette bir ecnebi memleket nazırı ile görüşürler; içtimaiyat sınıfı bir hafta sonu ta'tilini, eski Amerika yerlilerinin oturdukları yerlerde hafriyat yaparak geçirir; tarih sınıfı St. Augustine a gidip, Cemahiri-Müttehidenin en eski şehri hakkında tetkîkatta bulunmak üzere Florida Tarih Cem'iyeti ile temas eder.

Bu sistemi kabul ederken, tahsil sahasında teessüs etmiş bulunan nizamdan inkîlapcuyane bir surette ayrılmayoruz. Bil'akis pek eski bir tahsil usulüne rucu' ediyoruz, Sokratın birkaç talebeyi başına toplayıp ders verdiği zamana dönüyoruz. Zira, bana öyle geliyor ki, bin bir külfetle bir takım muazzam tahsil müesseseleri vücuda getirmek gayreti ile, hakîkî tahsilin cevherini azçok kayb etmiş olduğumuzdan onu tekrar bulabilmek için daha basit usullere dönmek, nizam ve kaideleri azaltmak, ma'lûmat hususunda bu kadar ısrar etmeyip daha ziyade düşünme cihetine ehemmiyet vermek mecburiyetinde bulunuyoruz.

FERDİ temasa ve genç zihinlere yol göstermek hususuna bu derece ehemmiyet veren bir sistem için en luzumlu unsurun hocalar olacağı aşikârdır. Hem yalnız okutmağa ehliyeti olan hocalar... Onun için mektebe ilhamkâr muallimler arayoruz ve ararken hocanın ehliyetine dair resmi ve hususi tavsiyelere kanaat etmeyip hocanın eski talebesinin de fikirlerini sormak şartiyle aradığımızı nerede bulursak derhal alıyoruz.

Talebe ile hey'eti-ta'limiye arasındaki teması te'min için sınıfları yirmişer kişiye taksir ediyoruz. Şimdilik 400 talebemiz var, fakat 400 talebe için 40 hoca bulunduruyoruz. Rollins Kollejinin a'zami kadrosu 700-400 erkek, 300 kız - talebe olacaktır

Bu planın ne derceye kadar müessir olduğunu anlamak üzere, üçüncü sene nihayetinde, sual varakası doldurmak suretiyle, tâlim hey'eti ve talelbe açıkça beyanı-mutaleaya da'vet edildi. Cevaplar, müzakere usulünun tamamen lehinde zuhur etti. Talebeden biri: "Bana düşünmeği öğretti.„ diyor. Rollins mektebi muallimlerinden biri şu satırları yazıyor: "Daima hali - müdafaada bulunup işten kaçacak yerde talebem bil'akis iş için can atıyor; benim vazifem onları çalışmağa cebr etmekten ziyade, kendilerine yardım etmekten ibaret kalıyor.„

ROLLİNS usulünü her derde deva olarak teklif etmiş olmakla ittiham edilmek istemem. Müzakere usulünün serbest sanayi' mekteplerinde tatbikî cayı-münakaşa olur. Takrir ve ders, derse kaldırma usullerinin fen ve meslek mekteplerinden kaldırılması şayanı-arzu değildir. Böyle olmakla beraber müzakere usulünün az çok ta'dilatla tatbikî birçok mektep ve kollejlerin lehine olacağına samimiyetle kaniim.

Şimdiye kadar Rollins Kellejinde bilhassa metotla meşgul olduk. Şimdi bundan başka, dîkkatimizi derslerin muhteviyatına çeviriyoruz. Bu sene bu maksatla bir konferans toplayoruz. John Dewey (1) bu konferansa riyaset etmeği kabul etmiştir. Kız ve erkekleri mektepten sonraki hayat faaliyetleri için tahsil ettirmekte ne dereceye kadar isabet ettiğimizi anlamak isteyoruz. Serbest sanayi' programımızın birçok luzumsuz şeyler ihtiva etmesine mukabil birçok faydalı şeyleri ihtiva etmemesinden şüphe ediyoruz.

Hamilton Holt
Rollins Kolleji Müdürü.

(1) Birkaç sene evvel müşavir olarak Türkiyeye celb edilmişti.

Süyleyman Nazife Dair Hatıralar

ABDÜLHAK ŞİNASİ

KÂNUNUSANİNİN beşi Süleyman Nazifin bizden ayrılalı dört sene geçmiş olduğunu hatırlatıyor. Burada onun hakkında sadece bir kaç küçük hatıramı kayd etmek isteyorum. 1908 de meşrutiyetin ikinci iylanından bir az sonra tanıdığım Süleyman Nazifi ta vefatına, 1927 senesine kadar—O arada İstanbuldan ayrıldığından—fasılalı olmak üzere hemen yirmi sene gördüm ve dinledim. Ve onun bütün hayatı, bulunduğumuz devir içinde vatanımızda bir edip tali' ve mukadderatının ne olabileceğini bana tamamiyle ve etrafiyle göstermiş oldu.

Süleyman Nazifi daima ilk gördüğüm gün gibi buldum, ve seneler onun hakkında edindiğim fikirleri değiştirmedi, te'yid etti. Onun pek şarklı ve hattâ Asuri bir çehresi ve manzarası vardı. Ekser koyu renkli esvaplar giyer, güler ve söylerdi. Son zamanlarına doğru yanları beyazlaşmış siyah bir sakalı, iri ve esmer bir yüzü, çıkık dişli bir ağız üstüne açılan irice dudakları ve bu siymayı sanki örten ve ona bütün ma'nasını veren siyah, parlak, zeki ve cevval gözleri vardı.

31 Mart irticai meşrutiyet iylanının verdiği sarhoşluktan bizi acı acı uyandırmıştı. Havaya atılan silah sesleri içinde neye uğradığımızı şaşırdık. Süleyman Nazif ittihatçı değildi. Fakat Fırkaya intisab etmemiş olması mani' olmadı, bu hareketin karşısına geçmek isteyerek Ayasofyada askerlerin ve matbuatta mürteci' gazetelerin önüne bir emniyet te'min etmek isterken o kendisini ateşe, afete attı.

Meşrutiyetin ilk zamanlarında Hasan Fehmi Bey isminde İttihat ve terakkînin muhalifi bir gazeteci köprü üstünde öldürülmüştü. Atiyi keşf eden gazeteler maktulden "Hürriyeti-matbuatın ilk kurbanı„ diye bahs ettiler, ve hakları vardı: Çok geçmeden hürriyeti-matbuatın ikinci kurbanı dostumuz Ahmet Samim ile üçüncü kurbanı Zeki Beyin de öldürüldüklerini görecektik. Bu birinci katle isyan eden Süleyman Nazifin şimdiki Adliye binasında bulunan o zamanki Meclisi-Meb'usan koridorlarında meb'uslardan mürekkep bir grup içinde hiddetle bağırdığını işittim.

SÜLEYMAN NAZİFİN büyük bir hasleti cesaretti. Kin ve yahut din namına olsun o kalemiyle, sözüyle, bütün mevcudiyetiyle mes'uliyet deruhte etmeği ve harbin içine girmeği bilirdi. Bu harikulade adam bu gibi cesaret nümunelerini bize bütün hayatında gösterecekti. Mesela İaşe Nazırı Kara Kemale yazdığı mektupta Beyler Beyinde mevkuf Sultan Hamide hitab eden şarkısında, "Kara gün„ de vatana müstevli ecnebilere dair yazıda ve nihayet Sultan Vahdettin ile Damat Ferit Paşasına karşı isyanında! Süleyman Nazif böyle buhranlı günlerde emsali bulunmaz bir kuvvetti. Cesareti rüzgârların söndürmediği alevini arttırdığı büyük ateşlere benzerdi.

Üstat "Hücum için Hücum" u da sever, makalelerinde hududun haricine çıkarak sağa, sola çatar, sırası gelmemişken ve damdan düşer gibi ismihaslar zikr ederek bütün mevzuunu hasmının başına yığar, ve zülfüyar ile oynardı. O zaman Bey olan Tal'at Paşa "Süleyman Nazif her hangi bir gazeteye girse uslu duramaz, ikinci yazısında sapıtır, üçüncüsünde pot kırar!„ dermiş.

Acaba o zamanki nüktelerinin ve hücumlarının vaktinde ma'lûm olmuş ve şimdi unutulmuş gizli maksatları ve iytiraf olunmayan gayeleri yokmu idi? O zamanki tecrübesizliğim bu hususta bir fikir edinmeme imkân brakmayor. Fakat şimdi düşünüyorum: Politikanın profesyonelleri siyaset âlemini bir cambazhaneye çevirmişlerdir. Burada herkesin gözü önünde hünerler gösterilir ve sonra derhal bir mükâfat istenir; âdet böyledir. Süleyman Nazif hakîkatı gören o müthiş gözleriyle dünyanın olağan şeylerine bizden elbette çok evvel ve çok ziyade vakıftı.

Parise firarında Bursa mektupçuluğunu kabul ile avdet etmiş olduğuna belki pişman olan Süleyman Nazif meşrutiyetten sonra İstanbula dönünce kendisine teklif edilen bir mutasarrıflığı kabul etmemiş, az bir müddet geçince Tasviri- Efkâr gazetesinde her gün bir makale ve yüz günde tam yüz makale yazmış. Ortalığı karıştırmasın ve uzaklaşsın deye ona Basra Valiliğini vermişler. Kendisi de gülüyor ve bu yüz günü Napoléon un "Cent Jours„ una teşpih ediyordu.

Süleyman Nazif merhum

Kaç defa Süleyman Nazifin deruhte ettigi vazife başında ciddi, çetin, sert olduğunu ve pürüzsuz iş görmek arzusunda bulunduğunu müşahede ettim. Kaç defa bütün ma'nasiyle bir aristokrat olan üstadın babası Sait paşanın esalet ve şöhretiyle olduğu gibi kendi hukûmet adamlığiyle de iftihar ettiğini gördüm. Bununla beraber onun eyi bir devlet me'muru ve bilhassa eyi bir vali olabildiğini zann etmeyorum. Hiç beyenmediği ve sevmediği ittihatçılarla yarı uyuşarak yarı hırlaşarak ve neticede vali olarak Trabzona, Musula, Bağdata gider fakat çok durmadan yine geri dönerdi. Bütün bu Vilayetlerin onca müşterek bir kusuru Babı-Âli caddesinden çok uzakta olmaktı.

Bir aralık ittihatçılar gerek kendisini gerek muhalif olabilecek genç ve kîymetli muharrirleri celp ile lehlerinde çalıştırmak için ona *Hak* gazetesini neşr ettirdiler. Süleyman Nazif buraya yazmağı aleyhlerine de yazabilmek şartiyle kabul etmişti, ekser genç muharrirler nispeten yüksek bir yazı ücreti almak için buraya yazıyorlar *Hak* ittihatçıları tutuyor, Tevfik Fikret bu gazeteye *hak*, *tu* gazetesi diyordu.

Süleyman Nazifin kuvvetli irfanına rağmen mazimizin bir çok an'anesinden pek kolaylıkla ve hiffetle ayrılışına bunların aleyhinde bulunuşuna bâzan hayret ederdim. Süleyman Nazif pek şarklı idi. Halis Türk olmakla beraber Türk Ocağını hiç sevmezdi.

ÜSTAT işlek ve seri' olmayan fransızcasiyle yeni neşriyatı pek okumaz, fransız edebiyatını en çoğumuz gibi hemen bir rubu' asırlık bir teehurla ta'kîb ederdi. Fakat fena telaffuzuna rağmen, keyifli zamanlarında Victor Hugo ile Sully Prudhomme dan ezberlediği şiirleri yüksek sesle söylemeği severdi. O bunları imalelerle okudukça işittiğiniz fransızca farisiyi andırırdı ve siz dinlediklerinizi aruz vezninde şiirler sanırdınız. Lakin o okuduğu bu güzel şiirleri kıskanarak böylece iyla ettiği garbın yanına hemen şarkı da ikame etmek luzumunu duyar ve derhal size farisiden, arabiden, türkçeden de bir çok şiirler söylemeğe koyulurdu, ve bu kadar zeki olan bu adam bu vadide bâzan bir çıkmaz sokağa benzeyen sualler sorardı: "Fransızcayı İzzet Melih bey mi daha eyi bilir, Reşit Saffet bey mi? yoksa Halit Ziya onlardan daha eyi mi bilir?"

Milliyetçi olmayan üstat gayet milli idi, ve milli bir hüviyetti. Ecnebileri eyi anlamayor ve çok sevmeyordu. Lisan meselelerindeki taassbu hoşumuza giderdi. Zaten o çok kere her sahada bir mutaassıp zihniyetinin nasıl bir şey olduğunu anlamamıza yardım ediyordu.

Süleyman Nazif halis ve eski zaman ma'nasiyle bir *efendi* idi ve bu efendilik onun en hürmet edilecek hasletlerinden biri idi. Bilhassa ecnebilere karşı vakarını gayet gözetirdi. Macar sefiri mösyö Tahi cenaplarını galiba Bağdatta tanımıştı. Bir iş için ona müracaat etmek isteyen matbuat erkânından bir dostuna uzun uzadıya iyti-zar etti ve istemiş olduğu gibi bir takdim ve rica mektubu vermedi. Gayet meşhur bir fransız gazetesinin pek ma'ruf bir muhabiri hem kendisiyle görüşmek istediğini yazıyor, hem kendisini nerde ziyaret edebileceğini sormayor da onu kendi ikamet ettiği yere da'vet ediyordu. Üstat fransızcasına iytina ettiği bir cevapla bu zata bir nezaket dersi verdi ve kendisini görmek isterse evine gelebileceğini bildirdi.

Onun için asıl âlem, Babı-Âli cıvarı, İstanbulun yalnız söz değil hattâ nükte ve remz anlayan, Osmanlı inceliklerini bilen ve kendisine hürmet ve iytibar gösteren muhitlerdi. Süleyman Nazif İstanbulun ma'ruf ailelerini de ecdat ve ahfat, âdeta bütün a'zasiyle tanır ve söylerdi. Bu hususta kendisine tefevvukunu teslim ettiği galiba bir Ali Emiri efendi vardı. Şair Ziya paşa hakkında toplamış olduğu vesikalarla memnun ve müftehirdi. Bunlara hasr etmiş olduğu zamanlara hiç acımazdı. "Diyarbekirden geldim. Siz İstanbulluların yapamadığınız bir işi ben yaptım!" derdi.

Osmanlı tarihinin menkabevi kısmı hakkında bir çok ma'lûmatı vardı. Bu mesmuat ne dereceye kadar mevsuk ve iytimada şayandı? ve kendisinin imaleli bir T ile Tarih! diye telaffuz ettiği tarihi doğruluklarına nasıl emniyet ediyordu? Bunu bilemeyorum. Fakat Süleyman Nazif bunlara dair hikâye ettiklerini de yazsa o ahenkli, edebi, müheyyiç ve Namık Kemalin şivesindeki makalelerinin yanı sıra trrihi kîymetleri olacak başka zihniyette yazıları da bulunacaktı. Osmanlı paşalarının bâzılarını biz belki ne yapsak artık onun gibi hiss edip anlayamayacağız.

Süleyman Nazif pek çabuk heyecana gelir fakat yine sür'atle yatışırdı. Aleyhtarlığı da lehtarlığı da pek şiddetli idi. Zann ederim ki o hayatında hiç bir vakit

bitaraf kalamamıştır. Ya kaside, ya hicviye! yazdıkları ekseriyetle bunların biridir. İşte fikirleri his halinde bir adam!

Onun taraftarları da eleyhtarları da çok olacaktı ve filhakîka böyle olmuştur. Ölümünden sonra kendisine acımış olan muharrirlerin bir çoğu hayatında onu kırmışlardı. Matbuat âleminde kendisine bir çok kere hücum edilmişti fakat kendisinin de başkalarına pek mubalağalı tecavüzlerde bulunduğunu da gördüm. Bunların sebepleri sırf fikri meseleler miydi yoksa hissine tabi' ve alıngan olan üstat onlara kızardı da bundan dolayımı aleyhlerinde bulunurdu? bunu muttasıl tahkika fırsat bulamadım. Ancak onun muasırlarının en çoğu ile dargın olması dikkate şayandır. Üstadın, eserlerine şahıslarına kalemle ve sözle hücum ettiği muharrirlerin tam bir listesi yapılmış olsa bu listenin haricinde ancak bir kaç kişi kalırdı.

Abdullah Cevdet, Ahmet Cevdet, Ahmet Haşim, Falih Rıfkı, Hamdullah Suphi, Hüseyin Cahit, İzzet Melih, Şair Mehmet Emin, Köprülü zade Mehmet Fuat, Refik Halit, Rıza Tevfik, Ebuzziya zade Velit, Ya'kup Kadri, Yunus Nadi ve Ziza Gökalp beyler sözleriyle ve kalemiyle en çok aleyhtarlık ettiği muarizlarıydi. Celal Nuri beyle barışıp darılmak mu'tadı idi. Sırf siyasiyat âlemindeki düşmanlarını bilemeyor, saymayoruz.

Süleyman Nazif mütareke devrinde Hadisat gazetesinin yazı odasına, Rumların mavi beyaz renklerle basmış oldukları ve bir köşesinde Ayasofyanın diğerinde Atinanın resimlerini gösteren bir haritayı asmış ve cami' resminin üstüne "Dinim" öteki manzaranın üstüne "Kinimdir" kelimelerini yazmıştı. Fakat muhabbet kadar kin besleyen bu hassasiyetin duyduğu mütemadi öfke onu elbette yoruyor ve ona ıztırap veriyordu.

Süleyman Nazif Edebiyatı-cedide erkânının çoğunu takdir etmez, ve gençler arasında da kimseye büyük bir kîymet atf etmezdi. En çok Cenap Şahabettin beyin zekâsına, ilmine ve dehasına kani' ve ona muhip ve taraftardı. Abdülhak Hâmide ise perestiş ederdi, bu ma'lum. Onu vatanın "Şairi-a'zamı" ve veliniymeti bilir, hakkında samimi, ciddi, derin bir muhabbet besler, ve onun işleriyle uğraşmaktan bıkmaz, yorulmaz, usanmazdı.

Umumi harp içinde, her Cuma günü, Tokatliyanda hususi bir odada, Abdülhak Hâmidin lafzi kalan riyaseti altında buluşur, bir masa etrafında hepimiz kendi hesabımıza çay içerek konuşurduk. Süleyman Nazifle Celal Nuri bey bu içtima'ların en çok söyleyen hatipleriydi. Buraya en çok devam edenler de, isimlerini saydıklarımdan ma'da, Sami paşa zade Sezai, Cenap Şahabettin, Ali Ekrem, Sami (Süleyman Nesip), Faik Âli, Hüseyin Suat, İsmail Hami, Celal Esat, Yusuf Razi, Diyarıbekirli İsmail Hakkı beylerdi.

Umumi harbin sonlarına doğru Süleyman Nazif maişetinde sıkıntı çekiyordu. İaşe nazırı Kara Kemale yaz-

Süleyman Nazifin gayrımünteşir bir resmi

dığı meşhur mektup medeni bir şecaat eseri ve numunesidir. Sultan Hamide hitab eden meşhur şarkısı da basılmamış olmakla beraber derhal şayi' olmuş bir feryattı.

Süleyman Nazifin yazısı işlek ve güzeldi. Mürettiphaneye giden her müsveddesi bir mektup kadar iytinalı idi. Hüsnü-hattını her kesten evvel kendi beyenir, gazete idarehanesine her gelişinde mutlaka ister, makalesini bizzat ve yüksek sesle okur, dikkatle dinlenilmesini arzu eder, ve çok kere yazısının methine kendi başlardı. Bunu galiba muharrirlere lazım olduğunu his ettiği bir nevi' üslup ve edebiyat dersi diye yapıyordu. Süleyman Nazif bu zamanlarda küçük bir tenkît ve iytiraza tahammül edemezdi. Kendisine üstat diye hitap olunmasını severdi. Musahhihleri hiç yormaz çünkü tashihlerini kendisi yapardı. Gazetenin siyasetiyle mesleği iycabı olarak eğer yazısından bir kelime, bir cümle, yahut bir kaç satır çıkarılması lazım gelse adeta hasta olurdu. Hulâsa meslek ve vazifesini pek ciddiye alıyordu ki bu iytibarla da takdire layıktır.

Üstat bir kaç seneden beri her Cuma sabahı evinde misafir kabul etmeği iytiyad edinmişti. Ve bu ziyaretler bir az garip bir takım merasime tabi'di. Kendimi hâlâ bu günlerin birisinde sanıyorum: Gelenler içinde belli başlı kimler var? Bir az mütekait bu misafirlerin gitmesini bekleyoruz. Yemek vakti gelince gideceklere yolu hatırlatmak isteyen bir sükût devresi beliriyor. Susuyorum; ayrılanlar bu sükût içinden sıyrılıp çıkıyorlar. Üstadın arzusu üzerine nadiren Ali Ekrem bey, İsmail Hami ve ben kalıyoruz. İptidai bir masa, basit bir sofra

takımı, alatorka bir yemek. Bütün bu evdekiler ne kadar sade eşyalar! Şu bir takım küçük raflar ve küçük vazolar eseri-san'at değil, süs değil, Almanların "erzas" dedikleri zavallı şeyler! Ciddi ve kiymetli olarak yalnız büyük bir kütüphane var. Eski zaman tabı'ları ve eski zaman iytinalariyle çoğu ciltlenmiş kitaplar! Ekserisini o kadar biliyorum ki onlara doğru eğilsem bütün çiçeklerini bildiğim bir büyük baharı birden koklamış oluyorum. Ruhum bir nevi' baygınlık geçiriyor.

Fakat sonunda o kadar çok iş için ricacı gelmeğe ve gelenlerin bâzısı da birer bahane ile yemeğe kalmaya başlamışlar ki üstat nihayet kendi kendini bu Cuma ziyaretlerini kabul etmek zevkinden de mahrum etmeğe mecbur olmuştu.

Tanıdığım adamların en incelerinden biri senelerdir vefatına bir türlü alışamadığım akrabamdan biri, Hişam, Süleyman Nuzifin nüktedanlığını pek beyenirdi. Ona hürmetini ibraz etmek isteyordu. Umumi harbin sonuna doğru Tokatliyanda hususi bir odada ona benim de bulunduğum bir yemek da'veti vermek istemişti. Üstat memnunen geldi. Ve gördüğü ve bulunduğu şeylerle, kendisi için süslenmiş masa ile, kendisine gösterilen iytina ve ikram ile daha çok memnun oldu. Bir iki sene bu küçük da'veti unutmamış ve ondan minnetle bahs etmişti.

Yine bir akşam Süleyman Nazif yemekten sonra buluşmamızı ve o gece mükemmel bir saz dinleyeceğimizi söylemeğe geldi. Buluştuk. Taksim bahçesinin bir köşesinde hususi bir kapıdan girilen,şimdi otomobil satan bir dükkân olmuş, ve o zaman Eldorano ünvanını taşıyan bir bara gittik. Meğer üstadın bir iki şarkısını bestelemişler ve o gece bunları çalacaklarmış.Tenha bir salonda rakı içenlerin masaları, nim-sarhoşlukla söylenen sözler arasında nim dinlenen bir saz. Söylenen şarkılar belli değil, çalgının matbu' bir programı yok. Derken sazende veya hanenlerden biri "Sıranız geldi" der gibi üstada iyma ile bakıyor. Kimsenin ne yeniliğine, ne Süleyman Nazifin olduğuna, ne güfte sahinin salonda bulunduğuna haberi olmadan dinlenilen bir iki şarkı. Biz hafif tertip alkışlayoruz. Hanende yanımıza geliyor. "Doğrusu güzeldi!" tarzında bir kaç cümle. Bir iki kadeh rakı ikram ediyoruz. O bir az oturup başka havalar çalmağa gidiyor. Yarabbi! Şark ne kadar reklamdan çekinen, ticaretten ne kadar uzak, ne mütevazı', ne kadar deryadil bir yerdir!

"Hak" gazetesinin niçin kapanmış olduğunu şimdi hatırlayamayorum. Fakat kendi kendime diyorum ki: Gazeteler niçin kapanır? Elbette o da parsızlıktan kapanmıştır! Süleyman Nazif mütareke devrinde Cenap Şahabettin beyle birlikte "Hadisat" isimli, ve diğerlerinden daha ucuz bir gazete neşrine başlamıştı. Bu da tutunamayarak ve ucuzluğundan dolayı ötekilerinden beter bir imkânsızlıkta kalarak kapandı.

BİZİM KOMEDİMİZ

Daima zevkle güler iri göz bebeklerin
Ne zaman gözlerimden okusan azabımı.
Bir el okşamış gibi ürperir hazla derin
Şüphenin cehennemi sararken a'sabımı.

Gülme... ılık bakışın yine dolsun sitemle.
Gülme... güzel gözlerin daha güzeldir nemle.
İçin burkulsun diye biraz, biraz elemle
Saklarım bir sır gibi senden ıztırabımı.

Güleriz karşılıklı ikimiz de sırayla,
Gülersin bol yaşlarla, gülerim kahkahayla.
Üzerime yıkılan hayalden bir sarayla
Sonra yalnız kalınca atarım nikabımı.

Kalbimiz işlenmiştir madem aynı çamurdan,
Biraz sevgi, biraz kin ve biraz da gururdan,
Ne olur uzaklaş ta bu neş'e ve huzurdan
Bana muztarip, görün ve bozma serabımı.

YAŞAR NABİ

Süleyman Nazif ceneral Franchet d'Esperay nin İstanbula girişi üzerine"Kara gün" ünvaniyle "Hadisat" da neşr ettiği müheyyiç fıkra sebebile ceneral tarafından kurşuna dizilmeğe mahkûm edilmişken yapılan adilane bir tetkik neticesinde hayatını kurtarmıştı. Fakat bir müddet sonra sevmediği ittihatçılara karıştırılarak İngilizler tarafından Maltaya sevk edildi. Ve oradan da bir kaç manzume, bir iki mensure ve gavga etmiş oldukları arasından yeni bir kaç düşman daha edinerek avdet etti.

Edebiyat tarihlerinin kaydına göre dünyanın hemen her tarafında, her devrinde ve hemen her büyük edip için vakî' olmuş olduğu gibi, onun da hayatında bir çok edebi muvaffakîyetler, mesela Pierre Loti ye dair olan gibi galayanla alkışlanmış hitabeleri ve on beş bin nusha satılmış kitapları (ki bizde edebi eserlerin nadiren vasıl oldukları a'zami satış miktarı demektir) ve sonra kendi gazetesinin kapanması gibi ademi-muvaffakîyetler de vardı.

MUHİT in İlavesi *Resamı ALİ SAMİ*

İSTANBULDA BİR SAN'AT KÖŞESİ

Bürger

SALİH ZEKİ

HAYATI bir fırtına gibi geçen bu Alman şairi şiirlerinde (Molly) deye terennüm ettiği baldızının aşkıyla çırpınıp ıztıraplar çekmiştir. Molly ilk zevcesi Dorote nin kardeşidir, nihayet malik olup tekrar kayb etmenin kederlerinden ve üçüncü izdivacından sonraki ailevi sefaletlerin yüzünden vakîtsiz denecek derecede erken ölmüştür. Klopştok ekolünün en kuvvetli mübdi'lerinden birisi olduğu halde seciyesinin za'fları sebebiyle san'atının zirvesine kadar yürüyemedi ve çok şahsi kaldı. 1748 de Halberştat civarında doğdu, 1794 de öldü. Bir protestan papazının oğludur. Kırk altı senelik hayatı yokarda söylediğimiz gibi bir mücadele, hattâ, felaket serisi oldu. (Hall) darülfünunundaki mektep hayatı intizamsız, ittıratsız, sersericedir. İlmi tetkîk ve tetebbu'dan uzak fena bir ilahiyat talebesiydi. Gotingen e hukuk tahsiline gitti ve orada derin bir ihtirasla baştan başa İngiliz edebiyatını tetkîk etti. O civarda bir yere hakim oldu isede üç izdivaç ve baldızının ihtiraslı aşkı mevkîini ve sıhhatını kayb ettirdi. Bu onu ye'se düşürdü. Şiirlerinin parlamasına rağmen sıhhatı sönmeye başladı. Ölünceye kadar da betbaht bir varlığı sürükledi. Şayanı-şükrandır ki yüksek bir lirik mevhibesine malikti. Hayali zengin, hassas, ince ve orijinal bir ruhu vardı; ve bu ona zamanın silemeyeceği bir isim braktırdı. Kaside, şarkı, balad, sone, türkü şekilleri altında milli halk şiirlerini terennüm etti ve sühuleti-beyanla bir sadelik içinde doğan bu ahenkler halk şi'rindeki eksikliği yâni yüksek san'atı, kuvveti, asaleti ve bilhassa ihtirası getirdi. Zaman zaman Alman lisanının köklerinden aldığı ta'birle ahengi-taklidilerle yeni bir zevk yeni bir şekil ilave etti. Halk şi'rine ve halk zevkîne inmesinden dolayı san'atı adileştirdiğine kail olan müthiş hasmı Şiller bile baladlarında onu geçememiş ve balada soğuk bir afakîlik vermiştir. Alman edebiyatında ne muasırlarından ne de ondan sonra gelen yüksek şahsiyetli şairlerden hiç biri ondan daha üstün olamamıştır.

Bürger (1748-1794)

BÜRGER karii bir heyulanın kasırğalarında sürükleyip götürür; çünkü kadim İskoçya ve İngiliz baladlarının zevkîne tesahub etmiş, onların hareketli ve güzel olan kısımlariyle antik sadeliğini almıştır. Asri fikirleri kurunu-vustaya ait esrarengiz efsanelerle birleştirerek yeni heyecanlar vucuda getirmiştir. Eserlerinden bütün dünyanın tanıdığı Leonor, zamanında bütün Avrupa ruhlarında heyecanla yaşamıştır. Bu şi'rin en mükemmel ve en işlenmiş lisanlara bile tercümesi muhal görünür. Ses ve kelime kıvrımlarından, karanlıkta korku ile giden yolcudan mukadder bir hedefe, mezarlara doğru uçan at koşmalarının taklidi âhenginden yapılmıştır. Garip tekerrürlerle akıp giden mısra'lar da büyük bir vukufla hesab edilmiş haşyet heyecanlarının te'siri görülür. Yanlız mevzuu hakkında bir fikir verebilmek arzusu ile aynen tercüme ediyoruz.— Bürger fran-

sada çok tanınmış bir şair olduğu için bilhassa bu ve bu nevi' eserleri fransız romantikleri üzerinde pek derin bir te'sir yapmış, almanyada olduğu gibi fransada da romantizmin küşayişine haylice te'siri olmuştur. Bu istihfaf edilen edebiyatı muasırlarının iytirazlarına, hücumlarına rağmen o yükseltmiş; Herder den çok daha evel halk ruhunun hazinelerini o açmış, halkın ruhunda kökleri olan heyecanlardan ilham alarak onların efsane ve şarkılarını yazmış, lisanı da fevkalade halklaştırmayı bilmiştir.

Bürgerin karısı

Bürgerin baldızı

LEONOR

Bürger den :

GÖRDÜĞÜ Kederli ru'yadan kaçar gibi Leonor erkenden kalktı.

— Zevcim Wilhelm acaba öldünmü ? acaba beni unuttunmu ? daha çok gecikecekmi ?

O düğünlerinin olduğu gece kral Fredrik le Prag a, muharebeye gitti ve o günden beri hiç haberi gelmedi. Maamafi kralla kraliçe kanlı muharebelerden yoruldular, hiddetleri yavaş yavaş dindi ve nihayet sulh yaptılar. Çalparaların ve zillerin şıngırtı ve şangırtıları neş'elerle dalların başını bürüdü ve her ordu yuvasına döndü, etrafta sessiz yollar ve köprüler üzerinde yocularını bekleyenler onlara rasgeldikçe karıncalanıyor, karışıyor, kucaklaşıyorlar, binlerce çocuk ve binlerce zevce «Allahım sen kavuştur» diyor, binlerce nişanlı «safa geldiniz» diye bağrışıyor, fakat heyhat! yalnız Leonor kendisine dönecek puseyi boş yere bekleyor. En öndeki saflara koştu ve her yandan onu sordu, herkes geldi ve hiç bir kimse ona sevgili kocasından haber-vermedi. O artık uzaklarda sayıklamalar içinde kendini yerlere attı, yuvarlanarak saçlarını yoldu. Annesi yetişti.

— Ah yavrum, seni Allah korusun, zavallı yavrum, ne oldun ? diyerek kucağına aldı.

— Oh anne, anne bana Allah acımadı, mahv oldum, mahv oldum, dünyam yıkıldı, o öldü.

— Yavrum, Allah bizi yarlıgar ve ihsaniyle sevindirir; kızım, Allaha yalvar, o her dileği yapar ve hiç bir zaman bizim niyazlarımızı redd etmez.

— Ah anne, anne aldanıyorsun, anne, Allah beni ihmal etti, niyazlarım neye yarayacak, neye istiğfar edeceğim.

— Allahım bize merhamet eyle; bizim hak bildiğimiz Allahımız kullarını hiç bir zaman unutmaz, onun pek yüksek olan kudreti senin acılarını teskin eder.

— Ah anne, anne hiç bir kudret ölüyü dirilte-mez.

— Rabbim bize acı, sözlerinin ehemmiyetini takdirden âciz zavallı kızımın sayıklamalarını günah

yazma ! Kızım, arzın fani kederlerini unut, Allahı ve cennet saadetlerini düşün, çünkü o seni orada bekleyecek.

— Ah anneciğim, saadet ne dir ? anneciğim, cennet nedir ? saadet Vilhelm ile beraber olmak, cehennem onsuz yalnız kalmaktır.

Sön ey hayat ışığım, zulmetlerin dehşetlerinde sön, Allah çok zalim ve ben çok zavallıyım.

KALBİNİ ve ruhunu yırtan bu şiddetli ye'sle Allahın gufranını inkâr ederek göğsünü parçaladı. Güneşin arzdan ayrılıp altın yıldızların mavi kubbede gezindiği dakîkaya kadar kollarını gerdi, birden bir ses işittı: trap trap,trap.! Dışarda bir at yürüyüşünü andıran bu ses. Ne?.. bu ses atından inen bir suvarinin kılıç şakırtısına benzeyor ! Merdivenleri çıkıyor.. çın.. çın... Dinle, dinle... yavaşça kapının zilini çalıyor.. kapıyı geçti hafif, bir sada :

Sevgilim korkuyormusun ?...

— Holla, holla, aç çocuğum, uyuyormusun ? Uyanıkmısın ? neş'elimisin ? Ağlayormusun, sevgilim ? diyor.

— Ah Vilhelm, senmisin, gecenin bu saatinde senmisin ? Uyaniktım, ağlayordum, öldürücü bir kederle eziliyordum, böyle atla nereden geliyorsun ?

— Uzaklardan, Bohemya içlerinden geliyorum, bu gece yarısında seni almağa geldim, hemen binip yollanalım.

— Ah Vilhelm, gir bir az içeriye, ormanlarda rüzgâr inleyor.

— Sevgilim ! burada kalamam. Brak rüzgâr inlesin, ormandaki ıslıkların ne ehemmiyeti var ? Mahmuzlarım çınlayınca, atım yerleri yırtar. Leonor! gel giyin hemen birlikte atıma atlayıp gidelim, çünkü yerimize varıncaya kadar yüzlerce diyar geçeceğiz.

— Bu gün yüz beldeyi nasıl geçebiliriz? dinle, gece yarısının çanları başladı.

— İşte, işte ay çıktı... biz ve ölüler... çabuk gidelim, te'min ederim ki seni yerine yetiştireceğim.

— O halde söyle orası neresidir, benim için de yer varmı ?

— Gel Leonor! bin düğün sofrası ikimiz için hazırlandı ve da'vetliler bizi bekleyor. Genç kız ata doğru sıçıradı, birlikte binip açıldılar. Yollarda hızla uçan çifte ayak sesleri aks ediyor.. hop.. hop.. hop !.. at ve atlı güçlükle nefes alıyor ve yerlerde çakıllar ateşleniyordu.

Kâh saga, kâh sola uçtular, vadilerden, ormanlardan, dağlardan geçtiler, altlarında köprüler çatırdadı...

— Sevgilim korkuyormusun ? Ay parlayor.. ölülerden korkuyormusun ? hurra... ölüler çekiliniz...

— Hayır onları rahat brak...

— Bu aşağıdaki sesler ve şarkılar nedir ? şu bulut halindeki karga alayları nereye uçuyor ?...

— Biz bir ölümüzü defne gidiyoruz... cenaze alayı bataklık sakinlerinin kısık seslerine benzeyen nağmelerle yaklaşıyor

— Gece yarısından sonra meş'um şarkılar ve feryatlarınızla bu vücudu defn edeceksiniz... ben izdivac ediyorum ve sizi düğünüme da'vet ediyorum.

(Devamı 79 inci sahifede)

Bir Ziya' Münasebetiyle

Erenköy kız lisesi son sınıf talebeleri vefat eden aziz muallimleri Şeref Bey hakkındaki hislerini bütün bir samimiyetle anlatıyorlar.

ONU, çok seven bizlerden uzaklaşan, fakat ebediyen dilimizde, kalbimizde yaşayacak olan, ma'nevileşen çok kîymetli sevgili hocamızı nasıl tanıdık:

Merhum Şerif beyin bir resmî

Konya muallim mektebinden ta'yin edilen aziz Şeref beyi müdürümüz Mahir bey efendinin takdimiyle tanımıştık.

Daha ilk dersinde duyduğumuz o derin ve yüksek hürmeti anlatmak için bütün kelimeler âciz kalır, ve içimizde her zaman yaşayacak olan samimi hislerimiz hiç bir kelime ile anlatılamaz. Mesleğini ve talebelerini benimsediği ve sevdiği için dersi bize büyük bir zevk verirdi. Ders müddeti bittiği zaman bile hâlâ kürsüdeki hocamızın susmasını istemez ve bizleri selamlayıp da çıktığı zaman dersini, sözlerini kalbimizden alkışlardık.

Derslerimizde mükemmel bir hoca olan Şeref bey teneffüslerde ve eylencelerimizde çok samimi ve tatlı bir arkadaşımız olurdu. Onun ebedi çekilmesine yalnız zevkîne doyulamayan derslerini dinleyen, tanıyan bizler değil, tanımayan talebeler bile ağlamalı. Çünkü talebelik çok kîy metli, çok yüksek bir hoca kayb etti.

MEKTEBİMİZİN hiç bir tarafı yok ki, bize onu aratmasın, mektebimizin en küçüğünden en büyüğüne kadar hiç bir fert yok ki onun için sızlanmasın, etrafımızda gördüğümüz dağlar, denizler Anadolunun, Avrupanın bir şehri, cografya mevzuu dahilindeki her hangi bir şey kabilmi ki içimizi uzun uzun sızlatmasın.

KAMERİN TAHASSÜRÜ

Dindi, üç dört saattir hırçınlaşan fırtına..
Kına yaktı batan gün boğaziçi sırtına,
Ah o ne hazin andı, o ne hisli bir andı..

Alevler el sallarken demin bir kaç yıldıza
Enginde can çekişen kızıl sihirbaz kıza..
Beldenin ormanları koytu bir paravandı.

Kamer adlı çocuğun şimdi telaşı vardı;
Hâlâ o güzel yazın hasretiyle yanardı
Üzüldü, çok üzüldü, kalbinden yaralandı..

Pırlanta yanakları göz yaşlariyle doldu,
Taflanların ardında yüzü fazlaca soldu,
Her semte haber saldı; arattı, çok arattı..

Gezdirdi hayalini ufkun hizalarında
İçli bir serenatla Rabbın fezalarında
Derdini mecnun gibi rüzgârlara anlattı..

İSMAİL SAFA

Eğlencelerimizde, gezmelerimizde nihayetsiz neş'elerimizi de ondan alırdık. Böylece tanıyıp alıştıktan sonra bir gün bizim hocamızın o hazin hastalığın pençesinde olduğunu işittik, inanamadık.

Sınıfın her köşesine yetişen ses öyle hasta bir ciğerden gelebilir mi idi?

Henuz tamamiyle eyileşmemiş ve mütemadiyen o mel'un hastalıkla mücadele devresinde olan bir tane hocamız bize ıztırabını bir dakîka bile hiss ettirmedi. Yalnız son dersinde onu fazla sararmış gördüğünüz zaman ıztırabını anladık ve gözlerimizden yaşlarımızı içimize akıttık. O gün bile bize Türkiyenin îklimini ne kadar kuvvetli ve derin anlatmıştı; fakat hiç ümid etmediğimiz halde bir hissikablelvuku' o gün artık o güzel derslerin sonu olduğunu bize duyurmuştu. Veda' sızıları, onun hiss ettirmemeğe çalıştığı ıztırabiyle kalbimize damla damla aktı. Çok sevdiği mektebimizden ayrıldığı gün birinci Kânunun 13 cü günü idi. Onu bir ay sonra yeni senenin 14 cü gününde ebediyen gaybettiğimizi öğrendik.

ONU o gün evvela kalbimize gömdük, ertesi Cuma günü iki çam arasında her kesin gıpta edeceği kadar güzel bir yere cesedini braktık, fakat ruhu bizimle, ve aziz ma'neviyeti, her birimizin ayrı ayrı kalbinde, döndük.

MUHTEVAZİ ÇEHRELER

Deniz Orkestrası Şefi İhsan Bey

MEMLEKETİMİZİN kîymetli bando ve orkestra şeflerinden İHSAN beyi bir çoğumuzun tanımadığından eminim... O, yakın zamanlara kadar yaz günleri Taksim bahçesinde bandosunun başında hepimizi heyecandan heyecana sürükleyen layemut cihan eserleriyle ruhumuzu doldururdu. Bu kudretli san'atkârın tempo atışını seyr etmek çok defa çalınan eseri dinlemekten daha kîymetli, daha yüksek heyecanlar verirdi. Onu uzun bir fasıladan sonra, geçen Eylulde Yerli malları sergisinde Deniz orkestrasının başında gördüğüm zaman hâlâ o ölmez aşkîyle alevli san'at heyecanını seyre bir daha fırsat buldum.

ŞİMDİ size bu kîymetli San'at üstadının hayatını hulâsa edeceğim:

İhsan bey 1873 de İstanbulda doğmuştur. Babası bahriye binbaşılarından merhum Mustafa Murat beydir. Bu ailenin hemen hepsi güzel san'atlar mensubudur. Kardeşlerinin biri ressam, diğeri şairdir. İhsan bey daha dört yaşında iken eline geçirdiği kâğıtlara Porteye benzer çizgiler çizer ve bütün vaktini çocuk çalgıları ile geçirirdi. Onun musikîye olan bu düşkünlüğü, ebeveyninin nazarı-dikkatini celb etmişti. O zamanlar çalgı ile meşgul olmak pek makbul bir meslek sayılmadığı halde bu ana ve baba kendi an'anelerinden büyük bir fedakârlık yaparak onu dokuz yaşında bahriye muzika mektebine kayd ettirmişlerdi. İhsan bey mektepte arkadaşları arasında zekâsı ve dikkati ile çok temayüz etmişti. Muallimlerinin hüsnü-teveccühünü kazanmış ve sa'yindeki mütezayit cehdi sayesinde mektebi birincilikle bitirmişti.

1909 da, onu, zamanın donanma muzikasında şef olarak görüyoruz. 1911 de bahriye nazırı Mahmut Muhtar paşa İhsan beye Sadrazam Tal'at paşanın bir emrini teblîg ediyor. Bu emirde: "İngiltere kralının taç giyme merasimine Hamidiye kruvazörü ile gidecek olan hey'ete İhsan beyin de, muzikası ile iştiraki muvafık görüldüğü„ bildiriliyordu.

İhsan beyin bandosu o zaman yirmi sazdan mürekkepti. Bu kadar dar bir kadro ile Londraya gitmenin muvafık olmadığı düşünülerek noksan sazların Ertuğrul muzikasından tedariki isteniyor. Ertuğrul muzikasının o zamanki muallimi Pavolanki haset ve istirkap hissiyle bu arzuya muvafakat etmeyor ve her hangi bir mes'uliyet ihtimalinden vareste kalmak için de, vermek istemediği san'atkârları me'zunen başka yerlerde imiş gibi gösteriyor. Fakat azımkâr İhsan bey yirmi kişilik bir fanfar ile de ecnebi memleketlerde milli şerefimizi iyla edebileceğinden emin olarak bu seyahata çıkıyor. İngiltere kralı Corc un taç giyme merasimine iştirâk ederek takdirler kazanıyor. Londradan avdette *Vimut* da, *Portsmut* da, *Sutanpton* da, *Cibraltar* ve *Malta* da konserler veriyor. Küçük fakat muvaffak Türk bandosu her tarafta takdir tufanları içinde alkışlanıyor. İhsan bey, bandosiyle

Malta dan *Çekoslovakya* ya geçiyor ve orada da harikulade muvaffakîyetler kazanıyor. Çekoslovakya hukûmeti büyük üstada bir ucu altın ve üstü orada çıkan kîymettar taşlarla süslü bir tempo değneği hediye ediyor. İhsan bey, kısa bir zaman sonra Ertuğrul muzikasına, Pavulanki nin yerine, şef ta'yin ediliyor.

Bu kîymetli şef hali-hazırda deniz bando ve orkestrası baş muallimliği, deniz muzikaları müfettişliği vazifesini görmektedir. İhsan beyin, orkestra ve bandosunda duyduğu san'at heyecanını tasvir edebilmek muhaldir. Çaldırdığı eseri müellifinden daha hassas bir kulakla idare ediyor gibidir. En ufak bir falso karşısında ruhunun tırmalandığını, benliğinin tasavvursuz bir azapla kıvrandığını gizlemek istese de muvaffak olamaz.

En basitleri kadar en müşkül parçaları da daha yüksek bir muvaffakîyetle ruhlandırırken, Grik, Brams, Haydn, Şubert, ebedi uykularından uyansalar da ilhamlarının yarattığı san'atlarının kendi istedikleri gibi çalındığını dinleseler!..

İ. S.

ALLAHIN KILICI

Yazan: Ahmed Abdullah **Nakl eden: Senlha Sami**

Geçen nushadan devam

BU sözün yalan olması hayırlı olur, yoksa bana da başka birisine de pek yazık olur.

Kızı kucaklamak istedi. O birden bir sertleşti, dikenli değneğini suratına indirerek kaçtı.

Kız önde, keçiler arkada kaçarken Pir Ali güldü: — Vah, dedi, haşin olduğun için seni daha çok sevdim.

* *

O GECE Pir Ali karnını doyurduktan sonra dul anasının nasihatlarını dinleyordu. Kendisini evlendirmek isteyordu. Etrafı araştırmıştı. Gelinlik kızların soyunu, güzelliğini, faziletini, servetini anlattı.

Zengin zahire tacirinin kızı Girtha, değirmencinin küçük kızı Dahgreyna, ailesinin şeriflere mensubiyetleri olduğu iddia edilen Anwythadan bahsetti. Daha bir çok kızlar saydı: Furha, Githera, Seba, Hamdi. Onlerdan başka Sumaye vardı, bir de kızıl saçlı El-Lejima vardı.

Hepsini fevkalade mubaleğalarla meth etti, fakat hepsine Pir Ali başını salladı. Kimine çok şişman, kimine de çok zaif deye iytiraz etti; kiminin obur, kiminin de hırçın olduğunu hatırlattı. Nihayet Ayşenin sabrı tükendi; boyu çok kısa, oğlu da çok uzun idi, uzandı, hızlı bir tokat attı:

— Eyvah, eyvah! deye haykırdı. Bu ne kibir! Bizim koca köyde sana layık bir kız yok mu, ey domuz kulaklı?

Pir Ali güldü: — Ben oğullarımın anası olacak kızı buldum, dedi.

— Ha! Buldun, öyle mi? Bana danışmadan! Ah, ne günlere kaldık!

— Sen rahmetli babamı sevdiğin zaman anandan izin istedin miydi?

Ayşenin dudaklarını yavaşça kıvıran bir tebessüm, buruşuk yüzüne bir nevi' güzellik bahş etti. Daha mülâyim bir tavırla sordu:

— Kızın adı nedir?

— Zeynep.

— Zeynep mi? Sen onu nereden biliyorsun?

— Bu gün yokuştan aşağı inerken rastladım. O kimin nesidir?

— Oğlum, sen onu alamazsın.

Pir Ali güldü: — Görürüz, dedi. Benim âdetimdir: ietediğimi alırım.

— Amma da kendini beğenmiş! Bu kızı sen alamazsın. Dinle de anlatayım.

— Evvela kim olduğunu söyle. Bana dedi ki babası, anası ölmüş, aşireti de yokmuş.

— Doğru.

AYŞE anlattı: *Almanlar* ve *Uruslar* harb ederlerken — bu Ayşenin Cihan Harbi hakkındaki telekkîsiydi — Şimali Afgan hududu da harbe tutuşmuştu. Yukarıda, Kuşk civarında, bedevi Türkmen aşiretleri, yine, âdetleri üzre yağmacılığa koyulmuşlardı — çift süren köylüleri, memedeki çocukları, namazdaki ihtiyarları, yemek pişiren, iplik büken kadınları katl etmişlerdi.

Zeynebin aşireti de bunların şerrine uğramıştı. Türkmenler onlara hücum ederek mağlûb etmişler, kurtulan bir kaç kişi çil yavrusu gibi dağılmışlardı. Kimi Mogol steplerine, kimi İrana kaçmış, bâzıları da cenuba, Afganis-

tana iltica etmişlerdi. Zeynebin anası ve babası maktul olduğundan kendi yalnız gelmişti.

Biçare kız her yerde soğuk mumamele görmüştü. Nereye müracaat etse muhacır çok olduğunu, hepsini beslemeye imkân olmadığını söylediler. Hem dağlılarda aşiret taassubu fazladır, bütün yabancılara şüphe ve nefretle bakarlar. Zeynep kime müracaat ettiyse geri çevirdiler, bir lokma ekmek ile bir yudum sütü bile pek istemeyerek verdiler.

Biçare kız yoruldu, ayakları şişti. Nihayet Kızıl Hacı vadisine geldi. Geçen kış, Pir Alinin babası ölmeden evvel idi. Onun evine geldi, kapısında diz çöktü, kendi isteğiyle esareti kabul eden, boğazı tokluğuna hurriyetini satanların an'anavi sözlerini söyledi:

— Bak, ey şah! Eşiğine kondum! Yüreğinin ve elinin himayesine sığındım!

Ayşe içini çekti: — Bize kul, hizmetçi lazım değildi. Yalnız iki kişiydik. Bir baban bir de ben. Fakat kızı nasıl geri çevirebilirdik?

Pir Ali telaşla sordu: — Ya? Şimdi burada mı?

— Buradaydı ama kervancılar senin geleceğini haber verdiler. Evimiz ufak. İki oda. Kız şimdi demircinin dul karısı Gurmanın yanında oturuyor.

Pir Ali ayağa kalktı. Annesi nereye gideceğini sorunca cevap verdi:

— Zeynebe gidiyorum. Şöyle, kulağına hoş bir şey fısıldayacağım. Biz karı koca olunca eve üç kişi sığabileceğimizi söyleyeceğim.

Ayşe elini uzattı: — Dur, oğlum, deye yalvardı. Nafile gitme.

— Nafile mi?

— Sana söyleyecektim. Dinlemedin ki. Bu ayın sonunda Kasımla evlenecek.

— Kasım mı? Şu imam Kasım?

— Evet.

Pir Ali sırıttı: — Hay! diye haykırdı. Kasım bana karşı rakîp çıktı, Kasım, ha? Şu sofu, beli bükük, duacı, baykuş suratlı...

Annesi sözünü kesti: — Sus! Günaha girme! O mubarek adamdır. Ulemadandır, Allahlık adamdır.

— O halde Allaha baksın, kızlara bakmasın. Her halde benim sevdiğim bir kıza bakmasın!

Kapıya doğru yürüdü, tekrar güldü ve sözüne devam etti: — Benim Kasıma bir garezim yok. Kendisini eskiden beri severim. Eyi adamdır. Aklı başında bir adamdır. Fakat Zeyneple evlenemez. Hiç kunduz böceği kelebeğe eş olur mu?

Bu sözleri söylerken dışarı çıktı. Söylediği doğru idi: çünkü Kasım kısa boylu, çirkin, iri kulaklı, yassı burunlu, seyrek sakallı bir adamdı; Afgan tipine hiç benzemeyordu. Bundan başka saatlarca kitap okumaktan kanburu çıkmış, gözlerine de kasrıbasar ârız olmuştu. Her halde pek gösterişsiz bir adamdı.

Maamafi, bu da bir hakîkattır ki Pir Ali onu eskiden beri severdi. Ta çocukluk zamanlarında Kasımın bedeni za'fı, durgun hali ve mutaleaya merakından dolayı köyün haşarı çocuklar kendisine sataşıp eziyet ettikleri zamanlar Pir Ali onu müdafaa ederdi; onun yüzünden yumrukla, taşla bir çok müthiş kavgalara girişmişti... Aralarında garip bir dostluk teessüs etmişti; büyüklerin korkunç yeminini takliden iki çocuk, kemali - ciddiyetle, bir birini her türlü şerden vikaye edeceklerine dair ahd ettiler:

— Bu yemine hânis olursam yüreğim zehir olsun, ruhum zehir olsun!

Bu yemini hatırlayınca Pir Ali gülümsedi. Fakat o zaman ciddi idiler... şübhesiz şimdi de ciddi idiler.

Sonradan Kasım İranda bir medreseye gitti, ilmiye silkine hazırlandı. Dostu cenuba giderek Hint-İngiliz ordusuna yazılmadan bir az evvel, yeşil sarıklı bir imam kîyafetinde memleketine avdet etti. Evvelki kadar omuzları eğik ve kasirülbasar olduğu halde kazandığı büyük şöhret Pir Alinin pek hoşuna gidiyordu. Aşiret halkının Cuma namazına gitmeye üşendiklerini görünce kapı kapı dolaştı, onları sert sözlerle tekdir etti: bir eliyle kendisini ezebilecek iri, haşin köylülerden her birini camiye gitmeye icbar etti; o ilk Cuma günü şiddetli bir va'z iyrad etti.

Pir Ali düşündü: — Evet, Kasım müteddeyin adamdır, eyi adamdır. Fakat Zeynebin kocası olabilir mi? Hayır!

Zeynebi kendisi seviyordu. O da kendisini sevecekti. Başka kızlar Pir Aliyi sevmekte hiç güçlük bulmamışlardı.

Mesela... Peşaverde braktığı küçük Hintli kızı Lakşmiyi hatırladı ve kalbinde hafif bir tahassür kabardı.

Ona bir gün öğleden sonra şehir kapısı haricinde Altın Timur Şahın eski ve karmakarışık bahçesinde tesadüf etmişti. Onun yanında başka bir adam, Bengali bir kâfir vardı. Kız, adamın koluna dayanmış, gözünün içine bakıyordu. Birden bire — nasıl olduğunu kendi de bir türlü hatırlayamayordu — Bengali ile kavgaya tutuştular, çok vakît geçmeden o, sarığı kir, burnu kan içinde, tiz sesiyle bütün menhus ilahlarından ve sahiplerin polisinden istimdad ederek kaçarken Pir Ali kıza dedi ki:

— Senin adın her neyse gözlerin tam bana göre, dudakların, kolların da öyle.

Hem de yanılmamıştı. Kız o saattan iytibaren onun olmuştu. Gülümsedi. Dünyanın hali hep öyle olduğunu düşündü: kadınlar, en kuvvetli çalgıcı kimse ona oynarlar. Bu hoş kaidede Zeynep neden istisna teşkil etsin?

YÜRÜDÜ. Akşamın soluk semasında serpilmiş yıldızlar parıldayor, şarkta ay gümüş hâle ile çevrilmiş, hava tarlaların, ormanların kokusu ile dolu idi. Demircinin dul karısının evine vardı. Kapıyı teklifsizce itti, açtı, Zeynep orada idi. Yanında imam Kasım-gözlüklü, köşe sakallı, gülünç-oturmuştu.

Kasım hemen Pir Aliye koştu, büyük bir samimiyetle «Hoş geldin» dedi ve haykırdı:

— Vallahi seni gördüğüme çok mes'ud oldum!

Öteki cevap verdi: — Ben de seni yarın görmekle çok mes'ud olacağım.

Kasım taaccüple: — Yarın mı? diye tekrar etti.

— Evet, yarın. Bu gece değil.

Küçük adamı kucağına aldı, hafifçe bağrına bastı, çünkü onu seviyordu, kapıdan dışarı götürdü, oraya braktı. Sonra, imamın haykırmasına ve meşe kapıyı yumruklamasına hiç kulak asmadan Zeynebe döndü, o da güldü.

Kız, bu hoyratlığa ehemmiyet vermedi, sabahki iylanı-aşkı gibi neş'esinin taşkınlığına haml etti. Hattâ o akşam Kasım ondan bahs etmiş, ne kadar neş'eli, kaygısız, cür'etkâr olduğunu anlatmıştı. Çocukluklarından beri dost olduklarını, bir birini şerden koruyacaklarına ant içtiklerini de ilave etmişti.

Zeynep bunun için gülüyordu. Pir Ali de gülüşünü yanlış anladı. Deminki hükmünün doğruluğuna kani' oldu: kadınlar en kuvvetli çalgıcı kimse ona oynarlar.

Fısıldadı: — İşte sen buradasın, ben de buradayım. İstersen dostum da dışarda, şu küçük imam... hay! bak kapıyı nasıl yumruklayor... ona bir söz söyleriz, bize Kur'andan bir sure okur, nikâhımızı keser... bu gece!

Zeynep kaşını çattı. Pir Alinin sesinde derin ve titrek bir samimiyet vardı... acaba gerçekten ciddi mi söyleyordu?

Kekeledi: — Fakat Kasım ve ben...

— Sen şu Kasımı unutursun. Beni de seversin... bir az sonra...

— Hiç bir zaman!

Kızın sesi yükseldikçe Pir Ali öfkelendi, çünkü kendini pek beğenirdi. Sordu:

— Benim ne kusurum var? Söyle, ne kusurum var? Babamın soyu hep yakışıklı ve cesurdular, anamın soyunda da vaktinde şairler, akıllı, fikirli adamlar yetişmiş. Vah, sen bütün dünyayı araştırsan benden eyisini bulamazsın!

Zeyneb daha mülayım bir cevap verdi:

— Ben senden eyisini buldum demedim ki. Yalnız başkasını seviyorum dedim.

— Sana dedim ya, bir kerre benim kuvvettimi tarttıktan sonra onu unuturmusun.

Sabahki gibi yine kızı kucaklamak istedi, o yine yüzüne bir tokat attı ve haykırdı:

— Peygamber hakkı için senin şu kuvvetin yok mu... kuvvet!...

O dakîkada Pir Aliden nefret etti; kendi sevdiği adam, te'sirsiz darbelerle kapıyı kırmaya uğraşan adam, bedenen o kadar zaif olduğu için bir kat daha kuvvetliden nefret etti:

— Manda da kuvvetli! Kaplanda da kuvvet var! İnsan olana insanlık yaraşır. Hay! Manda da senden eyi, kaplan da senden eyi, kâfir bile senden eyidir, ey Pir Ali! Kasım olmasa yine ben dünyada seninle evlenmem, asla ve kat'a!

Kızın feryatları Pir Alinin yüreğine, yılan sokmuş gibi te'sir etti. Söylediği hakîkat olduğunu, bu kızın hiç bir zaman kendisinin olamayacağını anladı. Tedricen toplanan soğuk ve derin bir kin bütün mevcudiyetini kapladı. Düşündü:

— Onun nefretine nefretle, zulmuna zulm ile mukabele edeceğim. Çünkü ikimiz de dağ çocuklarıyız, baldan ziyade zehir ile besleniriz.

Soğuk bir gülüşle dedi ki: — Benimle evlenmezsin, asla ve kat'a, öyle mi dedin? Ah! ben de sana derim ki Kasımla da evlenmeyeceksin, asla ve kat'a!

Kızın rengı soldu. Maksadını anlamaya başlayordu.

Pir Ali devam etti: — Babamın önünde diz çöktün, onun külu oldun. Şimdi benim malım, mülkümsün. Ben senin sahibinim. Sana tekrar ederim: Hiç bir zaman Kasımla evlenemezsin.

Oda sükût içinde, dışarısı da sükût içinde idi. İmam artık kapuya vurmayordu.

Bir müddet sonra Zeynep fısıldadı:

— Gerçek mi söyleyorsun?

— Gerçek söyleyorum.

(Bitmedi)

İyi Bir Sporcu musunuz?

Yazan: **SELİM SIRRI**

SPOR artık bütün medeni milletlerin hayatında mühim bir yer tutmuştur. Mektepli yetişkin gençler spor yapıyor, mêmurlar, muharrirler spor yapıyor, fabrikalarda çalışan amele spor yapıyor, meb'uslar, vekiller spor yapıyor, reisicumhurlar, krallar, prensler spor yapıyor, genç kızlar kadınlar spor yapıyor. Sporu sevenlerin, onunla iştigalden zevk alanların adetleri milyonları buldu. Fakat sporu moda olduğu için sevmek, her memlekette iptila halini aldığı için onunla iştigal etmek kâfi değil, onun mahiyetine akıl erdirmek ve niçin spor yapmağa mecbur olduğunu bilmek lâzımdır. İşte bunu anlamış olanlara eyi sporcu denirki maalesef bunların mîkdarı, bilhassa bizim memleketimizde çok azdır. Körü körüne taklit suretiyle yapılan sporlardan alınan netice çok kerre bizi hüsrana uğratır. Çünkü rast gele yapılan sporlardan alınan netice de bittabi' rast gele olur. Halbuki zamanımızda her şey, ama her şey bilgiye vabestedir. Bir otomobil meraklısı yarım saatlik bir tâlimden sonra bindiği arabayı sevk ve idare etmesini öğrenir, fakat iş onunla bitmez, kullandığı makinanın bütün teferrüatını bilmesi ve bir müddet meleke yaparak arabasını idare etmekte meharet peyda etmesi şarttır, öyle olmadığı takdirde ya bir dönemeç mahallinde arabayı devirir, ya bir tarafa çarpar veya bir adam çinger. Tayyarecilikde böyledir, kotra kullanmak da böyledir, ata binmek de böyle. Bilfarz suvarilik yalnız atın terbiyelerini eline alıp yürütmekten ibaret değildir. Öyle olsa yedi yaşında bir çocuk da bu işi yapar, iyi bir suvari bindiği hayvanın her türlü ahvaline vakıf olacak, ve onu yormamak için idare etmesini öğrenecetir. İyi bir binici hayvanı terbiye eder, ona güzel huylar kazandırır, fena bir binici ise hayvanı yalnız huysuz, çifteli yapmakla kalmaz onu sakatlayabilir. O halde iyi bir sporcuya ne lâzımdır?

Evvela alelumum spor hakkında kültür sahibi olması, sonra da kendi benimsediği sporun bütün inceliklerini bilmesi şarttır. Zamanımızda spor hoş vakît geçirmek için bir eylence mahiyetinden çıkmış, milletlerin içtimâi terbiyelerinde bir vasıta haline girmiştir. Terbiyevi kıymeti haiz olan her şey bilgiye, ilme vabestedir. Ne yaptığını bilmeyen adamların, yapacakları işten ne kendilerine, nede mensup oldukları cemiyete bir hayırları olmaz.

Bilgi tıpkı bir meşale gibi tâkîbi zaruri olan yolları aydınlatır. Bilgi her hangi bir teşebbüste muvaffak olmak için küvvet ve zamanımızı hüsnü idareyi öğretir. Bilgisiz insanlar sisli havada yolunu kayb eden gemiler gibi, hayat mücadelesinde bocalarlar.

O halde bir kerre sporun ne olduğunu iyi anlamağa çalışalım. Spor vücudun kuvvet ve çevikliğini (te'mîn değil) idame eden, irade kudretini arttıran şuurlu bir vasıtadır. Niçin te'mîn etmeyor da idame ediyor. Çünkü sporun tekamüli bir mahiyeti vardır. Tekamül etmek için ise teşekkül etmek zaruridir. Vücudun teşekkülüne hadim olan oyun ve cimnastiktir. İşte bu iki vasıta ile teşekkül devrinde yâni

bülug devrine kadar vücutlarını hazırlamış olanlar, tekamül devrinde sporlardan hakkîyle istifade ederler.

Spor Beden terbiyesinin bir cüz'ü, beden terbiyesi içtimai hıfzı-sıhhatın bir şûbesidir. O sebepledir ki sporda en önce sıhhat dikkata alınır. Yalnız heveslerine tabi' olan ve vücutlarının derecei-kudret ve kabiliyetini düşünmeden

sırf heyecanlarını teskin için spora kendini veren gençler daima spordan zarar görmüşlerdir. Ne kadar pehlivan, boksçu, koşucu, futbolcu tanıdık ki sırf rekabet iddiası ile heves ettikleri bu sporladan kalplerini, ciğerlerini, bazan da ahlak ve mizaçlarını sakatlamışlardır.

Sporda cidal rekabeti, rekabet fazla bir cehti istilzam eder. Birinci gelmek, hasmını yenmek, rekorı kırmak için insan son gayretini sarf eder. Vücudun bu zora tahammül edebilmesi için evelden hazırlanmış olması lazımdır. Bilmek lazımdır ki her hangi sporda muvaffak olmak demek onda mütehassıs olmak demektir. İlimde olsun san'atta olsun ihtisasın temeli umumi mâlumatın mükemmeliyetidir. Ümumiyetle vücudun bir kısmını daha çok faaliyette bulunduran sporlardan zarar görmemek ve işleyen kısmın fazla sarfiyatı ile umumi bütçeyi rahnedar etmemek istersek, bütün uzuvların ahenktar bir surette

bulunmasını evvelden te'min etmeliyiz. Bir koşuda herçi badbabat birinci gelmek matlup değildir. Vücudun tenasübünü, sihhatını ihlal etmemek, bilhassa ciğerleri, kalbi yormamak lazımdır. Spor hayatı tahdit değil, temdide medar olmalıdır. Yirmi beş veya otuz yaşında tekaüde çıkan sporcular, bu mükemmel silahı kullanmağa kendilerini evvelden hazırlamamış olduklarından yaralanmış veya sakatlanmışlardır.

Yoluyla yapılan sporların her nev'i ahlakı, fikri, bedeni evsafı iyla eder. İnsan bu sayede içtimai cidalde muvaffak olur. İçtimai cidalde muvaffak olmak için birinci şart kendine güvenmektir. İşte bu vasfı ancak, ne yaptığını, niçin yaptığını bilen bir sporcu iktisab eder. Spor spor içindir deyenler sporu meslek edinenlerdir. Halbuki biz türk gençliğini böyle görmek istemeyoruz. Spor onlar için fikir mücadelelerine bir vasıta olmalıdır. Sağlam fikir, sağlam bedende bulunur.

YOLCULUK

Bir yaz günü, odamda kaparken bavulumu,
Çekerek koltuğumun parmakları kolumu,
Her zamanki sesiyle bana "otur!" deyecek.

Bütün kış geceleri duyduğum laflariyle,
Müsfik bir kadın gibi, beyaz çarşaflariyle
Beni uyutmak için yatağım esneyek.

* * *

Yolda, adımlarımı çağıracak geriye,
Aralık kalan kapım belki dönerim diye;
Pençeremde buğudan bir damla yaş donacak.

Düşük omuzlarıma hafif sesle ötüşüp,
— Bir evden anlaşılmaz fısıltılarla düşüp —
Bembeyaz bir el gibi bir güvercin konacak.

* * *

Garda vagonlar, tembel, uzanacak önüme,
Silerek alnındaki terleri küme, küme
Lokomotif yavaşça yürütecek tıreni.

Son kampana çalacak ve son düdük ötecek;
Mesafeler bir nokta halinde küçültecek
Kül rengi istasyonda mendil sallayan beni!..

TİRENDE...

Evler, iylanlar, kırlar; kuşlar gibi alevler..
Çamdan çama atlayan kuşlar gibi alevler;
Kıvrak, sakin ve cansız; yeşil, mor, nefti sular..

Yalnız, akşam, tireni bekler yolun sonunda,
Kızıl işaret gibi bir köy istasyonunda.
Raylarda uğultular, beyninde uğultular..

* * *

Benzer tiren düdüğü uzun kırbaç sesine;
Bir köylü arabası uzaklaşır tersine
Tıpkı geriye dönen hatıralarım gibi.

Dumanlardan koyunları kıra doğru alçalır;
Dalların gölgesine bir ay, takılı kalır
Dişlenmiş bir portakal halinde yarım gibi.

* * *

Gece, açılır uzak bir tünelin ağzında;
Tirenden daha büyük, vagonların hızında
Bir karaltı sıyırır kül renkli bir yamacı.

Gözümden pırıltılar kayb olur birer birer;
Telgraf direkleri gibi içinden geçer:
Hatırlamak, unutmak, uyumak ihtiyacı.

SABRİ ESAT

Chopin - Şopen

Yazan: **MEBRURE HURŞİT**

FREDERIK Chopin 1810 senesi 22 şubatında Varşova cıvarında, Zelzowa-Wolada doğdu. Babası Nicolas Chopin Nancyli bir fransız olmakla beraber on sekiz yaşında iken vatanından ayrılmış, Varşovaya yerleşmişti. Justine Kryzanowskaya karşı duyduğu büyük sevgi yüzünden — ki bu kadın Frédérik Chopinin annesidir—Polonya Nicolas Chopin'in ikinci vatanı olmuştu. Nicolas Chopin burada tedrise başlamış ve bir çok kibar ailelerin çocuklarına hocalık etmişti.

Frederik Chopin, böyle bir babanın elinde kuvvetli bir tahsil gördü; annesine çok düşkün olan üç kız kardeşinin şefkat ve muhabbetiyle şımartılarak büyüdü.

Biyograf Kont Wodzinskinin yazdıklarına bakılacak olursa musikî ile temasında büyük bir heyecan geçirmişti.

Bu hususta yazılan vak'alardan birini alıyorum:

«Bir gece, dadısı, küçük Frédérikin yataktan kalkıp, yalın ayak, sırtında beyaz entarisi ile salona gittiğini görerek meraklanmış, biraz sonra, Friçin annesinden kaptığı dans havalarını çalmağa başladığını görünce şaşırıp kalmış...»

CHOPIN

ZYWNY isminde bir Çek piyanisti ile Varşova konservatuarı müdürü Elsner, musikîde, daha altı yaşında iken bile şaşırtıcı bir istiydat gösteren Frédérik Chopine hocalık etmişlerdir. Küçük san'atkâr mektebe verilmiş ise de sıhhatsizliği yüzünden burada uzun zaman kalamamıştır.

1829 da Frédérik Chopin, hocası Elsner'in teşvikî ve bâzı ihtiyaçların verdiği mecburiyetle konserlerine başladı ve turnelere çıkarak Viyanaya, Dresde, Toeplitze uğradı. Bir aralık, güzelliği ile dillere destan olan muganniye Kontans Gladkowska'ya çok saf bir sevgi ile bağlandı. Breslau ve Dresde şehirlerinde san'atkâr çok alkışlandı. Schumann burada Chopini göstererek halka: şapkalarınızı çıkarıp eğiliniz! İşte bir dahi!» deye bağırdı.

Chopin turnesine devam ederek 1831 de Parise geldi. Pasaportunda «Parise de uğranılacak» deye bir kayıt vardı. Seneler geçip de Fransaya eyice yerleşince san'atkâr kaderin bu cilvesiyle istihza ederek «göya sadece bir uğrayıverdim!» derdi.

Chopinin şöhreti bu 1831 senesinde bütün kudretiyle parladı. Buna rağmen san'atkâr hemen gözükmesile zafere irişti de denemez! Yalnız insan genç ve yaşamak aşkîyle dolu olursa, ilk hayal kırıklarına pek aldırmaz.

O zamanlar Poissonière bulvarında 27 numaralı bir evin dördüncü katındaki iki odacıkta otururdu. Parisi görmenin verdiği ilk heycan geçince, Renin ötesinde hemen hemen meşhur bir insan sayılırken burada karşılaştığı kayıtsızlığa üzülmeğe başladı. 26 Şubat 1832 de Pleyelde verdiği konserde salon yarı yarıya boş kaldı... Meslektaşlarına gelince onu en evvela biraz anlayan Kalkbrenner oldu. O da tehlikeli gördüğü bu genç rakîbini ortadan büsbütün silmek için ona üç sene gelip kendisinden ders alması lazımgeldiğini söyledi.

Halbuki Chopin mutlaka para kazanmalı idi. Varşovadan tanıdığı bir çok kimseler Parise gelir gelmez Chopine misafir oluyorlar, günlerce zavallının evine postu seriyorlar-

dı. (— Chopin o zamanlar yarı istihza yarı da bezginlik dolu öyle güzel mektuplar yazmıştı ki...—) Böylece de elindeki toplu bir kaç parası bitip gidiyordu... Tali' perisine tesadüf edemeden Paristen ayrılmağı tasarlayordu ki bir gün peri prens Valentin Radzivillin şekline bürünerek bir sokak köşesinde karşısına çıkıverdi.

Chopin o akşam Baron James Rothschildin salonunda bütün kudretini, bütün canını parmaklarına vererek çaldı. Yine o akşam da hemen meşhurlar sırasına girdi. Daha bir gün evvel adını bile duyuramayan Chopini da'vetlilerin hepsi de nasıl paylaşacaklarını bilmeyorlar, kimi ders isteyor, kimi konser rica ediyordu.

Bu nurlu hayat böylece beş sene sürdü.

Chopin zaten para ve lüksün kaynaştığı böyle bir muhit için yaradılmıştı. O her haliyle, çehresinde cazip incelikle de zaten bu hayata uyuyor, yakışıyordu. San'atının hayranı olan Liszt ona «Chopinde her şey başlı başına ahenktir!» demişti.

George Sand ölüm döşegindeki Chopin in baş ucunda

Hareketlerinde, yürüyüşünde bile öyle eşsiz bir asalet vardı ki gayriihtiyriherkes ona bir prens muamelesi ederdi. Chopin ince uzun bir sapın üzerinde, parlak rengiyle, oya gibi yapracıkları ile gözleri kamaştıran, fakat en ufak bir temasla örselenip solacakmış hissini veren nazik çiçekleri hatırlatırdı.

Muvaffakîyete kavuştuğu günlerde arkadaşlarından birine yazdığı mektubun bir parçasını alıyorum:

«Artık meşhur oldum gitti! En tanınmış san'atkârlar bile bana eserlerini ithaf etmeğe başlayorlar. Pixis «Variations pour orchestre» adlı eserine benim ismimi koymuş; Kalkbrenner de «İmprovisations»a mazurkalarımdan birini «thème» olarak almış. Moschelèse, Herze talebelik eden yüksek san'atkârlar bile benden ders almak isteyorlar...»

TABİİ küçük iki odacıktan da çıkmıştı artık! Chaussée d'Antinde 26 numaralı binada küçük bir apartman kiralamıştı. Her gün dıvarlarını kendi eliyle süslediği bu şirin evde, prenses Beauveau, kontes Delphin Potocka, prenses Marceline Radzivill, prenses İsabelle Czartoryska, matmazel O'Mera gibi talebelere ders veriyordu...

Hesapsız para sarf edişi, bilhassa vatandaşlariyle fıkaralara büyük yardımlarda bulunmasından ileri geliyordu. Muvaffakîyet, huyunu hiç değiştirmemişti. Eskiden nasıl mütevazı' ve kibirsizse gene de öyle kalmıştı.

Saadeti çok sürmedi.

Chopinin alkışlarla, muvaffakîyetlerle, lüksle doymasını bilmeyen ezelden aç bir gönlü vardı. Ona eşsiz bir sevgi, duyulmadık his sarsıntıları lazımdı! Halbuki ne kadar da çabuk kırılıp incinen bir varlıktı o!...

1835 de Almanya seyahatinden döndüğü zaman benliğinin bir parçasını orada brakıp gelmişti.

Ta çocukken başlayan bir sevgiyi «izdivaç» la mühürlemek isteyen Chopin luzuumundan fazla iradesiz ve mütevekkil olan Wodzinskanın ebeveyni tarafından redd cevabı ile karşılaşmış ve yaralı bir gönülle geri dönmüştü..

Ama bu yara... sarıcı, büyüleyici, ateş dolu George Sandın açacağı yaralar yanında sanki neydi ki...

Chopin Marienbaddan emelinin baltalanması ile küskün ve bezgin Londraya gitti. Konserler vererek, alkışlanarak bir zaman boş yere avunmağa çalıştı durdu... Nihayet omuz-

(Devamı 78 nci sahifede)

George Sand

CHOPİN gibi bir insanı sekiz sene büyüleyebilen ve büyük san'atkârın hayatında unutulmaz izler bırakan bu GEORGE SAND da kimdir? Merak ediyorsunuz değil mi? Eğer şimdiye kadar hayatı baştan başa bir macera olan bu kadın hakkında bir şey okumadınızsa aşağıdaki yazının sizi biraz olsun tatmin edeceğini sanıyorum.

MEBRURE HURŞİT

GEORGE Sand ismiyle anılan Amantine-Lucile-Aurore Dupin, Pariste 1804 de doğdu. Maurice de Saxe ın ahfadından olan babası Maurice Dupin 1808 de attan düşerek öldü. George Sand Nohant şatoşunda büyük annesinin elinde büyüdü. İlk mürebbisi kırlar ağaçlar, hulâsa bütün güzelliği ile «Tabiat» oldu.

1817 den 1820 ye kadar üç sene Pariste Augustines manastırında okudu. Dik kafalı, inatçı bir kızdı. Bâzan sıçrayıp gülmesini sever, bâzan da hulyaya dalar, dine sonsuz bir aşkla bağlanırdı. Tekrar Nohanta döndüğü zaman çok okumağa başladı. Bilhassa J. J. Rousseaunun eserleriyle büyülendi. Büyük annesi ölünce manastıra kapanmak istedi; fakat ailesinin zoru ile istemeye istemeye 1822 de M. Dudevantla evlendi. İki çocuğu oldu. 1831 de kocasiyle anlaşarak ayrı yaşamağa karar verdi ve kızı ile Parise geldi. Hürriyetine sahip olabilmek için para kazanmak çarelerini aradı. Tercümeler, sulu boya tablolar yaptı. Daha serbest yaşayabilmek için, küçükken de âdeti olduğu gibi erkek elbisesiyle dolaştı. Yazı âlemine atılmak istedi. Kératry ile Balzac dan gördüğü istihfafa rağmen Henri de Latouche ona cesaret verdi ve *Figaro* da makalelerini basmağa başladı. George Sand o aralık, Jules Sand ismi altında beraberce yazdıkları «Primma Donna», «Cora», «Cyprien», «Rose et Blanche» hikâyelerini neşr ettirdi. Bir müddet sonra Nohanta çekildi ve yalnız başına *İndiana* romanını yazıp 1832 de bu eseri George Sand namı - müstearı altında bastırdı.

George Sand

Büyük bir rağbet gören bu kitaptan sonra *Valentine* de 1832 de intişar etti. Fakat bir hastalık buhranı içinde yazılan *Lelia* 1833 de müthiş bir hoşnutsuzlukla karşılandı.

George Sand o sıralarda dinlenmek için Alfred de Musset ile beraber İtalyaya gitti. Bilhassa çok sevdiği Venediğin eşsiz güzelliğile büyülenerek «La revue des deux Mondes» da intişar eden «Bir yolcunun mektupları, -1834- Métélla, Leone Leoni, Matea, Lavinia, Les maîtres mosaïstes, La dernière Aldini, l'Uscoque» eserlerini yazdı.

Jacques, Le secrétaire intime, André -1835- Mauprat (1836), Simon (1836) eserlerini de san'at kudretinin bu nurlu devresinde tamamladı. 1836 da kocasından mahkeme vasıtasiyle resmen ayrılarak İsviçrede dolaştı, Frédéric CHOPİN le seyahat etti! 1838 de de Majorque seyahatini anlattı; Spiridion — (1839). ile Rebabın yedi teli»-1840- Pierre Leroux nun verdiği ilhamla yazıldı.

Pauline -1841- «Revue des deux Mondes» mecmuasında intişar eden son eseri oldu. Müdürle kabul edilmeyen «Horace» eseri yüzünden arası açıldı. «Revue indépendante» mecmuasına yazmağa başladı ve orada da «Consuelo» ile «Comtesse de Rudolstadt» ı neş rettirdi. Bundan sonra içtimai, siyasi eserlerine başlayarak, «Compagnon du tout de France, Le Meunier d'Angibault, Le péché de Monsieur Antoine, Teverino, Lucrezia Floriani, Le château des Désertés» adlı etütlerini yazdı.

Köy hayatını çok hoş bir üslupla canladıran «La Mare au Diable, François le Champi, La petite Fadette, les maîtres Sonneurs» romanlarını neşr ettirdi. 1838 Şubat ihtilali muharririn hayatını sarstı; George Sand ondan sonra «Introduction aux Bulletins de la République», «Lettres du Peuple» eserlerini yazdı ve «La Cause du Peuple» isminde haftalık bir gazete neşr etmeğe başlayarak bu heycanlı günlerin fırka mücadelelerine de karıştı.

1840 da pek soğuk karşılanan Cosima sı ile tiyatroya da eser veren George Sand 1848 de «Kıral bekleyor» ile yeniden bu yola döndü. 1849 da «François le Champi», 1851 de de«Claudie» ile büyük bir rağbet gördü. Bütün münekkîtlerin haklı sitayişlerini kazandı.

George Sand tiyatro piyesi olarak şunları yazdı:

Le Mariage de Victorine, Les Vacance, de Pandolphe, Le Démon du Foyer, Molières Le Pressoir, Mauprat, Flaminio, Lucie, Maître Favilla, Comme il vous plaîra, Françoise, Les Beaux Messieurs de Bois-Doré, Le Marquis de Villemer, le Draco, Gadio, l'Autre, vs. ilh.

1854 de Presse de 10 ciltlik «Hayatımın romanı» ismindeki eserini bastırdı. 1858 de çok şayanı-dikkat romanlarından biri olan «ELLE et LUİ» ile tekrar Revue des Deux Mondes mecmuasına girdi. 1860 ve 1861 de intişar eden Jean de la Roche, ve Marquis de Villemer eserleri, muharririn taze ve yepyeni bir üslupla yeniden canlandığını gösterdi.

Hiç yorulmak bilmeyen George Sand ömrünün sonuna kadar durmadan eser yarattı.

***

GEORGE Sandın hususi hayatı hakkında tafsilata girişecek olursam daha sayfalar ve sayfalar doldurmak lazım gelir.

Yalnız cazibesi, zekâsı bilhassa dilinin füsunu ve kudreti ile bir çok tanınmış büyük san'atkârları büyüleyen bu ateşin kadının tre lerinden bir kaçını anlatıvereceğim:

George Sand müthiş sigara içerdi. Bilhassa yazı yazarken odasına dumandan girilmezdi. Yazılarını bitirdikten sonra okumasını sevmez, meslektaşlarına okutup dinlerdi.

Çok zaman gündüzleri uyur veya kırlarda dolaşır, gece on ikiden sonra yazıya oturur, sabaha kadar çalışırdı. Açık eflatun, pembe, filizi renklerini çok severdi. Ocak başında oturup saatlerce odunların yanışını seyr etmeğe pek düşkündü.

Günü gününe hiç uymayan bir kadındı. Bâzan en küçük hareketlerine varıncaya kadar kadınlaşır, bâzan da erkekleri şaşırtacak kadar cinsiyetinden uzaklaşırdı.

Saçlarını daima ortadan ayırırdı.

Belki harikulade denecek bir güzelliği yoktu, fakat alev gibi, ateş gibi sarıcı, okşayıcı, yakıcı bir hali vardı.

Sevdiklerini her gün yeni bir çehre, yeni bir varlıkla büyülerdi!

George Sand da, bin değil, sanki bin kadın birden gizli idi!...

1876 da 72 yaşında öldü.

Öğle Yemeği

Macar Edibi Akos Molnar dan

M. HERKOMMER odasından çıktı. Hiç bir kelime söylemeden, başını sallayarak müşterilerini selamladı ve sonra, üzerinde "GİRMEK MEMNU'DUR„ yazılı, muhasebe, muhaberat ve hesabıcari bürolarını birbirinden ayıran kapıyı açtı.

Masalardan kendisine bakan ürkek, musır, mütecaviz, yahut mutabasbıs gözlerden kaçınmak isteyormuş gibi gözlerini bir portmantoya dikerek: " Efendiler, dedi, hesap miyzanlarının bu akşam saat dörtte hazırlanması lazım. Öğle yemeği için evlerinize gitmemenizi rica ederim, yemeğinizi burada ve yahut bu civarda yiyebilirsiniz... Saat dörde kadar, işlerinizi kolayca bitirebilecek vaktiniz olur... Mösyö Gyözö... Siz tam saat dörtte miyzanlarla beraber, benim odamda ispatı-vucud edeceksiniz.„

Ve tıpkı, hayvanlarının şüpheli bir vaziyet takındığını hiss eden bir arslan mürebbisi tavriyle, kapıya doğru yürüdü. Biraz sonra aklına bir şey gelmiş gibi kapının eşiğinde durdu ve döndü:

"Yemeğinizi burada Grecsner lokantasında yiyiniz. Orada bir defa ben de yemek yimiştim. Bir aile mutfağı denemezse de yine çok temiz... Omlet yersiniz, ben de yemiştim... Sözlerimi anladınız, mutabıkız değilmi: saat dörtte işlerimizi bitirmiş olacağız..„

Mösyö Herkommer salondan çıkınca ortalıkta büyük bir heyecan dalgalandı, zira bu, şimdiye kadar vakî' olmamış inanılmayacak bir hadise idi. Aile sahibi olanlar biraz mırıldandılar. Umumi bir şaşkınlık işleri tamamiyle altüst etmeye kâfi gelmişti. Bankada tabii mesai, usulen saat altıya kadar devam ederdi; fakat hakîkatte "iş bitinceye kadar„—yâni saat sekize kadar, ona kadar, gece yarısına kadar, hattâ sabahın ikisine, üçüne kadar kalınırdı. O vakît her aile, erkeklerinin eve döneceği saate kadar, yemeğe beklemek mecburiyetinde kalıyordu. Şimdi de öğle yemeğine evlerine gidemeyeceklerdi. Zaten saati her gün değişen ve geçiken akşam yemeklerinden sonra öğle yemeklerinin de bu şekle girmeye başlayacağı şüphesizdi.

Adam sen de... İş olacağına varırdı... Bu hadiseye de ister istemez tevekkül ile boyun eğecekledi. Bir kaç dakîka sonra düşünce ve asabiyet havası dağıldı. Mükemmel ve iştiha verici bir öğleyn yemeği hülyası bu yorgun ruhlarda parlak arzular uyandırdı: çehrelerin rengi yerine geldi, dimaglar eski kuvetini buldu ve kalemler parmaklar altında daha seri' koşmaya başladı. Acaba, bu maymun herifi böyle fazla mesai usulü tatbikîne ve diğerleri yetmeyormuş gibi yeni bir angarya daha iycad etmeye sevk eden sebep ne idi?... Zira mesailerinin eyi neticelerini memnuniyetle gördüğü me'murlarının tenbelliğinden kat'iyen şüphe etmezdi, Zaten o şöyle düşünürdü: iş yapmak kabiliyeti olmayanın burada yeri yoktu... Küçük salonun mahsur havasına tahammül edemeyen, kendisine daha geniş başka bir salon aramalı idi... Elektrik ampulünün kâfi derecede zıya vermediğinden şikâyet eden me'murun yapacağı şey kendi parasiyle başka bir ampul almaktı... Yemek yeyecek parası olmayan ne yapacak?. bu da düşünülecek şeymi: yemek yemeyiverirdi... Onun ehemmiyet verdiği şeyler, bu çok basit ihtiyaçlar değil; para getiren çok kârlı işlerdi.

ZAVALLI me'muaların çok canını sıkan bu menfaatperest adamın bugünkü emri ne kadar da zalimane idi... Zaten evvelki gün de, yine böyle bir iş zarureti dolayısiyle — akşamın saat yedisinde gelmişler ve gece yarısına kadar kalmışlardı; geçen hafta da saat sekizde gelmişler, ancak sabahın saat dördünde yorgun argın evlerine dönebilmişler, saat dokuzda tekrar iş başına gelecekleri için uyumak zahmetine bile katlamamışlardı. Bütün bu mu'tat harici mesai için ilaveten ücret de veriliyor değildi, zira artık o gaddar usule alışmışlardı: mesai "iş bitinceye kadar" devam ederdi. Hem ilaveten ücret istemek şöyle dursun, aklı başında bir me'mur hiç olmazsa karnını doyurabilecek bir maaş aldığı, kapı dışarı edilmediği için sevinmeliydi bile...

O gün her vakîtkinden daha eyi ve daha seri' çalıştılar. Fakat öğleyn olunca hiç kimse cebinde, yemek yemeye yetecek kadar para bulamadı. M. Herkommer de sıvışmış gitmişti.., M. Winter e göre, garsona kendilerinin Herkommer bankası me'murları olduğunu, yemeklerin parasını akşam vereceklerini söylemeleri kâfi idi. M. Arvag bu plana muhalifti, zira garson tanımadığı insanların sözüne inanmaya mecbur dağildi. M. Placsek gülünç mevkîe düşmelerini istemeyordu, ceplerinde yirmi, yirmi beş bin kuron gibi ehemmiyetsiz bir paranın bile bulunmadığını garsonun bilmesi doğru değildi. M. Revesz in planı şu idi: yalnız domuz sucuğu yerler ve tam bir yemek parasını cebe indirirlerdi. Bu plan daha ilk hamlede kuvvetli taraftarlar buldu. Fakat içlerinde durendiş olanlar maymum herifin, bu sarfiyatlarına mukabil hesap pusulası isteyeceğini hatırladılar; zaten her kes aralarından iki yüzlü bir arkadaşın gidip bu hileyi M. Herkommere haber vereceğinden korkuyordu. Ve sonra nasıl hükm edilebilirdi ki M. Révész in bu fikri, me'murları denemek için tertib edilmiş bir tuzak degildir?.... Hulâsa bu mulâhazalar saikasiyle son teklifi bilaistisna herkes redd etti.

Bu sırada, yıkadığı ellerini kurulayarak, veznedar M. Rüdiger içeriye girdi:

Direktör, başının bir hareketiyle: "Pek a'lâ„ demek istedi.

"Efendiler, aziz meslektaşlar" deye söze başladı, ve hayatında ilk defa için alicenap bir harekette bulunmaktan memnun bir insan tavriyle "Nihayet bu bir mes'ele değildir... Fazla munakaşaya ne luzum var? Yemek paralarını size avans olarak kasadan veririm. Bu gayet tabii bir şekil değilmidir?"

Hakîykaten çok tabii görünen bu teklifi sevinçle karşılayan salon halkı, "mükemmel... Eyi... A'lâ..." deye bağırarak hazırlanmaya koyuldu ve kısa bir zaman sonra Herkommer bankasının on bir kişiden ibaret me'murları, lokantanın sıcak ve iştiha-aver salonunda bir masa başında toplandı. Muhteriz tabiatte olanları bir omletten başka bir şey yemediler. Daha ne yeyeceklerdi? Avans olarak aldıkları bu para binnetice kendi hesaplarına geçmeyecekmiydi? Bâzıları da sebze çorbasiyle çerez yediler, bu da muktesidane bir masraf sayılmazdı, çünkü listeye nazaran bir et yemeği, omletten veya çerezden daha bahalı değildi... M. Placsek sabr edemedi, her şeye rağmen kendisine eyi bir ziyafet çekmiş olmak için bira getirtti. Yüksek ve dar bir bardak içinde altın rengi, saf ve da'vetkâr köpüğü ile, bu biranın müştehi cazibesine kimse mukavemet edemedi, biraz sonra bütün masa bira bardaklariyle donandı; yalnız M. Zolani bu umumi tehalükten ayrı kalmayı tercih etti. O şöyle düşünüyordu:

"Benim için en mühim şey, istirahatımdır. Meslektaşlarım bu ihtirazıma gülebilirler, benimle alay edebilirler, fakat ne de olsa benim hakkaniyet hissim, bize hiç kimsenin bira içirmekle mükellef olmadığını söyleyor. İçmeyeceğim; direktörümüzü ve onun garip tabiatlarını gayet eyi tanırım.„

Bir kişiye munhasır kalsa bile bu ihtiraz, fena te'sir yaptı, dudaklardaki tebessümler yavaş yavaş silindi, masanın üzerinden kara bir bulut geçti. Şimdi herkes tuhaf bir münasebetle, M. Zolani nin bir defa sabahın saat ikisinde evine dönerken, ayakkapları delik ve hava da yağmurlu olduğu için tramvay yerine, arabaya bindiğini hatırlamıştı. Bu aksilik M. Zolani ye tamam kırk beş bin kurona mal olmuştu. Bu para, onun bir aylık maaşının yüzde bir buçuğu; karısı ve üç çocuğu ile birlikte kendisinin bir günlük harçlığı idi. Mösyö Zolani o vakît, başından geçen bu hadisenin bütcesinde yaptığı kırk beş bin kuronluk açığı herkese söylemeyi kendisi için bir teselli add etmişti ve nihayet hikâyeyi bizzat bu müsrif(!) me'murundan dinleyen aziz direktörün ruhi muvazenesi tamamiyle altüst olmuştu. Zolaninin o andaki ıztırari vaz'iyetini esbabı-muhaffifeden bile saymayan cimri direktör, kendi cebinden sarf edilmemiş de olsa bu büyük ve düşüncesizce israfa tahammül edemeyerek müşterilerin önünde, müthiş surette bağırmış, eliyle masaya vurmuştu. Mösyö Zolaniyi o kadar tahkîr etmişti ki nihayet o da dayanamamış, direktörünün üzerine atılmış ve onu dövmüştü...—pardon yanlış söyledim... dövmeyi düşünmüştü. Çünkü o kadar cesur ve zengin bir adam değildir.—Şimdi üstüne dikilen bakışların ateşi içinde, o günkü haşlamayı hatırlayor ve nasıl olup da o hadiseden bir ibret dersi almamış olduğuna hayret ediyordu. Çünkü böyle bir ders almış olsaydı, bu ande, hislerine kapılan bu havai insanlar arasında burada bulunmaması lazım gelirdi... Artık olan olmuş, bu cereyana o da kapılmıştı, bundan sonra kendisini alâkadar etmeyen, üzerine vazife olmayan hiç bir işe karışmayacaktı ve işte onun içindir ki bira içmeyordu.

Biranın te'siri yahut daha doğrusu hep birlikte çok kuvvetli olmak hissi kısa bir zaman zarfında bu sari ye'se galip geldi. Fena hatıralar zihinlerden silindi ve gittikçe hararetlenen umumi neş'e bu mağmum ve sakin havayı dağıttı. Tabaklarda ne tere yağı, ne büberli ve baharlı çerezler, ne de sıcak sıcak getirtilmiş yağlı etler, hiç bir şey eksik değildi. M. Voititzin kahkahalar arasında söylediği gibi, bu sofrada yegâne eksik olan şey, yemeklerin ve çerezlerin layıkı kadar bol olmamasıydı. İçlerinden bâzıları zengin bir Şarklı edasiyle, sandalyelerinin arkasına dayanmışlar, geçirdikleri hazım rahaveti arasında sigaralarını içiyorlardı. Bâzıları da me'murluk hayatının, bir sürü mihnetlerine rağmen, bâzan böyle umulmadık eğlenceleri de olduğunu iddia ediyordu. M. Bohm nükteli latifeleriyle bu neş'eyi daha ziyade canlandırdı. Kısa sürecek bile olsa bu centlmen hayatı herkesin hoşuna gidiyordu, hattâ bâzıları pencerenin yanındaki masayı intihab etmedikleri ve bu suretle, caddeden geçen parasız ve aç insanların gıpta ile kendilerine nasıl baktıklarını, bu neş'eli ve iştihalı yemeği nasıl seyr ettiklerini yakından görmediklerine gizlice müteessir oluyorlardı. Neş'eden hepsinin çehreleri kızarmış, gözlerinde kıvılcımlar parlayordu, ve "meslektaşlar arasında muhabbet ve samimiyetin müşterek rabıtası„ şimdi onlara, yaşayan ve ciddi bir hakîykat gibi geliyordu. Bu ande, kavgalar, hakaretler, düşnamlar, hizmetkârlık taliinin ebedi uğursuzluğu, hulâsa her şey onlardan uzakta idi: bütün fena hatıraları, bütün asabiyetleri, hakîykî düşman muvacehesinde boğmak ve unutmak mecburiyetinde bulundukları bütün ümitsizlikleri mütekabilen hiss edilen müşterek bir ıztırap halinde yaşayorlardı. Bu gayr'endiş fani insanlık düşüncesinin sarhoşluğu içinde, kendileri için olduğu kadar başkaları için de eyilik isteyen ve yalnız eyliği düşünen birer adam karakterini almışlardı.

Bu büyük heyecandan sonra yorgun bir halde bankaya döndüler ve filhakîka tam saat dörtte, muhasebe miyzanlarını bitirdiler. Muhasebe şefi Gyözö, mükemmel bir sa'y ve faaliyet itmi'nanı ile çehresinde minnet ve şükran hisleri parlayarak, evrakı M. Herkommere götürdü. Bu evrakı tetkîk ettikten sonra direktör tekrar gazetesini okumaya daldı ve başının bir hareketiyle: "pek a'lâ..„ demek istedi. M. Gyözö çıktı, şimdi sıra, elinde yemeklerin hesap pusulası ile içeri giren veznedar M. Rüdiger e gelmişti. Bütün me'murlar, bu mülakatın neticesini merakla bekleyorlardı...

Bir kaç dakîka sonra, dudaklarında bir tebessümle, M. Herkommer, kapının eşiğinde göründü. Yanında Mösyö Rüdiger vardı. M. Herkommer in bu ma'nalı gülümseyişi öyle müthiş bir borayı haber veriyor gibi idi ki.... Derin bir korku ve dehşet bütün kalemleri durdurdu. M. Herkommer kasanın önüne gitti, hesap pusulasını mermer lavha üzerine attı, kollarını caprazvari bağladı ve hiddetinin şiddetine bütün kuvvetiyle mukavemet etmek ister gibi, boğuk bir sesle sordu:

"Yemek ücretinizi kasa parasından almanızı kim söyledi ise, buraya, karşıma gelsin...."

Bu da'vete yalnız karışık, telaşlı bir sükût cevap verdi. Bütün nazarlar, M. Herkommer in arkasında mahv olmuş gibi perişan bir vaziyette duran Mösyö Rüdigere dikildi ve o, meslektaşlarının, direktörü sıktığını hiss ettiği bu bakışları karşısında, bir adım ilerledi. M. Herkommer devam ediyordu:

"Efendiler,görüyorum ki siz aklınızı kaçırmışsınız.Pek a'lâ, efendiler, size mak'ul düşünmek hususunda yardım edeceğim; fakat her şeyden evvel, öğrenmek isterdim ki yemeğinizi evlerinizde yiyeydiniz bu hesapları nasıl bitirebilecektiniz?"

Sükût çenberi biraz gevşedi. Her taraftan bir hareket, kımıldanan sandalyelerin gürültüsü, derin derin iç çekmeler işitiliyordu. Vaziyet o kadar feci' değildi. Bütün bu olanlardan Rüdiger mes'uldü, zira kasadan herkese para dağıtan o idi. Ve hepsi de, Rüdiger e böyle bir teklifte bulunmadıkları için Allaha şükr ediyorlardı. Ne berbat şey.... Şimdi zavallı, on bir kişinin yemek parası olan 240,000 kuronu cebinden ödeyecekti. Eğer ceplerinde para olsa hisselerine düşeni vereceklerdi; fakat bu mümkün olmayacak bir şeydi. Hattâ muayyen bir mühlet de verilse yine bu paraları tedarik edemeyeceklerdi. Binnetice, M. Rüdiger dağıttığı paraları toplayamayacaktı. M. Zolani de şimdi, asabi bir genirti ile ağzına kadar gelen suyu yutmaya çalışarak, bira içmediğine pişman oluyordu.

M. Herkommer in sözleri yenir yutulur şeyler değildi, lakin herkes bu sözlere kendisinin muhatap olmadığını düsünerek, müteselli oluyordu. Direktör, sözüne hiddetle devam ediyordu:

"Anlaşalım. İşinizi vaktinde bitirebilmek için ben size sadece, yemeklerinizi burada yemenizi tavsiye ettim; fakat masraflarınızı tesviye edeceğimi kat'iyen söylemiş değilim. Maaştan ma'da yemek parası da vermek ne vakîtten beri âdet oldu, bilmeyorum? Böyle yemek parası filan derken, günün birinde benden, tiyatrodaki koltuklarınız için, ayakkabı almak için, hattâ çocuklarınıza göğüslük aldırmak için de para istemeye kalkışacaksınız.... O halde ben kimim ve neyim, söylermisiniz?„

Çehresine hücum eden kanla morarmıştı, elini şiddetle hesap pusulasının bulunduğu mermer lavhaya vurdu, pusula yere düştü, lakin onu almak için kimse koşmadı. Öyle ya.... Böyle faydasız ve kötü bir pusulanın akîbeti yere düşmekti.

"Bu kasa açığından şahsan sizi mes'ul tutarım, Mösyö Rüdiger. Aman yarabbi.... Aklım almayor.... Ne bozuk fikir.... *Bankanın parasına* el sürmek.... Yaptığınız işin ne olduğunu biliyormusunuz? Şu dakîkada istesem, sizi bir hırsız gibi hapse attırabileceğimi düşünmeyormusunuz?" ve me'murlara dönerek sözünü tekrar etti: "*Bankanın parasına* el sürmek.... İnanılacak şey değil...„

Me'murlar, me'mur efendiler, teessürle fısıldaşmaya başladılar ve bu skandal karşısında başlarını eğdiler. "Hakîkaten inanılacak şey değil — ve bu paranın kendilerine tevzi' edildiğini unutarak hayret ediyorlardı:— Rüdiger bir hırsız olsun.. *Bankanın parasına* el sürsün... İşitilmemiş şeydi bu..."

O vakît, mahcup bir tavırla, Rüdiger söze başladı:

"Rica ederim, direktör Bey, biraz evvel yaptığım bu işe bu efendiler de razı olmuşlardı, aldıkları paraları maaşlarından kesmek lutfunda bulunuz."

Direktör şimşek saçan gözlerini Rüdiger e dikti:

"Bu söz de olur şey değil...." deye gürledi "ben sizin hizmetkârınız mıyım, me'murunuzmuyum ki böyle akıl öğretmeye kalkışıyorsunuz? Söyleseniz-e... Sizin kasadarınızmıyım? Bu işi düzeltmek, hiç şüphesiz ki, bizzat sizin vazifenizdir.."

Ve kapıyı çarparak yıldırım gibi dışarıya fırladı.

Bir Hasta bakıcının hatıralarından

HASTALARIN

HASTABAKICI olmak hayat dramının karşısında en ön sırada bir seyirci mevkîi almak demektir. Ben, tam on yedi sene hastabakıcı olarak çalışmış bir insan sıfatiyle, insanlara dair pek çok şeyler öğrendiğimi söyleyebilirim.

Erkekler, genci de yaşlısı da, hastalıktan nefret ederler, çünkü bu onların izzeti - nefsine dokunur. Sıhhatli, kuvvetli, hastalığın fevkînde olarak tanınmak isterler. Doktorun tenbihlerini dinlemezler, kalkıp banyo odasına yürüyebildiklerini göstermek gibi luzumsuz yere tehlikeli işlere girişirler. Bunun için onlara bakmak çok dah güçtür. Şunu da ilave edeyim ki erkeklerde daha başka bir incelik buldum. Onlar daha romantiktir, fena hakîkatlardan daha ziyade kaçarlar. Umumiyetle hasta olduklarını, uzun zaman yatacaklarını kabul etmemekte ısrar ederler. Fakat kadınlar ekseriyetle kaçmak mümkün olmayan bir şeye feylesofça bir tevekkülle teslim olurlar. Ve aynı zamanda hastalıklarını zihinlerinde süslerler. Bir çok kadınlar, bilhassa zenginler, hastalıktan adeta zevk alırlar. Fakîr kadınlar hastahanede kalmaktan o kadar memnun olmazlar. Ya evde olup biteni, yahut doktora verilecek parayı düşünmekten içleri rahat etmez.

GİZLİSİ YOKTUR

BAKTIĞIM bütün hastalardan, bana en çok hükm edeni, zann edersem, bir çamaşırcı kadındı: hayatını hep başkalarının hükmü altında geçirmiş bir kadın. Dişinden tırnağından arttırarak bir kaç para kazanmış, ve ta'til yapmak için bir yere gitmektense, iki hafta hastahanede kalmağı tercih etmişti. Anladığıma göre çok bir şeyi yoktu, yalnız ölmeden bir kere kendine hizmet edildiğini görmek isteyordu. Bana öyle bir kumanda edişi vardı ki gülmemek mümkün değildi. Yanı başında duran bir bardağı bile kaldırıp almazdı.

Erkeklere bakmak daha güçse de insanı daha ziyade oyalar. Hemen her erkek hasta kendini hasta bakıcısına aşık sanır. Her halde bu fikri ihsas etmeğe çalışır. Bu umumi bir kaidedir. Aklı başında hiç bir hasta bakıcı bu gibi şeylere kulak asmaz. Tecrübe sayesinde bilir ki bu, erkeklere mahsus bir teşekkür tarzıdır.

Dikkat ettiğim bir hususiyet daha var: Hastalar doktora para vermeğe bir türlü kıyamazlar, bu masrafı çok görürler. Beraber çalıştığım bir doktor der ki hastadan, ne kadar fakîr olursa olsun, ne verebilirse onu istemeli. Bir gün bir hastasına derhal ameliyat lazım olduğunu söyledi. Hasta merakla sordu:

— Ne vereceğiz, doktor?

Doktor:

— Ne verebilirsiniz? dedi.

— Hiç, doktor, hiç bir şeyimiz yok!

— Bir pul koleksiyonu da yokmu?

— Hiç, hiç bir şey!

Doktor etrafına bakındı:

— Şu köşedeki örtülü şey ne?

— Gramofon, efendim.

Doktor:

— Âlâ, dedi, onu alırım!

Ve aldı. Sonra esasen zengin olan doktor gramofonu bana hediye etti. Ben de gizlice geri götürdüm. Bir de ne göreyim? Gramofonun yerine bir senedir biriktirdikleri para ile mükemmel bir radyo makinesi almışlar! Halbuki doktora verecek paraları yoktu!

(devamı 79 üncü sahifeye)

Harp Edebiyatından :

4 Numaralı Lağım Dehlizi

Yazan : M. ŞEVKİ

SEDDÜLBAHİR cephesine geleli ancak iki saat olmuştu. Telefon barakasından, yemek yediğimiz zeminliğe avdet eden yeni yüzbaşım elindeki emri bana göstererek müteessir tavırla vazifemi teblige başladı:

— Vakıa sen de pek yenisin amma, ne çare ki bu işi gördürecek başka arkadaş da kalmadı; Cesetler Tepesindeki 4 numaralı dehlizin ağzı yine bomba infilakîyle kapanmış, içeride tam on nefer var.. sesleri geliyormuş, bir an evvel kurtarmak lazım.

Emri aldıktan sonra duramadım, Kereviz dereye giden zikzak muvasala yollarının içinde kâh sağa kâh sola kıvrılarak ilerlemeğe başladım, ta ilerideki ufak tepeciklerden fasılalı tüfek ve top sesleri geliyor, ben bunlara bakıyor değilim... aklımda hep cesetler tepesi, 4 numaralı dehliz, yer altından sesleri gelen ölüme mahkûm on insan var.

Beni Lağımın yanına götürecek ve birlikte çalışacak müfrezenin çavuşu ön hattan hayli evvel karşıladı.

— Beyim dördüncü Lağımın önü bugün siper değil; bir cehennem, tam ma'nasiyle bir cehennem. Sabah aydınlığından beri bombanın ardı arası kesilmeyor, düşman, eliyle koymuş gibi, hep de dehlizin ağzına düşürüyor.

— İçeridekelerin sesleri hâlâ geliyor mu?

— Evet, ses geldikçe de arkasından bir bomba patlayor, dedim ya, eliyle koymuş gibi; bunda mutlaka bir sır var amma anlayamadık.

GÜNEŞ batıncaya ve Akşam yemeği vakti gelinceye kadar Lağım dehlizine yanaşmak mümkün olmadı, içeridekiler muttasıl bağırdılar, nereden attığı belli olmayan bir el muttasıl bomba yağdırdı, yalnız akşam üstü, yâni yemek zamanı, kısa bir fasıla verildi, bombayı atan karşıdaki el de nihayet bir insana aitti, onun da her insan gibi yemek ihtiyacı vardı.

Bizden bir iki kişi hemen koştu, toprakla kapanmış methalde sür'atle ufak bir delik açtılar, biz de içeri daldık ve karnı doyan el yine bombaları yağdırmaya başladı.

Ciğerleri havasızlıktan bunalan, müthiş tarakaların ve ümitsizliğin te'siriyle yarı mecnun bir hale gelen bu on insanın hali feci' idi. Kimi sırt üstü yatmış inleyor, kimisi patlayan bombalara rağmen açılan delikten dışarı fırlamak isteyordu, hepsini teskin ettik, su ve yiyecek verdik, seslerini kestirdik.

İçlerinde a'sabına hakim olan bir nefer mumun titrek ışığı altında sürünerek yanıma geldi, ve korku dolu gözleriyle dehlizin bir ejderha ağzı gibi siyah duran ilerisini göstererek kulağıma fısıldadı:

— Efendim buradan kaçalım, lağımın altını doldurdular, bu gece mutlaka patlatacaklar.

— Kim doldurdu? kim patlatacak?

— Düşman...

ve sonra eteğimden sürükleyerek titrek mum ışığında delik deşik dıvarı göstermeğe başladı:

— İşte burası bizim ilk kazdığımız dehliz, biz patlattık, sonra düşman şuradan geldi, o da patlattı; işte şimdi biz onların altına giderken onlar da ikinci defa olarak bize doğru geliyorlar, biz bugün hazırlamak isteyorduk, onlar daha atik çıktı, bizi bombaya tuttu ve kendilerininkini doldurdu; bir az evvel dinamit sandıklarının gıcırtısını kulaklarımla işittim, yer altında düşmanla bu kadar yakınız.

DEHLİZ içinde ses kesildiği için bomba yağmuru da hafiflemişti, içeridekileri birer birer çıkartmağa başladık; en son olarak ben ve çavuş sabaha doğru bu korkunç dehlizden dışarı fırladık, bizim arkamızdan da bir bomba düştü, fakat patlamadı.

İçerikilerin hepsi geriye varamamış, iki kişi düşen bombalarla parçalanmıştı, yorgun argın karargâhın yolunu tuttuk; hurduhaş olmuş, uykusuz sağa sola yalpa yapan bu kafile sabahın aydınlığında yeniden canlanmış mevtaları temsil ediyordu.

Dehlizde bana iyzahat veren nefer birden kolumu silkti ve bana havaya mürtesem düşen Cesetler Tepesini gösterdi; tepenin üstünde kendisinden daha büyük bir dağ, siyah bir duman dağı belirmiş, göklere doğru yükselmişti, siyah dumanın üstünde kara cisimler, insan cesetleri görünüyordu; sonra dehşetli bir taraka, canhıraş bir ses bütün havayı ve bizim sinirilerimizi sarstı, hepimiz gayrı ihtiyari mırıldandık:

— Bir az daha geç kalmış olsaydık biz de bu cehennemin içinde nâbud olacaktık.

Türk mitralyözleri ateş etmek için İngiliz kuvvetlerinin eyice yaklaşmalarını bekleyorlar.

On sekiz ay çalışılarak henüz ikmaline muvaffak olunan bu filmde ihraç harekâtı aslına sadık bir surette gösterilmiştir.

9.000 kişinin iştiraki ile çevrilen bu filme Akdeniz filosu bütün vasıtaları ile yardım etmiştir.

Geliboluya asker ihracı

İngiliz zabitanının ve Bahriye Nezaretinin yardımı ile ve ta'limi bir maksatla vücuda getirilen sesli filmden bir kaç canlı manzara.

Vukuundan beri birçok münakaşalara sebebiyet vermiş olan ihraç harekâtı Maltada filme çekilmiştir.

Sarp sahillerde İngilizlerin uğradıkları müşkülatı gösterir bir manzara.

Amerikada Falcılar Halkı

Her sene Falcılara giden

Nakl eden: KÂMRAN ŞERİF

AMERİKA Müttehit Cümhuriyetlerinde bir müddetten beri kurunu-vustadan bu güne gelinceye kadar misli görülmedik bir «saçma iytikat dalgası» hükûm sürdüğünü bir Amerikan mecmuasında okuyoruz. Tutulan hesaplara göre Amerikalılar çeşit çeşit falcılardan mürekkep 100.000 kişilik bir orduya senede 125.000.000 dolar yâni 250.000.000 Türk lirası gibi muazzam bir servet kaptırıyor. Bu orduda neler yok... Ele bakanlar, billura bakanlar, iskambil falına bakanlar... v.s., v.s.

Yalnız New York şehrinde bu uğurda 75.000.000 dolar sokağa atılıyor.

Bu hususta son zamanlarda yapılan uzun boylu tahkîkat göstermiştir ki bugünkü falcıların yaptıkları işin büyüklüğü yanında kurunu-vusta falcılığı çocuk oyuncağı kalır.

Sualinizi yazıp bir mahfazaya kilitliyor. Fakat mahfazanın ma'rifeti var.

Ruhların istikbalinizi yazdığı taş tahta ve kapı aralığındaki ruhun (!) ma'rifeti.

Mesela New York şehrinde yıldıza bakan bir kadın falcı, bir fal için, adamına göre 150 liradan 200 liraya kadar para alır. Bundan başka yalnız posta ile kendine müracaat edenlerden aldığı para ayda 20.000 liradır! Bundan daha tuhafı: Chicago şehrinde bir erkek falcının büyük tüccardan yüz müşterisi vardır; bunların her birinden senede 2.000 lira maktu' ücret alır ve buna mu-

Nasıl Dolandırıyorlar ?

para : 250 milyon lira !

kabil kendilerine hangi işten kâr, hangisinden zarar edeceklerini haber verir.

Falcılara yüzde seksen kadınların, cahil ve fakîr kimselerin para yedirdiklerine dair umumi bir kanaat vardır ki temamiyle yanlıştır. Şayet falcılara yalnız fakîrler rağbet etseydi, 250.000.000 lira gibi bir para nasıl toplanabilirdi? Bilakis falcılara inananlar arasında bütün içtimai sınıflara mensup kimseler vardır: bunlar meyanında banka müdürleri, esham ve tahvilat acenteleri, vekiller, kollej profesörleri, kibar kadınlar, hattâ A'yan Meclisi a'zasına sık sık tesadüf olunur.

New Yorkun Wall Street denilen meşhur ticaretgâh caddesinde bankerlerin, büyük ticaret erbabının daimi uğrağı olan, gayet mükellef surette döşenmiş falcı yazıhaneleri vardır.

Bu münasebetle şunu da söyleyelim ki telsiz telefon falcıların ekmeklerine yağ süren bir ihtira' olmuştur. Telsiz vasıtası ile kendilerine reklam yapan falcılar, bu sayede kendilerine binlerce müşteri bulurlar. Her reklamı müteakıp falcıya on beş yirmi bin mektup gelir. Bu mektupların her birinden bir kaç dolar çıkar ve hasılat müthiş bir yekûna baliğ olur. Falcının maiyetinde çalışan bir sürü kâtip bu mektuplarda sorulan suallere basma kalıp cevaplar yazarlar. Bu suretle falcı kendine yeni yeni müşteriler bulmuş olur.

Falcı müşterinin gözlerini okurken yardakçısı arkadan...

FALCILARIN usulleri muhtelif olmakla beraber «teknik»leri daima aynıdır. Bu da müşterileri hakkında mümkün mertebe fazla ma'lûmat toplayabilmektir. Falcı bin türlü vasıtalarla el altından topladığı bu ma'lûmatı, envai-hüner ve meharetle müşterisine yutturur ve onda sözlerinin doğruluğuna dair kat'i bir kanat uyandırmağa çalışır.

Mütevassıt bir falcının buna nasıl muvaffak olduğunu bir iki misalle anlatalım.

Falcılara kat'iyen iytikad etmeyen bir adam, bir dostundan daima, ele bakan bir falcının medhini işitirmiş. Adam bir aralık mu'tat işini brakıp başka bir iş tutmağa niyet etmiş. Nihayet dostunun teşvîk ve ısrarına dayanamıyarak yeni tutacağı işin hakkında hayırlı olup olmayacağını falcıya sormağa ve böylelikle bir tecrübede bulunmağa karar vermiş. Falcı-

ya telefon edip randevu istemiş ve «profesör»ün kendisini yarım saate kadar kabul edebileceği cevabını almış.

Adam falcının «Studio»suna girer girmez, beriki, müşterisine tek bir sual sormadan ona karısından, oğlundan, kızından bahs etmiş, hepsinin birer birer isimlerini söylemiş, oğlunun mektepteki vaziyetinden, daha başka bir takım hususi mes'elelerden dem vurmuş. Müşterisinin maiyetinde çalıştığı adamın

Sualimizi yazdığınız kâğıt yandı zann ediyorsunuz, fakat tütün tablası da ma'rifetlidir.

ismini söylemiş ve neticede işini değiştirmemesini ve kendisini şehirden uzaklaştıracak bir işi kat'iyen kabul etmemesini sıkı sıkı tembih etmiş.

Adam bittabi' falcının sözlerine derin bir iyman ile inanmış ve bu suretle kendisine vaki' olan mühim bir iş teklifini tereddütsüz redd etmiş.

Şimdi bir de madalyanın ters tarafına bakalım: adam falcıya telefon edip randevu aldığı zaman ismini söyleyor. Bunun üzerine falcının muavini derhal harekete gelerek telefon rehberine müracaat edip adamın evinin numarasını buluyor. Derhal eve telefon edip müşterinin karısına kendini bir fotografçı olarak tanıtıyor.

— Madam, diyor, çocuklarınızın fotoğraflarını almak isteyorum. Maksat kendime reklam yapmak olduğu için para almayacağım. Lutfen çocuklarınızın isimlerini ve yaşlarını söyler misiniz?

Bunları öğrendikten sonra kadına kocasının yazıhane numarasını soruyor ve çocukların resimlerini almak için babalarından izin isteyeceğini söyleyor. Bu suretle oraya telefon edip odamın mevkii ve vazifesi hakkında ma'lûmat alıyor. Sonra bir rehbere bakıp o semtteki mektebin ve mektep müdürünün ismini öğreniyor v.s. v.s.

İşte yarım saat zarfında falcının muavini bu kadar ma'lûmat toplayabiliyor. Falcı adamın ne maksatla kendine müracaat ettiğini bilmeyor. Fakat her falcı bilir ki müşterileri iki maksatla kendine baş vururlar: aşk, bir de para. Onun için adama evvela ailesinden bahs etmiş, adamın ailesi ile alâkadar olduğunu ve zihnini asıl işgal eden şeyin bu olmadığını anlamış. Sonra ihtiyaten bir de para ve kazanç mes'elesini mevzuu-bahs etmiş ve suya sabuna dokunmayacak bir tavsiye olmak üzere, bulunduğu şehirden başka bir yerde iş kabul etmemesini söylemiş. Ve bu sözleri ile bir hüsnü-tesadüf eseri olmak üzere boş atıp dolu tutmuş!

Şayet müşteri telefon etmeden gelirse, derhal falcının yanına alınır. Ancak kendisini odaya alan kâtip ismini sorar. Müşteri odaya alınınca falcı derhal, iskambilleri ve ya billur yumurtayı ortaya koyar, yahut müşterinin elini tetkîka koyulur, uzun ve müphem bir nutuk iyradına başlar. Müşteri böyle oyalana dursun, falcının kâtibi dışarda telefonla meşgul olur.

Kâtip müşteri hakkında topladığı ma'lûmatı, müşterinin yanında, falcıya nasıl bildirir? Bâzı falcılarda müşterinin tam arkasına tesadüf eden duvarda çerçeveli bir resim vardır. Bu çerçeve sabit durduğu halde içindeki resim odanın haricinden değişirilebilir; resim kalkar, onun yerine kâtip tarafından iri harflerle yazılmış bir levha gelir. Falcı bu levhayı okuyarak müşterisi hakkında lazım gelen ma'lûmatı alır.

Şayet müşterinin ismi ne telefon, ne de ticaret rehberinde bulunamazsa, o zaman iş falcının zekâ ve karihasına kalmış demektir. Falcılar da ekseriya zeki ve karihası geniş insanlar olurlar.

(Devamı 78 inci sahifede)

TERBİYE TETKİKLERİ

Etymoloji Tetkikleri

Ankara Türkçe midir?

Köse Raif Paşazade Fuat

ULU kişilerin benlikleri halk üzerinde derin iz braka geldiğine tarih şehadet eder. Misallerini görmek için uzaklara gitmemize hacet yoktur. Yüce kurtarıcımızın Türklüğe ve tarihine gösterdikleri meraklı temayül, Türklük dünyasının kendi benliğini araştırmak kaygısına yeniden bir hız verdi. Tanrıdan dilerim ki bu uyarış ilk yaz yağmuru gibi betli bereketli olsun.

"*Ankara, eti, ata, aka*„ hakkında Gazi Hazretlerinin İstanbul darulfunununa teşrif buyurduklarında saygı muderrislerimize sorguda bulunmuş olduklarını gazeteler yazmıştı. Verilen bilgili değerli cevaplar hakkında gündelik havadisler arasında iyzahata rasgelinemedi. Bunları ele güne karşı da aydınlatacak bir iki cevaba vesile olmak ümidiyle şu satırları yazıyorum.

ANKARA yunanca"ankira„ ve latinçe "ancyr„den kolayca getirilmektedir; bahusus ki bu iki dil birbiriyle çok yakın akraba olduktan başka, bu iki kardeş milletlerin her ikisi de o yerlerde hukûmet etmişlerdir. Münasebet almayan bir şey varsa, o kelimenin bu dillerdeki ma'nasıdır; çünkü vapur demiri, lenger demektir. Anadolunun yüksek yaylasında, ve takriben göbegi çevresinde lengerin ne işi var? Bu, arapça harfi ta'rif olan " el„ ile türkçedeki beş parmaklı "el„ arasındaki tesadüfün doğurduğu bir ses benzeyişinden ibaret olmasın?

ŞEHİRLERE, dağlara, ırmaklara v. s. ad verirken, biliriz ki göç eden kavimler, eski yurtlarının hatırasını kondukları yerlere o adları takmakla yaşatırlar.

Bu yalnız Endocermen âdeti değil, Türk töresidir de; netekim "Göynük" leri Asyanın arksından Macaristan içlerine kadar köy adı olarak buluruz.

Türklerin Yunanlılardan ve Romalılardan önce Küçük Asyaya göçmüş, yerleşip yayılmış oldukları artık tarihi hakikatlar sırasına girmiştir. Hititlerin Türklerle soydaş olup olmadıklarını bir yana brakalım, Koman Türkleri İysânın doğuşundan bin ve bilmem kaç yüz yıl önce, bu kıt'ada devlet kurmuşlardı. İlk çağlarda (kurûnu-ûlâda) Ankara, Galat kolundan Tektozakların başşehiri idi (Meyers - lexikon). Tasavvuta göre Uraltailiği meydanda olan bu kavmin hangi soydan olduğuna dair etnologik görüşler üzerinde duracak değilim; çünkü bunlardan önce de Türklerin mademki Küçük Asyada yerleşmiş bulundukları şüphe götürmeyor maksadımız için bukadaracığı yeter. İmdi güvenle iddia edebiliriz ki: bu böyle olunca, Ankara adını Türklerin takmış olmaları bayağı bir ihtimal hududunu aşarak, hakîkat olmak zaruretine girer, eğer Büyük Asyada, Türk yurdunda böyle bir Ankara mevcud idiyse. Haritaya bakınca Siberyada halis muhlis Türk yurdu olan Yakutistanda bu isimde bir ırmak buluruz. Bizim Ankaramıza gelince, küçük bir çay üzerindedir ki Sakaryaya akar.

Acaba Büyük Asyanın o Ankarası üzerinde de bir Ankara şehri varmıymış? Bilemem; çünkü oranın taşında, toprağında gizlenmiş bulunan tarih henüz dile gelmemiştir. Ancak Ankaranın türkçe bir ırmak adı olduğuna ve oralara ne Yunanlı ne de Romalı ayagı basmadığına inanç getirdikten sonra, bir de bu sözün dilimizde ne demek olacağını araştıralım.

ŞARK Türkçesinde Ankara okun ucudur (Buharalı Şeyh Süleyman Ef. Lugati-Çağatayi ve Türki-Osmani). Bunun şehir ile veya ırmakla görünüşte hiç bir ilişiği yoktur; veya yoktur sanılabilir. Ank = an (sagırkef ile burundan okuyunuz) kökü bildiğimiz "fehm" "idrâk" ma'nasından başka "ses" ve "savt" mefhumlarını da taşımaktadır; netekim on = ong; ün (aslı sağır kefle), in = ing kökleri dahi öyledir. Çağatayca ondamak: çağırmak; bizde ünlemek: seslemek. İnlemek (sağırkefle; aslı inglemek): acı ses çıkarmak v. s. Angramak: Kırğızca küçük çocukların ve hayvanların bağırması ve inlemek (Radlof cilt I sah. 189).

Tarançı türkçesinde; angramak = içini çekmek; acı ses çıkarmak (Radlof C. T. S. 189). Angraşmak = suyun şarıldaması (Broc Kelmann; Divanı-Lugatı-Türk tercümesi sahife 9).

Demek ki Ankara çok eski bir türkçede "ses veren" "şarıldayan" mukabili imiş ve sonunda bir "K" sı olup mekân veya alet adı şeklinde imiş. Irmak dahi bu ma'manayadır, yâni ırlayan, çağlayan.

Bu kelimenin ok ucu ile münasebetine gelince; eski zamanlarde okların ucuna sert ve keskin taş takılırdı; sonraları bunlar ma'denden yapılmağa başlanıldı. Tabiidir ki ok atılınca ses veren kısmı ucudur.

Makalem uzadı. Okuyucumu sıkmamak için öteki kelimelerin ma'nasını başka bir defa araştırırız. Bu Ankara bilmecesi her halde açıldı bitti, sanırım.

Tek Ayaklı Çaylak

ATA binmiş koyunlarımı otlatıyordum. Karşımda yarı bataklık halinde bir açıklık, ötede bir tepe. Bunun belinde bir çukur etrafında on on iki kadar çaylak (1) fırdolayı uçuyor.

Bu pis mahlûkların orada dolaşması eyiye yorulmazdı. Atımı sürdüm. Bataklığı aşarak çukura geldim. Tahmin ettiğim gibi, vucutları delik deşik iki kuzuyu yere serilmiş buldum. Biri, gözleri oyulmuş, her bir yanı yara içinde olduğu halde, ölmemiş inleyordu. Tüfeğimi omzumdan alıp biçareyi azabından kurtardım. Aynı zamanda da zavallıyı o hale komuş olan çaylaklardan da intikam almaya karar verdim. Yanımda tavşan tutmak ümidiyle getirmiş olduğum kapanlarımı eğerden alarak, kuzuların etiyle yemledim, kurup yakına yerleştirdim. Koyunları da toplayıp epey bir yolda olan ağıllarına sürdüm.

İki saat kadar sonra yene dağa döndüğümde, atımı fazla yormamak için etekte bir kazığa bağlayıp, tepenin beline yaya tırmandım. Baktım ki koca bir çaylak kapanlardan birine ayağından tutulmuş, kurtulmak için debelenip çırpınıyor. Beni görünce, gagalamak için uzanıp uzanıp saldırıyor. Yerden bir değnek alıp hayvanın gagasını uzaklaştırmak için yüzüne doğru ittim. Nasılsa değneğin ucunu ağziyle kapabildi: ve anide onu bir saçak haline getirdi.... Anladım ki bir kurtulsa işim yaman olacak. Tüfeğimi de eğere asılı bırakmıştım. Döndüm, atıma kadar gidip silahımı aldım ve hemen kapanın yanına avdet ettim. Ne bakayım: kuş yok... kapanda yalnız ayağı kalmış! Anlaşılan ben oradan çekilince tehlikeyi her nasılsa sezmiş. Gagasiyle ayağını koparıp kesmiş, ve kendini kapandan kurtarmıştı!

Naçar ben de evime doğruldum.

SEKİZ ay kadar sonra bir gün köpeğim Taypo ile yaya, ağılları yoklamaya çıkmıştım, ve her şeyi yolunda bulup evime yüneldim. Yene o bataklıktan geçiyordum ki yukardan keskin bir ötüş duydum. Baktım, büyük bir çaylak üstümde dolaşıyor. Daha ben bakarken, kuş birden bire ok gibi üzerime doğru aktı, fakat bir iki metre mesafeye kadar yaklaşmışken yaylanıp yine ağdı. Bu kuşların insana saldırdıklarını hiç duymamıştım. Düşündüm ki yakında bir yuvası var da ondan korkmuş olacak.

Yoluma devam ettim. Kuş yukardan bizimle ilerleyordu.

Bir daha kurşun gibi kendini üzerime bıraktı, yalnız bu defa yaylanmadı.... İçimi kavrayan şaşkın korkuyu tasavvur edersiniz, bu, gördüğüm zamanki tek ayaklı çaylak idi! Ben kapan vak'asını çoktan unutmuştum; meğer çaylak hatırlamış olacak ki beni tanıyıp öc almağa karar vermiş!

Yanımda silah namına bir şey yoktu. Yerde gördüğüm bir sopayı yakaladım. Yine biraz havalanmış olan hayvan, bu defa bir şimendifer düdüğü gibi cıyak cıyak öterek, oklandı, büyük gagasiyle bana çarptı. Aynı zamanda her biri keskin bir bıçağa benzeyen tırnaklarını da sol omzuma geçirdiği zaman, az daha bayılıyordum. Sol gözkapagımdan da çeneme kadar şiddetli bir acı duydum. Anide boşanan kanlar gömleğimi ala boyadı. Musibet hayvan gözümü aramış, onu çıkarmasına da kıl kalmıştı.

Açılıp açılıp saldırıyordu. Taypo da yanı başımda atlayarak ona yetişmeye çalışıyordu.

Nihayet sopamı savururken, isabet ettirebildim; kuş yere düştü. Yattığı yerden de yine bana atılmağa çabalayordu. Muvaffak olsa artık kurtulamayacağımı kestirerek, ben üzerine çullandım, boynunu arayıp buldum. Güçlü kanatlariyle beni savurmağa, gagasını tırnağını bir tarafıma geçirmeğe çalıştı. Brakmadım. Çalılık içinde ikimiz alt alta üst üste yuvarlanarak debelendik. Can havliyle çırpınan kuş nasılsa kıvranarak elimden sıyrıldı. Anîde elimin tersini gagaladıktan sonra parmağımı yakaladı... gagasının etimin içinde birleştiğini duydum. Üzerime baygınlık çöker ve kendimden geçmek üzere iken, gene başını ele geçirmeye çalıştım. Taypo da bir fırsat bulup dişlerini kuşun gövdesine kenetledi. Çırpınışları ağırlaşan hayvan gagasını açıp parmağımı bıraktı ve yanıma düşerek geberdi.

BAYILMIŞIM.

Ayıldığımda ortalık kararmıştı. O ağrılarla, onca kan yitmesinin verdiği za'fla nasıl evime kadar yürüdüğümü bir ben bilirim.

Kapıdan içeri yıkılarak girdiğimde korkunç bir manzara teşkil ettiğimi söylerler. Hiç de şaşmam. Epey gün yattım. Sonra kendimi topladım, geçti. Fakat az daha gözümü çıkaracak olan yüzümdeki yırtığın izi hâlâ durur.

(1) Bu kuşlara orada *Kea* derler. Çaylaktan büyük kartala yakın, ölü yer bir mahlûktur. Fakat koyun kuzu gibi bulduğu hayvanlara da hemen salar, ve onların kolayca hakkından gelir. Bu kuşlara nefretle bakılır.

Sığınak

Deroulède den: MURAT AK DOĞAN

Köyümden, bitince verilen izin,
Yol aldım sabahtan kıt'ama doğru!
Gündüz yol yürüdüm dinlenmeksizin
Azığım bitmişti, yolum da kuru!

Bir lokma bulacak ne köycük vardı,
Ne de bir yudumcuk içecek bir su....
Ve sonra dört yanı karanlık sardı
Çol ayazı bana kurmuştu pusu!

Yürüdüm sığınak bulurum deye,
En sonra rasladım bir kulübeye....
Umutsuz umutsuz kapıyı çaldım;
Açınca bir nine içeri daldım....

. . . . . .

— Isındım ninecik brak ocağı,
Orman yok... Buranın az yakacağı...
— Ben yine toplarım; yak yavrucuğum,
Sen ısın, keyfine bak yavrucuğum!...

— Vallahi karnım tok! Fakîrsin, dursun;
Bir lokma ekmeği sen güç bulursun!...
— Bizlerde yoktur et yavrucuğum,
Şu peyniri katık et, yavrucuğum.

— Tam yirmi yaşımın kaynayor kanı,
"Beylik" bana yeter, sen al yorganı...
— Ben uyku uyumam, al yavrucuğum,
Bu gece tam rahat kal yavrucuğum!...

— Ne getiriyorsun çanakla yine,
İnan susamadım ihtiyar nine!...
— Verdiğim şu şeyler hiç yavrucuğum,
Ha, şu ayrandan da iç yavrucuğum!...

. . . . . .

Gündüzün ışığı kaldırdı beni
Çıkarken kapıdan öptüm elini,
Ağlayordu.... Dedim: — Ey yoksul ana
Neden bu iytibar, gel söyle bana!..

Çehresinde tatlı bir gülümseme,
Islak kirpiklerle baktı yüzüme:
— Gözlerim hep bu renk elbise arar;
Benim de askerde yavrucuğum var!...

MONNA VANNA

Maurice Maeterlinck den terceme edenler: YAŞAR NABİ, BEDRETTİN

Geçen nushaların hulâsası

Birinci Perde

Vak'a Floransa kuvvetleri tarafından muhasara edilmiş olan Piza şehri kumandanı Gidonun sarayında geçer.

Floransa ordusunun kumandanı Prenzivalin yanına elçi sıfatiyle giden Gidonun babası Marko onun bir teklifini oğluna bildiriyor: Gidonun karısı Monna Vonna yalnız bir geceyi Prenzivalin karargâhında ve onun yanında geçirirse buna mukabil Prenzival Piza şehrini zapt etmeyecek, bil'akis Pizalılara yardım ederek onları kurtaracaktır. Bu teklifi işiden Gido çılgın gibi bir hale gelir ve hiç bir zaman kabul etmeyeceğini söyler. Fakat vak'adan haberdar olan Piza hukûmeti Monna Vannanın bu teklifi kubul edip etmemesini kendi re'yine brakmıştır. Vanna da memleketini kurtarmak için kocasının bütün mümanaatına rağmen düşman karargâhına gideceğini söyler ve perde bu suretle kapanır.

İkinci Perde

Vak'a Floransa karargâhında Prenzivalin çadırında geçer. Prenzival çadırına gelen Monna Vanna ile konuşur. Ona kat'iyen bir fenalık yapmak niyetinde değildir. Vannayı çocukluğundan beri ve onun haberi olmadan seven Prenzival ona bu ümitsiz aşkını ve ızıtrabını anlatır.

Vaz'iyet birdenbire fenalaşmıştır. Prenzival, ihanetini haber alan Floransalıların eline geçmek tehlikesine ma'ruzdur. Aşkı için ihtiyar ettiği bu fedakârlığın, Pizadan yükselen sevinçli şükran avazelerini dinleyerek Monna Vanna ile beraber Pizaya gitmeye muvafakate muztar kalır.

Üçüncü Perde

Gido Kolonna nın sarayında tantanalı bir salon. [Muayede Salonu]. Yüksek pencereler, mermer sütunlar, duvarlarda ağır halılar ve saire. Solda, ikinci planda, korkulukları büyük çiçek saksıları taşıyan geniş bir taraça. Salonun tam ortasında, sütunlar arasında, geniş mermer merdivenler taraçaya gider. Oradan şehrin bir kısmı görülür.

Birinci Meclis

Gido, Marko, Borso ve Torello girerler

GİDO— Sizin, onun, herkesin istediği şeyi yaptım; şimdi sıra bana geldi. Ben sustum, saklandım nefesimi tuttum... Beni çok adi bir derkeye indirdiniz... İşte şafak söküyor... Şimdiye kadar yerimden kımıldamadım... Evet ben bir adi satıcıdan başka bir şey değilim. Ben sattım, siz yediniz. Şimdi artık serbestim, yeniden hakim olmağa başlayorum ve hicabımın dar çenberlerinden kurtuluyorum.

MARKO— Oğlum, ne yapmak istediğinizi bilmeyorum, fakat hiç kimsenin ıstıraplarınıza, eleminize tecavüze hakkı yok... Hiç kimse de sizi teselli edemez; hattâ sizi her taraftan saran saadet bile yaşlarınızı dindiremez... Şehrin kurtulmuş olduğu şu dakîkada biz de size çok pahalıya mal olan bu kurtuluştan müteessir olmağa başlayoruz... Elimizde olmadan bütün meşakkatleri çeken insanın önünde başlarımızı eğiyoruz... Size söyleyecek söz bulamayorum; fakat çok sevdiğiniz sesim son bir defa olarak kalbinize nufuz edebilirse, çok rica ederim oğlum, körükörüne hiddetinize ve felaketinize mağlup olmayınız... Bu günler elbette geçecektir. Biraz sabırlı olun. Vanna gelecek, göreceksiniz... Hakkında fena fikirlere düşmeyiniz, hiç kimseyi incitmeyiniz ve kat'iyen ta'miri gayrıkabil bir iş yapmayınız. Çok büyük bir ıztırap içinde yapılan, söylenen şeyler pek tabii olarok ta'miri kabil olmayan şeylerdir. Vanna nerede ise döner... Hem mes'ut, hem müteessirdir... Elbette... Ona hiç bir şey isnad etmeyiniz. Kendinize hakim olamayacaksanız gelir gelmez onu görmeyiniz!... Bu büyük hareketinizin oyuncağı olan biz zavallılar için geçen şu bir kaç saat içinde bir çok teselli menba'ları var... Aff etmek ve sevmek çok ulvi iki harekettir...

GİDO— Hepsi bu kadar mı? Şimdi tatlı, müdaheneli lafların sırası değil; size son bir defa olmak üzre söz söylemenize müsaade ettim. Çünkü sizin hikmetlerinize mukabil benim hayatım mahv oldu... Bana tavsiye ettiğiniz şey! Beklemek, sabırlı olmak, kabul etmek, aff etmek ve ağlamak!... Fakat hayır, artık tahammül edemem... Daha başka şeyler söylesenize, ne duruyorsunuz? Ben böyle akıl ve mantığı kabul etmeyorum ve hicabımdan kurtulmak için kelimeler değil, başka şeyler isteyorum.., Yapacağın şey gayet basittir. Bir adam Vannayı aldı; bu adam mevcut oldukça Vanna bana ait olamaz. Ben mastarlardan mürekkep bir kanunu ta'kîb etmeyorum. Ben, kalbi hiss eden her insanın taptığı kanuna göre hareket ediyorum... Pizanın yiyeceği içeçegi tamam... Müdafaası da eyi... Kendi kesemden beslediğim bâzı kahraman askerler, bugünden iytibaren emrimin altındadırlar... Onları alıp istediğin yere gidebilirim... Vannaya gelince; o adam dünyada mevcut olmadığı gün onu aff edeceğim... Zavallı, ne fena bir surette kandırıldı? Onun merhameti ve yüksek kapliliğiyle oynadılar... Pek a'lâ; bunlar, mazide acı bir hatıra olarak unutulabilir, fakat burada, mevcudiyeti yüzümü kızartan birisi var... Bu adamın yegâne vazifesi asil ve

büyük bir aşka destek olmaktı... Fakat şimdi o aşkın felaketini hazırladı ve onun düşmanı oldu... Mamafi çok geçmeden dehşetli fakat adil bir harekete şahit olacaksınız: Ben babamı tel'in ediyor, onu yanımdan koğuyor ve ismini nefretle anıyorum...

MARKO— Oğlum, beni tel'in ediniz, yeter ki onu aff ediniz... Bütün kabahatler benim olsun, zararı yok... Zaten şurada pek az bir zamanım kaldı... Gidiyorum çocuğum, ve beni bir daha görmeyeceksin. Anlayorum ki huzurum size ıztırap veriyor; fakat beni görmeden sizi göreceğimi ümid ediyorum. Mademki hiç bir şey ümid etmeden başımı alıp gidiyorum, size yaptığım fenalığı aff edeceğiniz güne kadar yaşamayı ümid ederim. Evet, sizin gibi hayatın ortasında olanların affı biraz uzun sürer... Sizden yalnız bir şey rica edeceğim... Son defa olarak Vannanın kollarınıza atıldığını görmekliğime müsaade edin! Sonra hiç esef etmeden ve size hak vererek gideceğim... İnsani sefaletleri bir ihtiyarın taşıması daha doğru olur; çünkü esasen atacağı adımlar sayılıdır...

(Markonun son cümlelerinde dışarda müphem ve kuvvetli bir gürültü işitiliyordu. Biraz sonra bu gürültü fazlalaşır, yakınlaşır ve belli olur. Evvela birisini bekleyen insanların karışıklığı, sonra alkışlar duyulur. Yavaş sesler belli olur: "Vanna, Vanna! Monna Vannamız!" Yaşasın Monna Vanna!... Vanna, Vanna, Vanna!

Taraçaya doğru atılır:

MARKO— Vanna geliyor... Orada, halkın arasında... Onu alkışlayorlar... Dinleyiniz!...

(Borso ve Torello taraçada onu ta'kîb ederler, bu sırada bir sütuna dayanarak, Gido yalnız kalır ve uzaklara bakar. Bu sahnenin devamınca dışarının gürültüsü tedrici bir surette yaklaşır).

Taraçada:

MARKO— Oh... Meydan, yollar, ağaçlar, pencereler hareket eden baş ve kollarla dolu... Adeta taşlar, yapraklar tuğlalar insana kalp olmuş... Fakat Vanna nerde? Kapanan ve açılan bir buluttan başka bir şey görmeyorum!... Borso, zavallı gözlerim mi gürmeyor? İhtiyarlık, göz yaşları, endişe gözlerimi kör ediyor... Nerede acaba? Onu görüyormusun? Ne taraftan onu karşılamaya gideyim?

İhtiyarı tutarak:

BORSO— Hayır inmeyiniz... Dışarda çok kalabalık var... Kadınları çiğneyorlar... Çoçukları devirivorlar... Bunun ne luzumu var bilmeyorum; hem nerede ise Vanna gelir... Yaklaşıyor... İşte şurada, başını kaldırıyor, bizi gördü... Şimdi daha çabuk yürüyor. bize bakıyor ve tebessüm ediyor...

MARKO— Demek ben onu görmeden siz görüyorsunuz... Ah! Gözlerim hiç bir şey fark edemeyor... İlk defa olarak bana bir çok şeyler öğreten, fakat bu saadeti gizleyen ihtiyarlığa la'net ediyorum!... Lakin mademki onu görüyorsunuz, söyleyin, nasıl? Yüzü nasıl, yüzünü görüyor musunuz?

BORSO— Muzafferane bir surette geliyor... Çok mes'ut görünüyor...

TORELLO— Fakat yanında yürüyen adam da kim?

BORSO— Bilmeyorum... Tanımayorum... Yüzü örtülü...

MARKO— Ahalinin heyacanını hiss ediyor musunuz? Bütün saray adeta ürperiyor... Saksılardaki çiçekler yerlere düşüyor... Oh ya Rabbi! Görmeğe başlayorum! Ahali parmaklıklara yanaşıyor...

BORSO— Evet, kalabalık Vannanın önünde açılıyor... Ona çiçekler, hurma dalları atıyorlar... Anneler, dokunması için ona çoçuklarını uzatıyorlar... Sakınınız, yaklaşıyorlar... Artık onlara söz anlatmak mümkün değil... Merdivenlere çıkarlarsa hepimiz yere yuvarlanırız... Fakat her taraftan önlerine muhafızlar çıkıyor... Gidip parmaklıkları kapamaları için emir vereyim...

MARKO— Hayır, hayır! Brakınız sevinç buraya kadar saçılsın! Ey benim zavallı ve eyi kalpli vatandaşlarım!... Ben de sizler gibi mestim ve sizler gibi haykırıyorum!... Ey Vanna! Vannam... İlk basamağın üzerinde gördüğüm sen misin? *(Vannayı karşılamak için inmek ister fakat Borso ve Torello onu zapt ederler.)* Çık, çık Vanna! Beni burada tutuyorlar, bırakmayorlar... Sevincimden korkuyorlar... Çabuk ol Vanna! *(Vazolara koşar ve çiçekler koparırarak bütün kuvvetiyle merdivenlere atar.)* Benim de, hayatı takdis etmek için çiçeklerim var!... Benim de zaferi tetviç için zanbaklarım, güllerim var!...

İkinci Meclis

Evvelkiler, Prenzival, Vanna

(Alkışlar gittikçe fazlalaşır. Vanna, Prenzivalin refakatinde merdivenin yükseğinde görünür ve Markonun kollarına düşer, kalabalık merdiveni ve taraçayı işgal eder fakat Vanna, Prenzival, Marko, Borso ve Torellonun teşkil ettikleri grupun uzağında durur.)

VANNA— *(Markonun kollarına atılarak:)* Babacığım, çok mes'udum...

MARKO— *(Onu derağuş ederek:)* Ben de kızım, seni gördüğüm için içim içime sığmayor! Brak da seni biraz seyr edeyim... Görüyorum ki, o korkunç düşman, gözlerindeki parıltının en küçük bir zerresini, dudaklarındaki tebessümü alamamış...

VANNA— Babacığım, size söyleyeceğim... Fakat Gido nerede?... Her şeyden evvel onu görmem, anlatmam lazım... Nerede?

MARKO— Gel Vanna, işte şurada duruyor... Gel, beni redd ediyorlar; belki hakları da var; fakat seni aff ediyorlar... Seni tutup onun kollarına atmak isteyorum... *(Bu sırada Gido Vannaya doğru ilerler. Vanna konuşmak ve kollarına atılmak ister gibi bir hareket ya-*

par; fakat Gido, ani bir hareketle, onu yerinde mıhlar, iter; ve etrafındakilere dönerek:)

GİDO— *(Sert ve âmir bir sesle)* Bizi yalnız bırakınız!

VANNA— Hayır, hayır!... Hepiniz de bekleyin!... Gido, sen meseleyi bilmeyorsun... Sana, onlara söylemek isteyorum!... Gido, ben buraya tertemiz olarak geliyorum; ve hiç kimse...

GİDO— *(Vannanın sözlerini keserek ve onu iterek, hiddetli bir sesle bağırır.)* Sen, yanıma yaklaşma! Bana artık dokunma! *(Salonu doldurmağa başlayan fakat o ilerledikçe gerileyen kalabalığa doğru:)* İşittiniz mi?... Dışarı çıkmanızı ve bizi yalnız bırakmanızı rica ederim. Burada ben hakimim... Borso, Torello, gidip muhafızları çağırın! Ah! Şimdi maksadınızı anladım! Büyük bayramdan, şenlikten sonra güzel bir sahne seyr etmek isteyorsunuz!... Fakat siz buna layık değilsiniz... Şimdi herşeyiniz tamam; ben sizin için kendimi sattım... Daha ne bekleyorsunuz? Haydi def olup gidin! Patlayıncaya kadar yiyin! Haydi gidin, için... Size, çıkın diyorum, duymayor musunuz? *(Kalabalıkta ses çıkmaz, yavaş yavaş sessizce çıkarlar.)* Hâlâ bekleyenler mi var? *(Babasını şiddetle kolundan tutarak.)* Siz de, bilhassa siz... Evvela siz çıkmalısınız... Ah! Bir mezarda imişim gibi yalnız kalmak isteyorum... *(Yerinden kımıldamayan Prenzivali göstererek)* ve siz? Orada yüzü örtülü bir heykel gibi duruyorsunuz, kimsiniz? Yoksa hicap ve ölüm habercisi misiniz? Buradan çıkıp gideceksiniz hâlâ anlamadınız mı? *(Bir nöbetcinin mızrağını alarak:)* Vucudunuzu delik deşik ederek sizi dışarı atmamı mı isteyorsunuz? Kılıcınızamı dokunuyorsunuz? Benim de kılıcım var; fakat onu bir kişiye karşı kullanmak istemem... Fakat başınızı saran bu örtüler de ne? Benimle alay mı ediyorsunuz? Cevap vermeyorsunuz, değil mi? Sizin kim olduğunuzu bilmek isterim. Hele biraz bekleyin!... *(Yüzündeki sargıları koparmak için yanına yaklaşır. Vanna ikisinin arasına atılır.)*

VANNA— Ona dokunmayınız!...

GİDO— *(Hayretle durarak)* Ah! Vanna? Sen misin? Bu kuvvet nereden geliyor?

VANNA— Beni o kurtardı...

GİDO— Ya!... Demek seni bu adam kurtardı!... Evet iş işten geçtikten sonra seni kurtardı...

VANNA— *(İnce, hafif bir sesle:)* Brak beni, sana her şeyi anlatayım!... Gido, çok rica ederim... Bir kelime ile her şeyi öğreneceksin... O, beni kurtardı, diyorum. Beni müdafaa etti, bana hürmet etti... Bana dokunmadı bile... Bana sığınarak buraya geldi... Ona söz verdim... Yâni senin namına... Biraz bekle, hiddetin geçsin... Brak da konuşayım... Bir hareket bile yapmadı, bir...

GİDO— Fakat bu adam kim oluyor? Kimdir?

VANNA— Prenzival...

GİDO— Kim? Prenzival mi? Bu adam mı? Bu adam Prenzival mı?

VANNA— Evet, evet; senin misafirin... Onun sana iytimadı var... O, bizim halâskârımızdır...

GİDO— *(Hayretle biraz durur, sonra gittikçe fazlalaşan bir hayretle, Vannanın sözlerini kesmesine meydan brakmadan,devam eder.)* Oh! Vanna, seni takdis ediyorum. Seni seviyorum... Şimdi maksadını anlayorum. Evet hakkın vardı... Bu suretle hareket edeceğin hatırıma gelmemişti... Kurnazlığını anlamağa başlayorum... Evet ouu buraya getirmek lazımdı... Zaferimiz hakikaten büyüktür... Evet, çiçekli bir dalın arkasından koşan bir kuzu gibi seni ta'kîb ediyordu... Şimdi ağımıza düştü... Evet, hakkın vardı... Onu orada, çadırında öldürseydin bunu kimse bilmezdi... Bu hile nasıl aklına geldi? Ah! Bunu herkese söylemelisin. *(Taraçaya koşar, ve alabildiğine bağırır.)* Prenzival! Prenzival! Düşmanımız yakalandı!... *(Düşmanı yakalayarak:)*

VANNA— *(Ayaklarına düşerek onu tutmak ister)* Hayır, hayır; beni dinle... Hayır, sözlerimi yanlış anlayorsun... Sana yalvarırım Gido... Hayır, yanılıyorsun...

GİDO—*(Kurtulur ve bağırır)* Brak beni; göreceksin... Herkesin öğrenmesi lazım. *(Halkı çağırarak)* Şimdi gelebilirsiniz!... Siz de baba, geliniz!... Büyük bir mu'cizeye şahit olacaksınız!... Cereyan edecek hadiseden taşların bile haberi olmalı... Şimdi Vannamı, aziz Vannamı alkışlayabilirsiniz!... Sizinle beraber ben de onu bütün kuvvetimle alkışlayorum... *(Taraçaya koşuşanları salona doğru iter.)* Bu defa güzel bir manzara seyr edeceksiniz!... Evet, dünyada adalet vardır... Hayatımın devamınca onu ârızalı yollarda, ormanlarda, sokaklarda arayacaktım... Fakat işte taliim onunla beni karşı karşıya koydu... Bunu yapan Vannadır... *(Markoyu kolundan tutarak:)* Bu adamı iyice görüyor musunuz?

MARKO— Evet; kimdir?

GİDO— Onu görmüştünüz; onunla konuşmuştunuz... *(Prenzival Markoya doğru başını çevirir, ihtiyar onu tanır:)*

MARKO— Prenzival!...

GİDO— *(Ahalide hareket.)* Evet, evet kendisi, ta kendisi... Yaklaşsanıza canım, işte görünüz, ellerinizle dokununuz, sual sorunuz... Belki yeni bir haber getirmiştir! Oh, şüphesiz ki bu artık eski kahraman değil, fakat şimdi merhamet duymayorum!... O işitilmemiş, canavarca bir hileyle elimden karımı aldı, dünyada veremeyeceğim yegâne şeyimi aldı. Ve şimdi de adalet ve adaletten daha güzel mukabil bir hile, onu buraya, bahş edeceğim yegâne mükâfatı benden istemeğe getirdi... Bir mu'cize beklemekte hakkım yok mu imiş?... Yaklaşın, korkmayın; bir yere kımıldayamaz... Fakat kapıları iyice kapatınız!...

(Alt tarafı var)

Geçmiş Zaman olur ki Hayali Cihan değer!

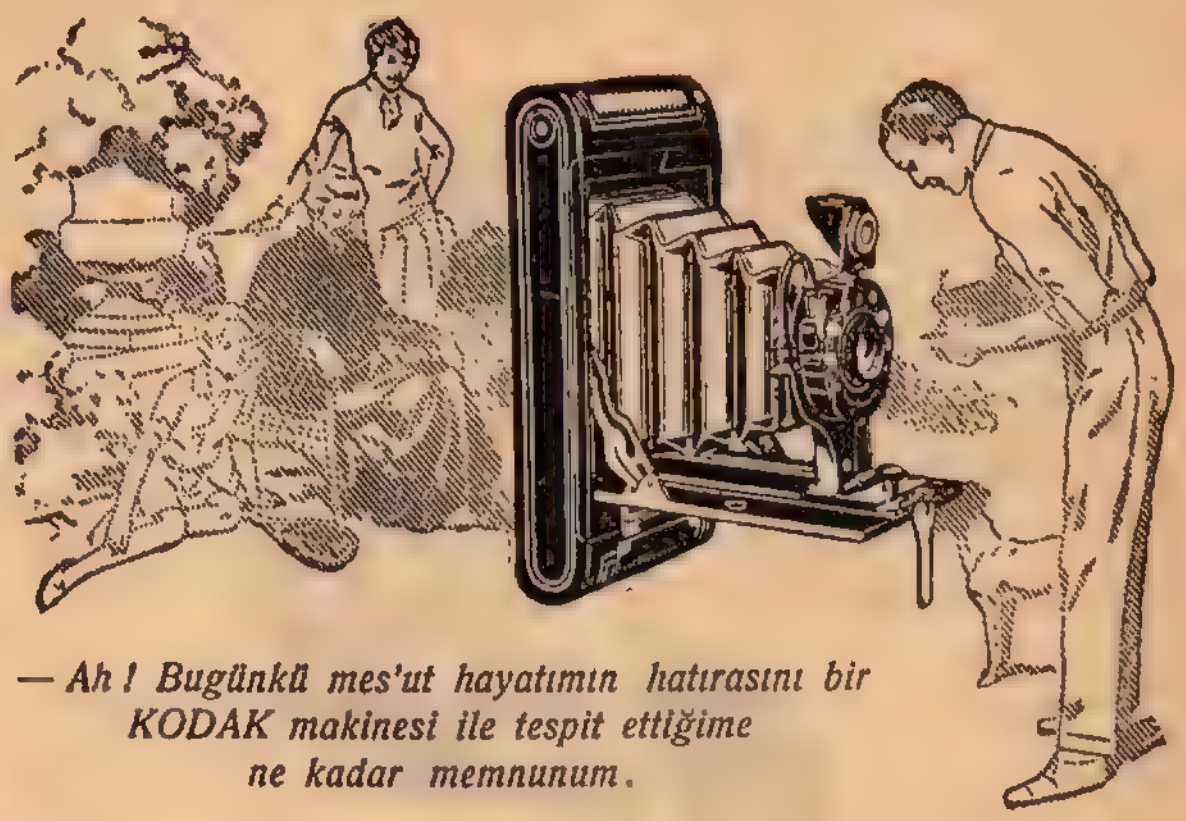

— Ah! Bugünkü mes'ut hayatımın hatırasını bir KODAK makinesi ile tespit ettiğime ne kadar memnunum.

Bu cihan değen hayal «Kodak» sayesinde daima canlı bir hakîkat olarak yaşayabilir

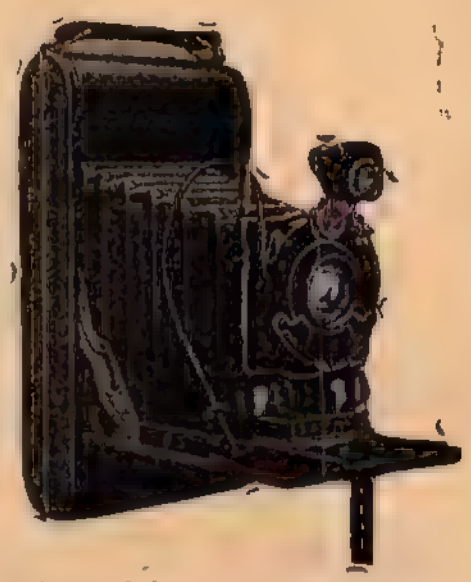

Kullanılması çok kolay Pocket Kodak makinesi

Makineler içinde en şanlısıdır "Kodak",
Dünyanın her yerine saldı bugün dal budak.

Resmi aslından güzel olur kâat üstüne,
Hemde gayet süratli, bir lahzada şippadak,

Bu ta'til mevsiminde "Kodak" tır hiç şüphesiz!
Her babanın oğluna adayacağı adak!

Sekiz yaşındaki bir çocuğun bile kullanabileceği en son sistem Brownie Kodak makinesi

Bugün, büyük küçük hepimizin yaşadığımız hayat yarın bir **mazi** olacak. Biz bu mazide gördüğümüz tatlı hatıraları sadece hayalimizde canlandıracağız. Ve içimizi çekerek:— Ah! diyeceğiz, keşke... keşke vakît, fırsat bulsa idik te bugün **mazi** olan bu hayali bir fotograf makinesinde tespit etse idik!

Üzülmeyin! Eğer yarın da bugün gibi nadim olmak istemezseniz hemen evinize bir **Kodak** fotograf makinesi alınız.

Kodak, aile saadetini yaratan ve neş'eli günlerinizin mes'ut hatıralarını yaşatan en son fen harikasıdır.

Düşünmeyin! Bir da'vete, bir eğlenceye elinizde **Kodak** la gittiğiniz zaman her kes etrafınızı nasıl bir sevinç alâkası ile sarar. Bu sevinçten siz de uzak kalmayın.

KODAK

Fotograf makinesi gayet basit ve öğrenilmesi bir kaç dakîkada kabil, kolay bir şeydir.

Sekiz yaşındaki çocuktan seksen yaşındaki ihtiyarlara kadar her kes kullanabilir. Kodak makineleri her keseye uygundur.

kendilerinden sakınır. Ağız ODOL ile çalkanacak olursa nefes her daim serin ve hoş olur.

Bunu Kim Söyleyebilir?

Bu kadın bu kadar genç, bu kadar güzel, bu kadar sevimli olduğu halde herkes kendisinden sakınıyor. Nefesi nahoş olan kimselerin güzel ağızları olsa bile herkes

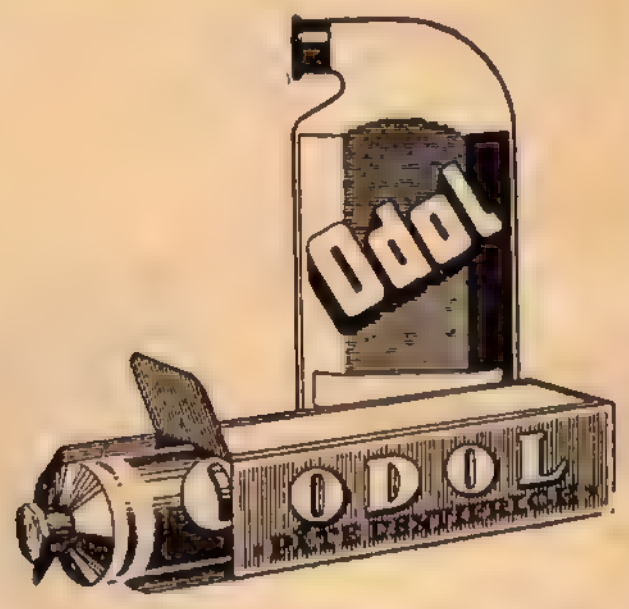

Mütareke Acıları

İşgal günlerinin feci' hatıralarını anlatan bu kîymetli kitap Maarif vekâleti ta'lim ve terbiye hey'etince takdir edilmiştir. Bu gibi eserlerin neşrini teşvik eden Ta'lim ve terbiye hey'eti reisi Mehmet Emin Beyefendinin, eserin muharriri Kemaleddin Şükrü beye gönderdiği şu mektup Mütareke Acıları kitabının kîymeti hakkında bir fikir vermeye kâfidir:

"İkdam gazetesinde tefrika suretinde neşr edilen (İşgal Facialarından: Mütareke Acıları) tetkîk ve mutalea edilmiştir. Vatanın uğradığı felaketli günleri, kuvvetli bir görüşle tasvir eden eserinizin, kitap şeklinde Milli kütüphanemize nakl edilmesi memleket ve gençlik için büyük bir kazanç olacaktır. Bu eserin bütün kütüphane ve Okuma Odalarımıza memnuniyetle ta'mim ve tavsiye edilece ğini, hürmetlerime terdifen arz eylerim efendim."

200 sahifalı olan bu kitap 75 kuruşa Muhit idarehanesinden tedarik edilebilir...

Çocuklarınızı sevindirmek için vereceğiniz en eyi hediye hiç şüphesiz

Oyuncaktır!

İstanbulda Fincancılar yokuşunda N. 62

H. Körpeyan

Oyuncak mağazasında toptan ve perakende binlerce çeşit oyuncak vardır.

Mal almak şartiyle "Muhit" mecmuası ile muracaat edenlere bir oyuncak hediye verilir.

Yazı Musabakamız

Ve iştirâk eden gençlerin eserleri

ŞİİR musabakası için aldığımız pek çok yazılar arasında hakîkaten güzel, hakîkî şiir sayılabilecek olanlar az değildir. Genç tahassüsler sahifemiz bu ay ikileşti, ve eminiz ki kari'lerimiz de bu eserlerde şiir güzelliğini bulacaklardır.

«Gönlümün sesi» ni yazan genç büyük şairlerimizin ilhamına varis bir şair namzededir.

İnleyen nefesimle yalçın kayalar kırsam
mısraı Nef'iyi,

İçimden taşan derdim kendi kalbime sığmaz
mısraı da Fuzuliyi hatıra getirir.

«Fuzuli» hakkında yazıp bize gönderdiği diğer bir manzumesinde okuduğumuz:

Bu gönül kendine derdi zevk sandı, mısraı da hakîkaten Fuzuliye yakışacak bir güzelliktedir. Kendisine dünyanın büyük şairlerini de okumağa çalışmasını tavsiye ederiz.

«Gurbette gece» ince bir lirizm numunesidir. Kalbini tabiata teslim eden bu hassas genç şi'ri terk etmemelidir.

Vahdet Gültekin *Boğazda Akşam,* ile yeni bir nefis levha tersim ediyor.

Akşamın saçlariyle sessizlik örülürken
hayali ne kadar orijinal bir incelikte. Bu hayal iki mısraa taksim olunmamış olsaydı şekil de tamamiyle kusursuz olurdu.

«Adım Adım» da manzumenin derin hazinliğiyle mütenasip bir şekil seçilmiş. Nefis bir şiir, bir az kafiye eksikliği hiss olunmasa.

Genç tahassüsler sutunlarında neşr olunanlara mükâfatlar verilmiştir. Déroulède den terceme edilen «Sığınak» da mükâfat almıştır.

*
* *

KÜÇÜK hikâye musabakasına iştirâk edenlerin adedi arttı, on kadar küçük hikâye aldık. İçlerinde beğendiklerimiz vardır, fakat onlar da ya fazla hazin, ya fazla nasihat dolu, ya da garami dozu haddinden aşırı. Bâzıları da sinematografik bir hareketten ibaret ve iytinasız. Bu muhtelif yazılar arasında «Yıl dönümü» belki de en eyi yazılınışıdır. Fazla hazin olduğu için neşr etmeyoruz. «Fakîr kalbi», «Bir insanın tarihçesi» de zikre değer eserlerdir. «Posta hatası» iytinalı bir tevsi' ile yazılmış olsa pek hoş bir küçük hikâye olur.

«Muhit» te küçük hikâye numunesi olacak bir çok eserler vardır: Bu nüshada Yedi Metelik, Öyle Yemeği, geçen nüshada Hugo nun Fakîrleri, vs. vs. Yukarıda zikr ettiğimiz eserlerin muharrirleri ve diğer musabakalarımıza iştirâk edenler bu numunelere dikkat ederlerse gerek mavzu intihabı, gerek teknik cihetinden bâzı istifadeler te'min edebilirler, fikrindeyiz.

Bu ayın Küçük Hikâye mükâfatlarını « Gülüzarın Köpeği » ve «Yıl Dönümü» yazılarına veriyoruz.

Musabaka Şartları

LİSE talebeleri arasında bir yazı musabakası açıyoruz. Musabaka başlıca üç saha üzerinde olacaktır:

1 — küçük hikâye (en çok 1000-2000 kelime).
2 — küçük tasvirler.
3 — küçük şiirler.

Mevzu'larını intihapta her kes serbesttir. Ancak yazılışta aşağıdaki noktalara rıayet etmek şarttır;

a) Hikâyelerin eşhasına, kahramanlarına en yüksek derecede *ceht ve gayret* sarf ettirilmelidir.

b) fenalık, velev tenkît için olsun, teşrih edilmemelidir.

c) Ahlakî nasihatlar vermemelidir.

d) Gayeye vusul için gayrıahlakî vasıtalar tecviz edilmemelidir.

e) Yüksek hiss ve seciyelerin (sevginin, acımanın, fedakârlığın, sebatın, tefehhüsün, ma'nevi yükselme arzusunun, kuvetli iradenin...) inkişafı daimi bir merak ve alâka ile takîb olunmalıdır.

MUVAFFAK olanların eserleri Muhitte neşr edilecek ve kendilerine kazanacakları dereceye göre, bir liradan on beş liraya kadar nakdi mükâfatlar, kitap, Muhitin obonmanı ve diğer hediyeler verilecektir.

Musabakamız daimidir. Bir ay zarfında alacağımız eserlerin neticeleri ertesi ayda çıkacak nushamızda neşr edilecektir.

HOLLYWOODA

Tehacüm eden genç kızlar

Sinema genç kızlar için kolay bir meslek midir? Mary Pickford sinemacılık hakkında ne diyor?

Mary Pickford (sağdan 3 cü), Hollywood semasında kendilerine bir mevki' te'min eden genç yıldızlar arasında.

HOLLYWOODU ziyaret eden bir yolcunun ilk düşündüğü şey şudur: "Bu şehirde ne kadar güzel kızlar var!„

Lokantalarda çalışan hizmetçiler ile veznedarlar, dükkânlardaki tezgâhtarlar, idarehtanelerdeki kâtibeler, daktilolar, stenografiar, telefoncular hepsi biri birinden güzel.

Bunlar sinemanın cazibesine kapılarak ve güzelliklerine güvenerek Hollywooda gelmişlerdir. Aktrisliğe kabul edilmeyince bu gibi işlere katlandılar.

Bâzı genç kızlar ancak Hollywooda gidecek kadar yol parası biriktirmiş olarak buraya gelirler. Bunların büyük bir kısmını hayır müesseseleri, yurtlarına iade eder. Bir kısmı da muavenetten mahrum kaldıkları için ve yahut muvaffakîyetsizlikle avdet etmekten utandıkları için her hangi bir işle orada kalırlar.

Hollywood studyolarında her gün — erkek ve kadın — 600 oyuncuyu meşgul edecek iş vardır (figüranlar bu adede dahil değil). Buna mukabil orada 7000 tecrübeli aktör ve aktris iş beklemektedirler! Bunlar arasında tiyatro sahnesini terk etmiş san'atkârlar ile sözlü filmin iycabından dolayı eski mevkiini kayb etmiş sessiz film yıldızları da var. İşte yeni gelenlerin ne kadar güç fırsat bulacakları bundan anlaşılır.

Evvelden beri çetin bir meslek olan sinemacılık sözlü film sebebinden büsbütün güçleşti.

Sinema aktrisliği için yüzün ve bedenin güzelliği pek mühim ise de en sonra nazarı-iytibara alınan bir meziyettir. Bundan evel lazım gelen şerait pek çok, pek mütenevvi' ve hattâ mütenakızdır.

Evvela tahsil, terbiye, zekâ ve ma'lûmat lazım. Bunlar eyi bir mektepte elde edilebilir.

Sonra güzel bir ses lazım. Kibar kadınlar rolünü oynayacak aktrisin yalnız etvar ve harekâtı değil, sesi de kibar olmalı.

İşte en güç şey budur. Rolün metnini ezberlemek kolay ise de onu sevimli ve pürüzsüz bir şive ile tekellüm etmek herkesin kârı değil. Umumiyet üzre böyle bir şive ancak terbiyeli bir aile ve kibar bir muhit içinde yetişmiş kızlarda bulunur. Yoksa bunu iktisab etmek için bir tahsil ve terbiye devresi lazım.

Sinema aktrisi hem eyi dans etmeli hem de sporcu olmalı: yüzmek, ata binmek, otomobil kullanmak, tenis ve golf gibi sporlara alışık olmalı.

Musikîye vakıf olması hassasiyetinin inkişaf etmesini ve etvar ve harekâtında ahenk husule gelmesini te'min ettiği gibi bilhassa piyano tevazün, kemam da zarafet ve letafet bahş eder.

Fakat hepsinden mühim nokta; kuvvetli bir seciyedir. Sinema aktrisi ferdiyet ve mümtaziyete sahib olmalıdır.

Bütün bu evsafı nefsinde cem' eden bir kız sinema aktrisliğinde muvaffak olursa, değil yıldız olmak, sadece mevkîini muhafaza etmek için yılmaz bir azm ve sebat ile çalışmak, daima çalışmak lazım.

Mary Pickford diyor ki: "Sinemacılıkta en sonra nazarı dikkata alınan şey güzelliktir."

Hollywoodda iş bekleyen 7000 tecrübeli aktör ve aktris var.

Sinema seyircilerinin tiyatro seyrcilerinden çok daha müşkülpesend olduğu mücerreptir. Filmde gerek tavr ve harekette gerek şivei-telaffuzda en küçuk noksanlar pek ziyade mubalağa edilir.

AHLÂK cihetine gelince bu hususta yapılan tahkîkattan anlaşıldı ki sinemacılık genç kızlar için her hangi bir meslekten daha tehlikeli değildir. Kendilerini ma'nevi sukuttan koruyan en kuvvetli âmil ahlâktır: sade nazariyattan ibaret değil, insanın ef'al ve harekâtında müessir olan ameli bir ahlâk. Ailesi içinde esaslı bir terbiye görmüş bir kızın sukutu ihtimali nispeten pek azdır.

Pek cazibeli fakat pek çetin bir meslek olan sinemacılıkta en elîm cihet şudur: Bir aktris yıldız mertebesine yükseldiği zaman gençliği üful etmek üzredir.

(Mary Pickford ile vakî' bir mülakattan alınmıştır.)

Sihhat ve güzellik

Perhiz hakkında

YENİ moda tuvaletlere endamını uydurmak için fazla perhiz edenler hata ederler. Tabiat inkâr edilen hakkını er geç alır ve bâzı faizlerini de unutmaz. O halde ne yapalım, hepimiz eski hanımefendiler gibi yus yuvarlak bir hale mi girelim? denilecek. Yok canım, hiç öyle şey olur mu? İnsanın bu hareket ve faaliyet devrinde şişmanlamak için pek fazla hüsnü-niyeti olmalı. Siz eskilere bakmayın. Onlar akşama kadar evlerde kapanır, âdeta besiye yatarlardı. Yegâne zevkleri de ya yemek ya süslenmekti. Bizim ise yapacak nelerimiz var. Bana kalırsa insan canının istediğini yemek, fakat bunu eritip yakacak surette yaşamakla, aç ve bitap gezerek elde edeceğinden daha güzel bir endam te'min edebilir. Bir de bu perhiz bahsinde her kaide öyle umuma teşmil edilemez, adamına ve yaşamak tarzına göre değişir. Asude bir hayat geçirenlerle iş başında bulunanların, kolları veya beyinleri ile çalışanların gıdaları başka başka olmak lazım gelir. Birincilerin yedikleri eti günde bir defaya indirmeleri ve haftada bir gün yalnız meyva ve sebze ile geçinmeleri ne kadar ma'kul ise ikincilerin aynı usulü tatbikleri bâzan tehlikeli bile olabilir. Boyun muayyen bir sîklete tekabül etmesi me'selesi de çok yanlış bir surette anlaşılmıştır. Bu umumi

bir kaide olmakla beraber mesela iri veya ufak kemikliler için hep aynı mîkyas kullanmak bilmem ne dereceye kadar muvafık olur? Zaten böyle şeyler için en eyisi bir hekime danışıp ona göre hayatını tanzim etmektir.

Sarımsak

ESKİ yunanlıların, yiyenleri ma'betlerine girmekten men' ettikleri bu nebatı bugün doktorlar bize nefes borularının ve ciğerlerin en mükemmel bir «dezenfektan»ı olarak tavsiye ediyorlar. Damar hastalıklarında tansionu azaltmak, küçüklerde solucanları düşürmek, veremlilerin şifasını vermek için ve daha bir çok hususlarda sarımsağın te'sirinden bahs ediliyor. Kokusunun uzun müddet devamına bakarak hazmının ağırlığına hükm edenler çok aldanırlar. Çünkü bu kokunun sebebi ancak sarımsağın ciğerler vasıtasiyle ihraç edildiğidir. Elli yaşını geçenlerin, hazımları muntazam olmayanların, iştahasız ve uykusuzların, biber ve hardaldan daha münebbih olmakla beraber onların mahzurlarını arz etmeyen sarımsaktan mu'tedil bir surette yemelerini tavsiye ederiz. Napoleonun her yemeğe sarımsak konulmasında ısrar ettiği ve Mirabeau'nun nutuk iyrad etmeden daima bir diş sarımsak çiğnediği meşhurdur. Velhasıl sarımsağı sevmesek bile bunu hayatta daima tesadüf edilen ve eyilikleri hürmetine kusurları bağışlanan seyler listesine geçirmek lazımdır.

Emine Saffet

Evin idaresi ve Çocukların idaresi

GÜZEL bir bahar sahabı. Feriha kapının önündeki çayıra çıkacak, hüçük arkadaşlariyle oynayacak. Tek düğmeli iskarpinleri çözük. Annesi: "İliklemem" dedi.

İskarpinini iliklemek pek a'lâ elinden geldiğini annesi biliyordu. O sabah inadı tutmuştu.

Bu mes'ele tam bir saat bir çeyrek devam etti. Sonunda Feriha iskarpinini iliklemeden oyun oynamaya gidemeyeceğini anladı. Aşçı kadın da annesinin gösterdiği sabra ve soğuk kanlılığa hayret etti:

— Maşallah, dedi, sabırlısınız. Eh, insanın zihninde başka şey olmazsa bunlarla bu yolda uğraşabilir.

Feriha artık her sabah hiç ağlamadan giyinir, çayıra koşar, oynardı. Fakat o çayırın kenarında işlek bir cadde var, şehirden gelen otomobiller, dağdan inen arabalar hep oradan geçiyor. Vakıa çayır caddeden iki sıra çınar ağaçları ile ve bâzı yerlerde de az çukur bir hendek ile ayrılmışsa da çocuğun oraya kadar koşması ihtimali var.

Sobalar sökülecek, ortalık silinecek, çamaşır yıkanacaktı, Ferihanın annesi bütün bu mühim işleri ertesi haftaya bıraktı. Geçen yazdan kalma esvapları çıkardı, ta'mir etti, sökük dikti, çorap yamadı, velhasıl zihnini meşgul etmeyecek kolay işlerle pencere önünde vakit geçirirken gözü hep çocuğunda idi. Luzumu oldukça: "Şurada dur!... Oraya gitme!" diye seslenirdi. Nihayet küçük kız tehlikeli mıntakadan uzak kalmaya tabiatiyle alışınca evin geri kalan işleriyle uğraşmaya başladı.

Aile kalabalık, maişet esbabı mahdut, çocuklar da yaramaz olursa hem evi idare etmek, hem kocasına ve çocuklarına bakmak bir kadın için epeyce zor bir mes'eledir

Bunu hall etmek için en mühim iki âmil: *zamanın müsait olması ve ev halkının işe iştirakidir.*

Zaman kazanmak için hatıra ilk gelen çare erken kalkmak, geç yatmaktır. Halbuki sıhhatini feda etmeden uykusunu feda etmek her kes için mümkün değil. Eksik uykudan dolayı âriz olan yorgunluk ve baş ağrısı büsbütün ma'kûs bir netice verir.

Telaş etmekte de bir faide yoktur. İki saatlik işi bir saate sığdırmak nazariyesi her ne kadar cazip görünürse de bunun da tatbikî nahoş neticeler verir.

Hizmetçi mes'elesi her yerde güçleştiyse de bizim memlekette henuz hâd buhran mertebesine varmadı. Pek mütevazı' ailelerde bile bir besleme yahut aşçı kadın bulunur. Hizmetçi, çocukları sever ve hallerinden anlarsa pek kîymetli yardımı olur.

Sabahları Kahvaltı hazırlayan ideal bir koca

Mamafi her evde muvakkat hizmetçi buhranı ihtimali olabilir. Hizmetçisiz kalındığı zaman sabahleyin valide bir küçük yaramazla uğraşırken kahvaltıyı hazırlayan ideal zevçler vardır.

Ablaların, ağabeylerın de küçüklere bakmaya yardımı olabilir. Bunların mektep vaktinden evvel işleri o surette taksim edilebilir ki her biri bir küçükle meşgul iken anneleri de sofrayı hazırlar.

ÇOCUKLARIN terbiyesi hususunda bir kadın en kîymetli yardımı kocasından görebilir. Onun çocuklar üzerinde otoritesi daha müessir olabileceği gibi fikrinden de çok istifade edilebilir. Ancak sabahleyin telaş içinde işine giderken dert dinletmeye kalkışılır ve yahut akşam yorgun avdet ederken kapının eşiğinde: "Söyle ben bu çocukla nasıl başa çıkacağım!„ feryadiyle karşılaşırsa çirkin bir cevap vereceği muhtemel, her halde pek ziyade sinirleneceği muhakkaktır.

Her kadın zevcinin mizacını ve aile hayatının hususiyetlerini pek a'lâ bilir. Münasip bir zamanda, mesela çocuklar uykuda iken ve yahut kendilerini işitemeyecekleri bir köşede ve yahut bahçede oynamak ile meşgul iken zevç ve zevce onlara dair istişare ederlerse müştereken tatbîk edilecek planın hatlarını çizerlerken aralarındaki rabıtayı takviye eden böyle bir müşareketi-efkârdan pek me'sut neticeler hasıl olur.

Ilk Bahar ve Yaz Modelleri

1.— Mavi ve beyaz kareli yünden, jileli bir ilk bahar elbisesi. Jile beyaz pikedendir. Kollar volnlı.

2.— Pastel rengi yünden çok şık ve modern bir rop. Şerit garnitürler aynı renkte. Yaka ve fiyonga beyaz pikedendir.

3.— Açık mavi kotonlu ketenden ev elbisesi. Yaka, kemer ve cepler mavi - beyaz kareli tisüdendir.

4.— Çizgili zefirden çok pratik bir ev elbisesi. Eteklik kısmında çizgiler ufkî vaziyette. Yaka kravat şeklinde.

Şapka Kalıbımız

BU nushada kari'lerimize son moda bir şapka patronu taktim ediyoruz. Bu şapka iki parçadan yapılır. 1 numaralı parça beyaz, bej veya diğer açık bir renkten, 2 numaralı parça ise siyah

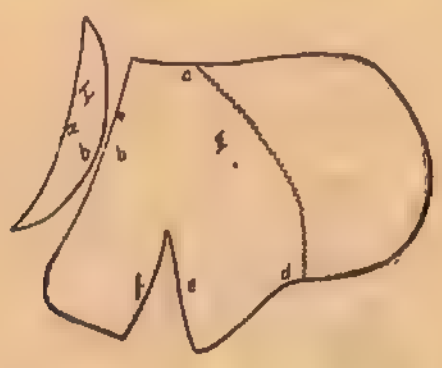

veya diğer koyu bir renkte kadifeden yapılacaktır.

Biçmek için kalıbı kadife üzerine yayıp kenar hatlarından muntazam şekilde kesmelidir.

Dikişe gelince: 1 ve 2 numaralı parçalardaki (b) noktaları birbirine bitiştirilerek dikilecektir, 1inci parçanın (a) kenarı alına gelecek kısımdır.

(e) ve (f) pensinin kenarları da birbirine bitiştirilerek dikilerektir.

(c) ve (d) noktaları arasında kırık hatlarla işaret edilen kısım dikişle büzülecek ve şapka başta prova edilerek bu büzgü üzerinden gayet ince ve dört kat sıra dikişi çekilecektir.

İstanbulda bulunan kari'lerimizden arzu edenler bu şapka hakkında daha fazla ma'lûmat almak için Matmazel Oretanın Tepebaşındaki salonuna muracaat edebilirler.

Kış tuvaletlerinde yenilikler

KIŞ tuvalet modellerinde siyah renge pek çok tesadüf ediyoruz: fakat yeşil, kahve, lacivert renkler de terk edilmiş değildir. Kısa açık renk ceketle koyu renk tayör etek yeni bir değişiklik olarak giyilmektedir. Mesela siyah renk eteğin üstünde kiremidi renk ceket, boyunda elbise renginde veya sansar boa kürkü çok şık duruyor. Kumaşlara gelince: renklerde yeni bir tebeddül olmamakla beraber dokuma tarzlarında yeni desenler göze çarpmaktadır.

Şapkalarda bere forması yazın pek reğbetle giyildiği için, moda mutahassısları kış mevsimine mahsus berelerin yeni nevi'lerini ta'mim ediyorlar. Berelerin bâzıları kadifeden yapılarak başa, saçlar görünecek kadar, arkaya konuyor, bu tarzda arkaya doğru giyilmiş şapka genç kızlara çok yakışıyorsa da, yaşı kemale ermiş hanımlara tavsiye edilemez. Kloş şapkalara da ara sıra tesadüf ediyoruz: bunların gayrımuntazam kenarlı ve bir tarafı diğer tarafından daha uzun ve biraz yukarı kalkmış şekilde olanları birçok hanımlarımızın hoşuna gidiyor. Derc ettiğimiz resimler bu şapkaların en güzel ve en çok beğenilen tarzlarıdır.

Gece giyilen ropların bir çoğunda ve çay viziteleri tuvaletlerinin eteklerinde volanlar pek modadır, böyle volanlar süslenen roplar bedenin ince hatlarını pek zarif tarzda teressüm ettirmektedir.

Sen Çocuklar

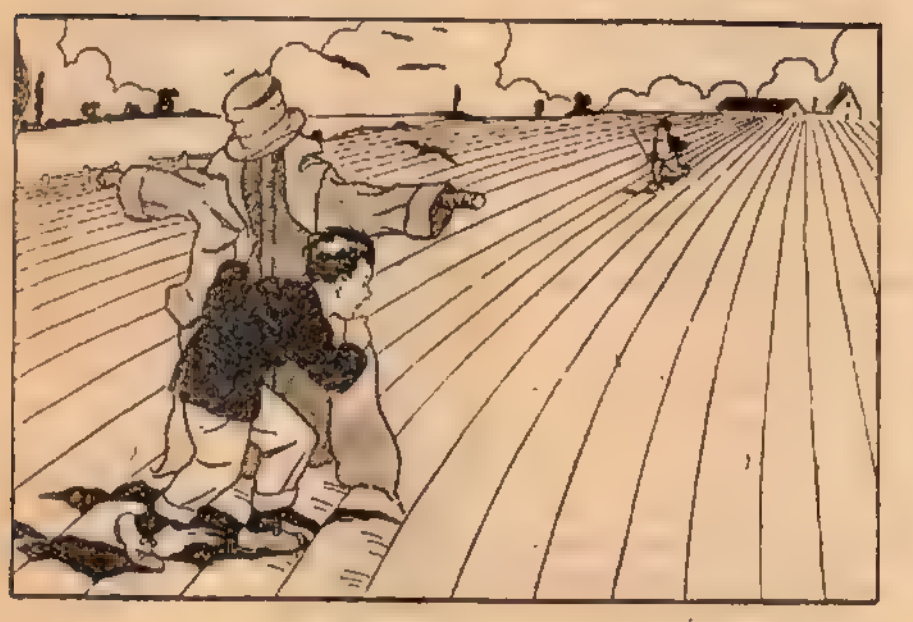

1. Hayri, bir gün yeni sürülmüş bir bostana dalmış; daha kısa olan bu yolu, asıl yola tercih etmişti. Bostanın sahibi Ali Ağa onu görünce elinde bir sopa ile kovalamaya başladı.

2. Bu çaresiz vaziyette Hayrinin aklına bir hile geldi: korkuluğun sırtındaki geniş paltodan istifade ederek, içine saklandı. Ali Ağa çocuğu aradı, bulamadı, birdenbire ortadan kayb oluşuna şaştı.

3. Hayri, bu ihtiyara bir mu'ziplik yapmayı tasarladı. Korkuluğun kolundaki odunu, bütün kuvvetiyle Ali Ağanın başına yerleştirdi.

4. Bostan korkuluğunun canlandığını zann eden ihtiyar, büyük bir dehşet ve korku içinde, elinden sopasını atıp, helecanla koşmaya ve kaçmaya başladı. Hayri de bu sayede dayak yemekten kurtuldu.

Yine Lisanımıza dair

(16 ncı sahifeden devam)

Bu icmalden çıkan ma'na sarih değilmidir? Tekâmül Şinasi mektebinde başlayor, Tevfik Fikret-Halit Ziya mektebinde bitiyor, ondan sonra aksülamel (irtica') ve tereddi başlayor.

Bundan başka aşağıdaki satırlara da bakınız:

«Bugün sadeleştirmek, millileştirmek gibi müşevveşü - müphem âmâl ta'kîp olunarak yıkılmağa çalışılan Şinasi-Servetifünun lisanı fikrü - hayalin, hissü-ruhun, tilali-asüman-residesinde dolaşan kevakibi-ulviyetten âlemi-hakîkatın ahfarı-tevazuu - mahviyetine saklanan nim-lemean şeptaplara kadar bütün elvahı-cemali, dimagı-beşere sığmayan, aczi-insaniyete hazin hazin ağlayan bütün tecelliyatı-irfanı yaşatmak için en mükemmel vasıtai-tefhimdir.»

Bu *en mükemmel* ta'birinden de lisanımızın Şinasi-Servetifünun mektepleriyle tekâmülünü ikmal ettiği anlaşılmazmı? Bunun için çocuklarımıza bu *en mükemmel* lisanın tedris edilmesi tavsiye olunmayormu?

26, 27 nci sahifedeki misaller dahi hep aynı da'vayı ispat için getirilmiş değilmidir?

Hasılı Ali Ekrem beyefendi, gerek lisanımız risalesiyle, gerek *Lisanı-Osmani* manzumesiyle en ziyade Servetifünun edip ve şairleri lisanının Türk çocuklarına en mükemmel ifade vasıtası olmak üzere öğretilmesi lazım geldiği (ve ondan sonraki tekâmülün tereddiden ibaret olduğu) da'vasının ispatını istihdaf etmeyormu?

İşte biz kendi yazılarında gördüğümüz sarahatle *isnat* dedikleri hükmü vermiştik; bilmem ki hâlâ bunun bir isnat olduğunu iddiada ısrar buyuracaklarmı?

Kabulü-amme ta'birine vermek istedikleri ma'nayı tefsir için yine «Lisanımız» dan şu satırları nakl ediyorum:

«Bir lisan halkın münevver sınıfı, hassaten edipler, muharrirler, lisan hocaları, alimler, mütefenninler tarafından sadeleştirilir. Bu da ancak lisanın tabiatından, şivesinden, mazisinden ayrılmamak şartiyle ve bütün milletin derhal kabul ve tatbîk edeceği tasarrufat ve ta'dilat ile kabil olur.»

İşte bendeniz de diyorum ki lisanda mevcut binlerce kelimeye misal olmak üzere getirdikleri *"ateşin, abdar, iptidar, iptihal, igtirap, hamyaze, duzah, tannaz, vapesin"* kelimeleri ve müteradif kelimeler hakkında zikr ettikleri «*şems, hurşit, mihr, afitap*" isimleri ve *"şemsi-ilham, hurşidi-ma'rifet, mihri-naz, afitabı-emel"* terkipleri ve emsali bugünkü tahrir ve mükâleme lisanımızdan tamamiyle atılmıştır. Bunların inceliklerini tasdîk ediyorum (o kadar ince ki nüanslarını bugünkü ediplerden anlayana aşk olsun); bu incelikler *kabulü-ammeye* mazhar olamamıştır, hususi bir grupun argosu halinde kalmıştır.

Zıtları birleştirmek hükmüne, gelince, işte lisanın tekâmülünü kabul etmek ve yirmi otuz sene evvelki safhasını *en mükemmel lisan* saymak; ediplerin, muharrirlerin, bütün milletin derhal kabul edebileceği ta'dilata ehemmiyet vermek ve sonra kimsenin kabul etmediği ve kullanmadığı lafızlara ve ifadelere rucua çalışmak... bilmem ki zıtları birleştirmekten başka bir şeymidir? Fakat risalede zıtlar bunlardan ibaret değildir.

Haklarında hürmetten başka bir his beslemediğimi te'yid ile yeni emirlerine muntazır olduğumu arz eylerim.

Ahmet Cevat

Çok faideli bir halk kitabı:

Zindelik Atlası

SAĞLIĞA ve sağlamlığa ait ne kadar ehemmiyetli mesele varsa hepsi resimle ve kısacık yazılarla gösterilmiştir. Pek az okumak bilen kimseler, askerler, köylüler, işçiler bundan istifade edebilir.

Eser esasen Amerika ordusu için yazılmıştır. Muhit Neşriyatı onu tam kendi halkımız seviyesine göre lisanımıza nakl etmiştir. Bütün okuma odalarına, kışlalara, köy ve millet mekteplerine, bütün halk gençliğine tavsiye ederiz.

Lisan Meseleleri

(21 inci sahifeden devam)

Latinler grekçeden kelime alırken kendi alfabelerinde buldukları işaretlerle hangi sesleri aynen eda edebilmişler ise onlarda fazla işaret kullanmağa luzum görmüşlermidir? Latincede *th* ve *ph* işaretlerinin iycad olunması, şüphesiz, grekçe *fita* ve *fi* nin hususi birer ses işareti olduğundan ileri gelmiştir, ve alınan grekçe kelimeler hususi telaffuzlariyle kabul edilmiştir (Hâlâ ingilizcede *th* sesinin mevcudiyeti buna delalet eder).

Fransa ve İngilterede imla ıslahatı için mütemadi aaliyette bulunan alimler bir gün (hem de uzak olmayacağı anlaşılan bir gün) istedikleri gibi imlalarını rasyonalize edecek olurlarsa artık aynı sesi muhtelif işaretlerle yazmakta ısrar etmeye luzum göreceklermi ve *génisse* ile *jeunesse* gibi kelimelerin konsonlarını işaretçe birleştirmeyeceklermi? Tabii İtalyanların, İspanyolların imlada yapmakta mahzur görmedikleri bütün ıslahatı onlar da yapacaklardır.

4. Bize gelince, biz de aldığımız yabancı kelimelerin imlasında aynı yolu ta'kîb etmiş bulunuyoruz: kelimeyi hangi lisandan almış isek o lisandaki telaffuzu ile kabul ettik. Mesela *cografya* kelimesini italyancadan İtalyan telaffuzu ile aldık, imlasını da o telaffuza göre tespit ettik. Bugün kimse lisana geçmiş olan bu *cografya* isminin italyanca imlasiyle *geografia*, veya fransızca imlasiyle *geographia* şeklinde yazılması luzumunu iddia etmeyor.

Bunun gibi fransızcadan Fransız telaffuzu ile aldığımız *reji, rejim, enerji, garaj, patinaj, jeni*... isimlerini o telaffuza mutabık bir imla ile yazdık. Bu gün lisana çoktan geçmiş ve münevverlerin malı olmuş olan bu kelimelerin *regi* veya *regya (regia), regim, energi* veya *energya (energia), garag, geni* şeklinde yazılması luzumundan bahs edilirmi? *Majik* ismi İstanbulun bir sinemasına bile verilmemişmidir? Kitap lisanında kullanılan *maji* kelimesini *magi* veya *magya (magia)* şeklinde yazacak bir tek münevver tasavvur olunurmu?

O halde *reji, enerji, maji, rejim, jeni* gibi isimlerin imlasını muhafza ettiğimiz halde neden son neslin alıştığı *psikoloji, sosyoloji*... isimlerinin imlasını *psikologi* veya *psikologya(-logia), sosyologi* veya *sosyologya (-logia)* şeklinde değiştirmeye mecbur olalım?

5. Diğer taraftan alfabemizde "*g*" ile işaret edilen sesin iki vokal arasında nasıl telaffuz edildiğinin tetkîkî fonetiğimiz için mühimdir. Hakîkaten türkçede *-gi* eklentisi vokalden sonra *ğ* sesine değişir. Mukayese ediniz:

bil*gi* — bile*ği*

dol*gu* — dolduğu

Aynı ses sert *sourd* seslerden sonra *k* olur:

İç*ki*, as*kı* vs.

Bu tetkîk bize gösteriyor ki iki vokal arasında *g* sesini damaktan okumayıp boğazdan okumak fonetiğimizin iycabıdır.

"j" sesine gelince, bu da ancak yabancı lisanlardan, farisiden, sonra fransızcadan aldığımız kelimelerle lisana girmiştir. Bu sesin halk fonetiğinde daha ziyade *c* ye tepdil edildiği ma'lûmdur (cimnastik, candarma). Fakat mektep vasıtasiyle münevverler indinde, halkın *c* ile telaffuz ettiği kelimelerde, *j* sesi tercih edilmektedir, bu hadisenin de lisanın umumi hayatında büyük ehemmiyeti vardır. Yalnız son zamanlarda ingilizce tahsil eden münevverlerin lisani şuurlarında *-ci* sonunun nahoş gelmeyeceği de şüphesizdir.

Bu halde *-logi* eklentisi, milli fonetik iytibariyle, yadırganan bir ses grupudur. *-loji* veya *-loci* fonetiğimize daha uygun ses gruplarıdır. Hele *-logya* ve *-gogya* şeklinde teklif edilmiş olan eklentiler, lisanımızda asla bulunmayan, fonetiğimize menfur gelen ses gruplarıdır.

6. Lisanımıza yabancı lisanlardan *-izma* ve *-izm -ika* ve *-ik* eklentileriyle nihayet bulan isimler geçmiştir. Bunlarda, şimdiki halde, ma'na iytibariyle bir *farklaşma* **différenciation** hasıl olmuş görünüyor. Daha eski olan uzun (*a* lı) şekildeki isimler daha muşahhas *konkret* şeylere aid olduğu halde kısa şekildekiler ilme ve mesleğe delalet ederler. Misaller:

-izma ve *ika* ile nihayet bulan isimlerden:

romatizma, mihanizma, organizma, manyetizma, ipnotizma (son iki isim bu işlerle meşgul şarlatanların yaptığı ameliyat neticesinde görülen eserlere delalet eder.)

Antika, politika, muzika, vs.

-izm ve -ik ile nihayet bulan ilim, meslek, mektep isimlerinden:

Romantizm, darvinizm, komünizm, kemalizm.-fizik, fonetik, kritik... vs.

Bu iki zümrenin sonlarında bir değiştirme vucuda getirdiğimiz gibi yeni şekiller zihinlerde garabetle karşılanır:

Romatizm-darvinizma; politik-fizika... vs.

Bu şekillerin mukayesesinde garabeti hiss etmeyecek münevver yoktur. Son zamanlarda kullanılmağa başlayan *müzik* ismi eski *muzika* ile yan yana lisanda kalabilmektedir, çünkü yeni isim *musikî* ma'saiyle kullanıldığı halde eski *muzika* ismi *bando* ma'nasiyle anlaşılmaktadır:

Belediye bahçesinde *askeri muzikası* çalıyor.— Bu filmde *müzik* enfes, gibi.

Bu misallerde de iki isim birbirinin yerine konup kullanamaz: *Askeri müziği* çalıyor, denmediği gibi filmde *muzika* enfes, de denmez.

Not.— Kemal Cenap Bey neşr etmiş olduğu risalede (logia) şeklini mudafaa ediyor, asli harflerin muhafazası tezinin taraftarlarından bâzıları (logya) şeklini tercih ediyor; *logi* şeklini makbul görüp diğerlerini redd edenler de vardır.

Tashih.— 21 inci sahifede italyanca -isma yazılmıştır, -ismo olacaktır.

Tiyatro

(25 inci sahifeden devam)

senin başına getirilmekte, darülbedayi' karışıklıktan kurtulamamktadır. Bu vaziyet karşısında nihayet san'atkârlar iş başına geçerek idareyi ele almak isteyorlar. Aralarında bir proje hazırlayorlar. Bu projeye nazaran darülbedayiin artistlerden mürekkep bir hey'eti-umumiyesi olacak, bu hey'eti-umumiye kendi arasından üç san'atkârı intihab ederek bir idare hey'eti teşkil edecek, bu idare hey'eti bir murahhası-mes'ul intihab edecek, darülbedayi' bu idare hey'etiyle murahhası-mes'ul tarafından idare olunacaktı. Hey'eti edebiye olarak ta yine artistler kendi aralarından altı kişi intihab edeceklerdi. Bu suretle o zamana kadar darülbedayiin başında bulunan ve bir çok defalar a'zası değişmiş olan meclisi-idare ve hey'eti-edebiyeye de artık yol görünüyordu. Artistlerin bu kararı on bir san'atkâr namına Ertuğrul Muhsin imzasını muhtevi bir mektupla meclisi-idareye bildirildi. Meclisi-idare artistler tarafından azl edilmekte olduğunu görünce fevkalade hiddetlendi, san'atkârları tehdid etti, nihayet tekliflerinde ısrar eden Ertuğrul Muhsin, Behzat, Galip, Emin Beliğ, Ercüment Behzat, Onnik Beylerin ihracına karar verildi. Ertuğrul Muhsin Beyin çıkarılmasiyle rejisörlük te inhilal ettiği için bu vazifeye de seksen lira maaşla Selim Nüzhet Bey tay'in edildi. Fakat müessese öyle bir halde idi ki yeni rejisör prova yaptırmak için artist bulamayordu, çıkanlar çıkmıştı, kalanlardan da kimse devam etmeyordu. Aynı zamanda darülbedayi'de para sıkıntısı da hât bir hale gelmişti.

1920 sonlarında " Hizmeti-umumiye müesseseleri „ namiyle muhtelif ticarethaneler açan, gazete ve mecmualar neşr eden ve bilahare iflas eden İsmail Faik Bey namında bir zat "Yeni sahne„ ismiyle bir tiyatro da te'sis etmişti. Bu tiyatroda Mehmet Rauf Bey edebi müdür, Kemal Emin Bey rejisördü. Darülbedayi' haricinde kalmış veya darılıp ayrılmış bâzı ermeni kadın artistlerle sahneye intisab etmek isteyen birkaç türk kızı, birkaç genç erkek türk "Yeni sahne„ nin san'atkârlarını teşkil ediyordu. 1921 de darülbedayi'den ayrılan bâzı tanınmış san'atkârlar da buraya intisab ettiler, fakat Yeni sahne nin faaliyeti pek uzun müddet devam etmedi. Sermayedar İsmail Faik beyin iflas etmesi üzerine bu tiyatro da kapandı. 1921 de Darülbedayi' haricinde"Türk tiyatrosu„firması altında bir temsil hey'etinin faaliyette bulunduğunu görüyoruz. Burada çalışan artistler Darülbedayie darılıp oradan ayrılanlardır.

Darülbedayi', çıkardığı artistlerin hariçte pek a'lâ iş yapabildiklerini ve kendi elinde kalanlarla bir şey yapılamadığını görünce "Türk tiyatrosu„ unvanı altında çalışan eski san'atkârlariyle tekrar anlaşmak için müzakereye girdi " 1922 „.

Yapılan iytilaf neticesinde "Türk tiyatrosu„ Darülbedayie iltihak etti, meclisi-idareye de " Türk tiyatrosu„ namına artistlerden Eliza Hanımla Raşit Rıza ve Şadi Beylerle artistler haricinde diger üç kişi daha girdiler, bu vaziyet karşısında meclisi-idare kendi a'zasına şöyle garip bir ta'mimde bulundu: "Sayımız pek çoğaldı, bu böyle olmaz, isteyen istiyfa etsin...„ Meclisi-idare a'zalarından bir kısmı çekildiler. Darülbedayi'de para sıkıntısı devam ediyordu, artistlere maaş vermek imkânsızdı. San'atkârların safi temettü'den hisse alarak çalışmaları takarrur etti. Artistler daimi hissedarlar ve ücretliler namiyle ikiye ayrıldı. Fakat bu şekil de uzun müddet devam etmedi, san'atkârlar yine dağıldılar, "1923„. Darülbedayi'de mümessil kalmamıştı, şehremaneti tahsisatı da tamamen kesmişti. Bu vaziyet karşısında meclisi-idare reisi Nuri Bey istiyfa etti. San'atkârların bir kısmı İstanbulda yeni yeni inkişafa başlayan sinemacılıkta çalışıyorlardı, bir kısmı şuraya buraya dağılmışlardı, bir kısımı da birleşip Anadoluya turneye çıkmışlardı. Bu sırada Şadi Bey de "Milli sahne„ namiyle bir tiyatro hey'eti yapmış, Anadoluda çalışmakta idi. 1923 sonunda bir kısım artistler Darülbedayi' meclisi-idaresine müracaat ederek hasılatı aralarında pay etmek suretiyle Darülbedayi' firması altında temsiller vermeği teklif ettiler, kabul edildi. 1924 de Tepebaşı tiyairosunda bu şekilde faaliyete devam edildi. O sırada İskandinavyaya gitmiş olan Ertuğrul Muhsin Bey, İstanbula avdet etti. 1925 de san'atkârların üç zümreye ayrıldıklarını görüyoruz: Tepebaşında ve bilahare Halep çarşısında Fransız tiyatrosunda Darülbedayi' firması altında temsiller veren Raşit Rıza Bey ve arkadaşları, Şehzadebaşında Ferah tiyatrosunda temsiller veren Ertuğrul Muhsin Bey ve arkadaşları, Ankarada Milli sahne unvanı altında temsiller veren Şadi Bey ve arkadaşları. Bir buçuk senedenberi Fransa ve Belçikada bulunan Eliza Binemeciyan Hanım da bu senenin, o zamanlar memleketimizin belli başlı tiyairo mevsimi sayılan, ramazanında İstanbula gelerek Raşit Rıza Bey hey'etiyle birlikte temsil verdi. Bu ramazanın sonunda Ertuğrul Muhsin trupu karadeniz havalisine turneye çıkmıştı, bu turneyi ikmal edemeden dağıldı, artistler istanbula geldiler, Ertuğrul Muhsin Bey Rusyaya gitti. Darülbedayi' firması altında çalışanlar 1925—1926 sezonunu Tepebaşı tiyatrosunda Ertuğrul Muhsinden ayrılmış olan arkadaşlarının da iltihakîyle ve geniş bir kadro ile muntazam temsiller vererek geçirdiler. Bu darülbedayie belediye az çok tahsisat veriyordu, meclisi-idare ve hey'eti-edebiye de vardı, fakat artistlerin bu hey'etleri pek dinledikleri yoktu. Onlar çok defa istedikleri eserleri oynayorlardı. Hasılat ta aralarında ve san'atkârlardan bir kısmı hissedar, bir kısmı ücretli sayılarak bu hesap üzerine taksim ediliyordu. Bu artistlerin bir kısmının efendi, bir kısmının amele sayılması yüzünden çıkan ihtilaflar, nihayet tiyatro mevsiminin sonunda bu işin de bozulmasını, hissedarlar arasındaki şirketin fesh edilmesini, şöyle böyle yaşayıp giden ikinci darülbedayiin de ölmesini intac etti. Drülbedayiin ikinci kuruluşundan ikinci ölümüne kadar muhtelif zamanlarda meclisi-idaresinde ve hey'eti edebiyesinde bulunan zevat şunlardır: İsmail Cenani, Selah Cimcoz, Hüseyin Suat, İbnirrefik Ahmet Nuri, Celal Esat, İzzet Melih, Halit Ziya, Cenap Şahabettin, Münür Nigâr, Müfit Ratip, Rıza Tevfik, Hüseyin Cahit, esbak şehremeni İsmet, İsmail Müştak, esbak polis müdürü Bedri, eski Tanin başmuharriri Muhiddin, Salih Fuat, Nuri, Refik Halit, Ya'kup Kadri, Reşat Nuri, Ruşen Eşref, şeyhülislam Cemalettin efendi zade Ahmet Muhtar, İbrahim Necmi, Ali Kemal, Necmettin Sadık, Savni, istinaf cünha mahkemesi a'zasından Asım, Ayni zade Hasan Tahsin, Fadıl Kibar, Necmettin Arif ve Saim Beyler.

Chopin

(46 ncı sahifeden devam)

larını çökerten elem yükünü hafifletemeden yine Parise döndü...

Bir akşam, kontes Marlianinin evinde George Sand a rasgeldi. O zamanlar otuz dört yaşında, yâni Chopinden altı yaş büyük olan «Elle et Lui» muharriri güzelliğinin, kemal ve belağatinin en olgun bir devresinde idi! Chopin cidale luzum görmeden bu füsuna kendini kaptırdı. San'atkârın herkesçe ma'lûm olan bu son romanı sekiz sene sürdü.

Bu ihtiras senelerinde en ilahi zevklerin yanında bir çok da ıztıraplar gizlendi...

George Sand Chopin e hem can, hem de ölüm sunan bir kadın oldu. San'atkârın hasta ciğerleri bir an geldi ki tehlikeyi ikisine de hatırlattı...

George Sand o vakît deha ve harikanın bu çocuğunu Majorque a, Palma ya en sonrada Nohant daki meşhur şatosuna götürdü...

Nihayet bir gün... ayrılık saati gelip çattı...

Chopini öldüren de bu oldu dersek mubalağa etmiş olmayız. İki ay hayatla ölüm arasında bocaladıktan sonra Londraya bir konser serisi vermeğe gitti. — 1848 de —.

1849 senesi kânunusanisinde Parise Chaillot sokağındaki yeni apartmanına döndüğü zaman hastalığın şiddetinden derslerini ta'til etmeğe mecbur kaldı. Halbuki bütün hayatınca para biriktirmeğe alışmamış olduğu için bu kazanç kapısını kapamak kötü neticeler de verebilirdi. Bereket versin, san'atkârı candan gönülden seven talebeleri ve dostları yalnız maddi yardımlarla değil, onu son nefesine kadar eşsiz bir şefkatle de sardılar...

Eylülün son günlerinde «place Vendôme» da 11 numrolu yeni bir eve geçmek mecburiyeti hasıl oldu... ve Chopin burada, 17 Teşrinievel, 1849 da, şafak sökerken, fedakârlık ve şefkat timsali olan kontes Potocka ile prenses Czartoryskanın kolları arasında can verdi.

Cenazesinde Parisin en tanınmış san'atkârları bulundu. Ve madam Viardot, Chopinin vasiyeti mucibince o gün Mozartın Requiem — matem havası — ini çaldı.

Perlaşez kabristanına, çok sevdiği Bellini nin mezarı yanına gömüldü ve 20 sene evvel memleketinden alıp getirdiği bir avuç toprak da göz yaşları içinde bu vatan yoksulunun üzerine serpildi.

Amerikada Falcılar

(58 inci sahifeden devam)

Bir gün dul, genç, güzel bir kadın yeniden evlenmenin, hakkında hayırlı olup olmayacağını anlamak için bir falcıya müracaat eder. Kadının üstünde koyu renk bir roba, başında geçen mevsime ait bir şapka, ayağında yeni ayakkabıları varmış. Mücevherat namına bir nişan halkası ile bir kolyeden başka birşey takmayormuş. Kadın daha birşey söylemeden zeki falcı müşterisinin hal ve kîyafetine bakarak zamirini keşf etmiş, kendisinin çalışmağa alışık bir kadın olmadığını, izdivaç teklifini hemen kabul etmesini, bu suretle ölen kocasının da ruhu şad olacağını söylemiş.

Genç dul bu sözlerden çok memnun olmuş, falcının dirayetine hayran kalmış, ve tereddüd etmeden işsiz güçsüz bir adama varmış.

Falcının kehaneti sırf müşahede mahsulüdür:

Dul kadının falcıya muracaat etmesi her halde yeniden kocaya varmak istemesinden ve varacağı adamı da sevmesindendir. Fakat mademki falcıya gelmiştir, demek ne de olsa eski kocasının hatırasına hürmet etmek için kendinde bir arzu vardır. Falcı zekâsı sayesinde bir an içinde zihninden bunları geçirmiş ve kehanetinde isabet etmiştir.

BUNDAN başka falcıların sık sık baş vurdukları birçok hiyleler, el çabuklukları vardır. Derc ettiğimiz resimler bu hususta kâfi bir fikir verir. Mesela falcı müşterisine, haceti ne ise bir kâğıt üzerine yazdırır, sonra bu kâğıdı bir sigara tablası içinde yakar; sonra müşterinin hacetine cevap verir. Bu basit bir hiyledir: sigara tablasının altında gizli tertibat vardır. Bu tertibat sayesinde tablanın içine düşen kâğıt falcının eline geçer, onun yerine boş bir kâğıt gelir. Tablanın içinde yandığı görülen işte bu boş kâğıttır.

Sonra müşteri bir taş tahtanın üzerine tebeşirle sualini yazar, falcının tembihi üzerine taş tahtayı masanın altına uzatır. Falcı masanın altından müşterinin elinden taş tahtayı alır. O sırada «ruhlar» göya taş tahtaya lazım gelen cevabı yazacaktır. Halbuki o sırada falcının muavini dışardan elini uzatıp taş tahtayı alır, suali okur, ona göre derhal bir cevap yazar, falcının eline tutuşturur; o da göya cevabı masanın altında ruhlar yazmış gibi meydana çıkarır.

Hasılı falcılar Amerika gibi müterakkî ve mütemeddin bir diyarda kendilerinde mevçud olmayan ma'lûmatı satmak suretiyle her sene halkın sırtından yüzlerce milyon çıkarırlar. Fakat falcıların en büyük zararı tavsiye ve mütalealarının ekseriya gayrı ma'kul ve muzır olmasıdır. Falcılığın en büyük tehlikesi de budur!

Bürger

(35 inci sahifeden devam)

Geliniz hep birden *horo* halinde çalarak ilerleyiniz, izdivaç ilahisini dinleyelim, gel papas bizi takdis et.

Feryatlar ve nağmeler hep birden sustu, tabut gitti, da'vetine muti' kafile onları ta'kîb ediyor. Hurra.. hurra... uzaklara, daha uzaklara...

ATINI vadilerde mahmuzladı ve uçtu, yollarda hızla uçan çifte ayak sesleri aks ediyor: hop.. hop.. hop!..

At ve atlı güçlükle nefes alıyor ve yerlerde çakıllar ateşleniyordu. Kâh sağa, kâh sola uçtular, vadilerden, ormanlardan, dağlardan geçtiler ve kâh sola kâh sağa uçtular, köyleri, kasabaları, şehirleri geçtiler.

— Sevgilim korkuyormusun? ay parlayor, ölülerden korkuyormusun... Hurra... ölüler çekiliniz.

— Hayır onları rahat brak.

— Bak, bak! ay ışığında beliren hava heyulalarının kımıldamışlarını görüyormusun? Çarkın etrafında raks ediyorlar.

İşte, işte Allah... buraya gel, biz şen bir ziyafete gidiyoruz, arkamızdan gel ve bu düğün basolosunda raks et... Hüş... hüş... hüş... bütün bando rüzgârın gürültüsü ile kurumuş yapraklar arasında kasırgalanarak arkalarından yürüdü ve sonra açıldı: hop.. hop... hop...

At ve atlı güçlükle nefes alıyor ve yerlerde çakıllar ateşleniyor.

Uçtular... ayın parlattığı yerlerden uzaklara uçtular, yıldızlar ve gökler başlarının üstünden silindi.

— Korkuyormusun sevgilim? ay parlayor. Hurra... hurra... ölüler çekiliniz.

— Aman Allahım ölüleri rahat brak.

— Galiba horoz ötüyor, haydi yağız atım, çakıllıklar şimdi bitecek sabah yaklaşıyor. Haydi atım! bitti, bitti, yolumuz bitti, yerimiz göründü.

— Ölüler çekiliniz, geldik, hafif kırbaç darbesi ile o atılıp gemi demir parmaklığa çarptı, sürgü kırılıp kapının iki kanadı iniltiyle açıldı. Atın hamlesi onları ay ışığının aydınlattığı mezarların arasına götürdü. Ah işte bu esnade birden korkunç bir tahavvül oldu: hu.. hu... atlının üzerindeki manto yanmış mir kav gibi parça parça dökûldü.

Başı, çıplak bir ölünün başına döndü, vücudu bir iskelet, kuru, bir tırpan gibi kaldı. Yağız at hiddetle şahlandı, alevler kustu, toprakların derinliklerine dalıp kayb oldu, havanın boşluklarından ulumalar, ulumalar işidildi.

Yerin altlarından iniltiler, tazallümler yükseldi. Ve Leonor un kalbi hayatla ölüm arasında çarptı. Ruhlar ay aydınlığında halka teşkil ederek kendi etrafında raks ettiler ve nağmelerle şöyle söylediler:

— Felaket kalbini yaktı; fakat asla Cenabı-Hakka küfr etme, sabr et, sabr et! İşte vücudun ıztıraptan kurtuldu, Allah, rahmetini ruhuna ihsan etti.

Hastaların gizlisi yoktur

(53 ncü sahifeden devam)

DOĞUM eğlerinde insanı eğlendiren bir şey müstakbel babaların telaşıdır. Onları idare etmek anneleri idare etmekten çok daha güçtür. İlk vaz'ı hamlinde baktığım yirmi iki yaşında bir kadın hastahaneye yalnız geldiğini ve eve kocasına doktor yolladığını anlattı. Kocası da tayyarede ma'rifetler yaparak hayatını kazanan güçlü kuvetli bir adammış!

Bâzı hastalar korkak olur, acıdan, karanlıktan çocuk bibi korkarlar, fakat ben tecrübe ettim: ekserisi âlicenap, yüksek kalpli, ve cesur!

Tavsiye ettiğimiz eserler

Miymar

MÜTEŞEBBÜS miylarımızın, büyük iytinalar sarf ederek çıkarmaya başladıkları bu nefis mecmua kuşe kâğıdı üzerine basılmıştır. İçinde herkesi alâkadar edecek güzel bina planları vardır.

Karlı dağdan ses

DR Aptullah Cevdet bey, şiirlerini bu nam altında bir kitapta toplayarak neşr etmiştir.

Resimli Şark

YENİ intişara başlayan bu mecmuanın ikinci sayısında faydalı yazılar vardır.

Pul Meşheri

PUL meraklısı kari'lerimizin istifade edeceği mevzu'lardan bahs eden bir mecmuadır.

ABONE ŞERAİTİ
(Posta ücreti dahil)
Türkiye için:
Seneliği 6 lira
Altı aylığı 3 lira
Ec. Memleketler için
Seneliği 4 dolar

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası
Baş Muharrir: AHMET CEVAT
Adres: *Dilsizzade Hanı, No. 1—2*
Telefon: İstanbul, 4118-Posta Kutusu 706

Muhit Neşriyat Limited Şirketi tarafından neşr olunur.

Her nüshada: bir elbise kalıbı ve metin harici 2 tablo bulunur.

Fihrist

	Muharriri	Sahifesi
Memlekete Dair:		
İzmir nutuklarından aldığımız dersler	*Ahmet Cevat*	1
Edebiyat, San'at, Lisan:		
Bir Türk san'atı niçin vardır?	*İsmail Hakkı*	4
Cenap Şahabeddin Beyle Konuştuklarım	*Kenan Hulusi*	6
Yine lisanımıza dair	*Ahmet Cevat*	16
Pedagogyamı, Pedagojimi?	» »	20
Süleyman Nazife dair Hatıralar	*Abdülhak Şinasi*	29
Bürger	*Salih Zeki*	33
Chopin	*Mebrure Hurşit*	45
George Sand	» »	47
Yazı musabakası		67
İlim ve Fen:		
Türkiyenin yeni çehresi		9
Kimya Harikaları (3)	*İ. H.*	14
Ankara Türkçemidir?	*Fuat*	59
Hikâye, Seyahat ve Tiyatro:		
Yedi metelik	*Zsigmond Moricz*	17
Darülbedayiin ikinci ölüşü	*Refik Ahmet*	24
Allahın Kılıcı (1)	*Ahmed Abdullah*	38
Öğle yemeği	*Akos Molnar*	49
4 numaralı lağım dehlizi	*M. Şevki*	54
Tek ayaklı çaylak (2)		60
Tefrika:		
Monna Vanna	*Yaşar Nabi, Bedrettin*	62
Şiirler ve Nesirler:		
Güvertede	*Sabri Es'at*	8
Garp Şi'ri		11
Gönlümün sesi	*Feyziye Aptülhak*	12
Boğazda akşam	*Vahdet Gültekin*	12
Gurbette gece	*Şuşut Feridun*	12
Harap Belde	*Emin Halil*	12
Adım... Adım	*Bedri Rahmi*	13
Batan gemi	*Cahit Sıtkı*	13
Asker türküsü	*Celal Sahir*	21
İskandinavya edebiyatından vecizeler		22
Bizim Komedimiz	*Yaşar Nabi*	32
Kamerin tahassürü	*İsmail Safa*	36
Yolculuk	*Sabri Es'at*	44
Tirende	»	44
Sığınak	*Murat Ak Doğen*	61
Spor:		
Eyi bir sporcumusunuz?	*Selim Sırrı*	42
Kadın Sahifeleri:		
Perhiz hakkında	*Emine Saffet*	70
Sarımsak	" "	70
Moda		72
Şapka Kalıbımız		73
Kış tuvaletlerinde yenilikler		73
Çocuk Sahifeleri:		
Çocukların idaresi (6)		71
Şen Çocuklar		74
Müteferrik:		
Rollins Kolleji ve yaptıkları (3)	*K. Şerif*	26
Bir ziya' münasebetiyle		36
Deniz orkestra şefi İhsan Bey		37
Hastaların gizlisi yoktur (7)		53
Gelibolu'ya asker ihracı (4)		55
Amerikada falcılar (5)		56
Sinema:		
Hollyvooda tehacüm eden genç kızlar (1)		68

(1) Good House Keeping (2) Wide World (3) Readers Digest (4) Graphic (5) Populuar science (6) Parents magazine (7) American Magazine. Kapak Goop House Keeping den.

İmtiyaz Sahibi ve Mes'ul Müdür: AHMET CEVAT

Selamet Matbaası